

DIPLOMATERY

WALLNER ANDREA ORSOLYA

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet

Tájépítésszmérnöki mesterképzési szak

Kert- és Szabadtértervezési Tanszék

BALATON-FELVIDÉKI HELYI IDENTITÁST ERŐSÍTŐ KÖZÖSSÉGI SZABADTÉR TERVEZÉSE

Belső konzulens: Takácsné Zajacz Vera

Belső konzulens tanszéke: Kert- és Szabadtértervezési Tanszék

Külső konzulens:

Készítette: Wallner Andrea Orsolya

Budapest, 2023

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	4
Balaton-felvidék.....	5
1 Szakirodalmi vizsgálat.....	5
1.1 Lehatárolás	5
1.2 Balaton-felvidéki szőlőhegyek tájkarakter elemzése	11
1.2.1 Természeti adottságok	13
1.2.2 Mezőgazdaság, tájhasználat	15
1.2.3 Épített környezet	18
1.2.4 Térségi szereplők	21
1.2.5 Községek, programok, rendezvények.....	25
2 Szakirodalmi vizsgálat összegzése	29
2.1 Szőlőhegyek, mint helyszín (természet, tájhasználat, mezőgazdaság, épített környezet)	31
2.2 Szőlőhegyek szereplői, közösségei, rendezvényei	31
3 Szakirodalmi célkitűzések	32
Raposka és a tervezési terület	37
4 Raposka és a tervezési terület vizsgálata	37
4.1 Elhelyezkedés, infrastruktúra, megközelíthetőség	37
4.2 Tervezési terület lehatárolása.....	39
4.3 Terepi adottságok, kilátások vizsgálata	40
4.4 Növényzet.....	40
4.5 Közművek.....	41
4.6 Jogszabályi környezet, területet érintő védettségek	42
5 Vizsgálat összegzése	43
6 Célkitűzések.....	44
Tervi munkarész.....	46
7 Programterv	46
8 Tervjegyzék.....	48
9 Tervelőzmények.....	48
10 Meglévő állapot	49
11 Bontási és irtási munkálatok	50
11.1 Fakivágás és favédelem	50
12 Koncepció	52
12.1 'I. részterület' – vendégházak és a rekreációs hegyoldal.....	53
12.2 'II. részterület – birtokközpont és környezete	54
13 Tervezett térfelszín.....	55

14	Tervezett funkciók	55
14.1	Hintakomplexum	55
14.2	Rendezvényudvarok.....	56
14.2.1	Szauna.....	56
14.3	Színpadok és lelátó	57
14.4	Pihenő területek	57
14.5	Parkoló	58
14.6	Kültéri illemhely	58
14.7	Jelzések, információs táblák	59
15	Burkolt felületek	59
15.1	Öntött beton térburkolat.....	59
15.2	Elemes burkolatok	60
15.3	Szórt burkolatok.....	60
15.4	Deszka burkolat	61
15.5	Szegélyek	62
16	Kisarchitektúrák.....	62
16.1	Lépcső.....	62
16.2	Támfal.....	64
16.3	Pergola	65
16.4	Állandó berendezések	67
16.5	Ideiglenesen kihelyezhető berendezések	68
16.5.1	Ülő- és fekvő alkalmasosságok.....	68
16.5.2	Asztalok, pultok.....	69
16.5.3	Kiegészítő díszítő elemek.....	70
17	Világítás	70
17.1	Állandó (maradó) világítás	70
17.2	Ideiglenes világítás	71
18	Növényalkalmazás	72
18.1	Szőlőhegyek növényalkalmazása	72
18.1.1	Terület jellege	72
18.1.2	Karakterjegyek	73
18.1.3	Előképek	73
18.2	Növénytelepítési koncepció	74
18.3	Fajok	74
18.3.1	Fák	75
18.3.2	Szőlő	75
18.3.3	Futónövények	75

18.3.4	Ágyások: vegyes és homogén	76
18.3.5	Sziklakert és konyhakert.....	79
18.3.6	Gyep	80
19	Zöldfelület kimutatás	81
	Összefoglalás	82
	Ábrajegyzék	84
	Irodalomjegyzék	87
	Mellékletek	90

BEVEZETÉS

A Balatonhoz, azon belül is a Balaton-felvidékhez a legtöbbünknek kapcsolódik valamilyen emléke, kötünk hozzá különböző érzéseket, tapasztalatokat. A kérdés azonban az, hogy valójában mik azok, amik ezt a régiót a legjobban meghatározzák és mik azok, amiket az itt élők szeretnek benne? A Balaton-felvidék kultúrtáj, vagyis az emberi jelenlét már évszázadok óta jellemzi és formálja annak kinézetét. Kutatásomban a régió adottságainak és hagyományainak feltárása után az antropogén jelenlétből eredeztethető építészeti, tájhasználati szokásokat vizsgálom meg, melyekhez elengedhetetlen az itt élő közösségek megismerése. A kérdés tehát az, hogy hogyan lehet az újonnan kialakult társadalmi-gazdasági igényeket a már kialakult szokásokkal összeegyeztetni úgy, hogy egymást erősítve biztosítsák a „Balaton-felvidéki életérzést” ma is és a jövő generációinak is.¹ Diplomadolgozatom kutatási fejezetében ezekre a kérdésekre keresek választ, melyek összefoglalása után a szakirodalmakban megfogalmazott célkitűzéseket kategorizálom.

A dolgozat célja egy olyan közösségi szabadtér létrehozása a Balaton-felvidéki szőlőhegyek közvetlen környezetében, mely egyszerre teremt jól kihasználható tereket az oda érkezőknek, biztosítja a helyszínt a közösségek által szervezett programoknak, lehetőséget biztosít helyi termelők és vásárlók találkozásához, mindezt úgy, hogy a környező tájba illeszkedik – e cél megvalósításához 21. századi tájépítészeti eszközöket alkalmazok az ökotudatosság és innováció jegyében. A közösségi szabadtér helyszínéül Raposka Szent György-hegy felőli oldalán fekvő Itt és Most Birtokot és környezetét választottam, ahol hasonló közösségformáló szabadtérre nincs példa, ugyanakkor a lakosság nyitott és a lehetőségek is adóttak. A választott terület környezetének vizsgálata után programtervet készítek a terület nagyobb léptékű megközelítésére, ezt követően a tervi munkarészben kidolgozom a tervezési terület kertépítészeti tervét, valamint az ahhoz szükséges kiegészítő átnézeti- és részletterveket. A tervek mellé műszaki leírást, növényfaj listát és tervezői kiírást készítek, melyek segítik a tervlapok megértését.

Diplomadolgozatom célja, hogy 21. századi, fenntartható és esztétikus tájépítészeti eszközökkel válaszoljak egy olyan mindenkor aktuális téma kutatási kérdéseire, mint a Balaton-felvidék jövője.

¹ KÉK-TÁJTÉKA 2022, P10

BALATON-FELVIDÉK

Az alábbi fejezetekben a régió jelenlegi helyzetével és jövőjével foglalkozó szakirodalmak vizsgálati szempontjait veszem sorra, az ezekben alkalmazott csoportosításokat részben felhasználva hozok létre saját vizsgálati szempontokat a megértést segítő módon. A Balaton-felvidék minden szempontból egy nagyon részletesen kutatott témakör, számos célkitűzés is olvasható a szakirodalmakban. Diplomadolgozatom témája szempontjából kigyűjtöttem a releváns célkitűzéseket, amiket hat fő cél alá kategorizálva mutatok be jelen fejezet végén.

1 SZAKIRODALMI VIZSGÁLAT

Diplomadolgozatomban a Balaton-felvidék szőlőhegyeinek arculatával foglalkozom, melyhez először lehatároltam a dolgozatban általam „Balaton-felvidék” -ként hivatkozott régiót. A terület évezredek óta kultúrtáj², ezért a természeti és antropogén adottságok ugyanúgy tájalkotó tényezők. Különbféle szempontok szerint elemeztem a régióban megtalálható szőlőhegyek (és az azokat érintő települések) tulajdonságait. Természeti, építészeti, borászati (és gasztronómiai) tulajdonságokat kutattam, valamint a térség szereplőit, közösségeit és rendezvényeit is kategorizáltam. A kutatás a szőlőhegyekre koncentráls elsődlegesen, ezért a vizsgálati kategóriákban is ezekre koncentrálsva gyűjtöttem információt.

1.1 LEHATÁROLÁS

A Balaton-felvidék hazánk egyik legmeghatározóbb, természeti és turisztikai szempontból jelentős térsége. A tájegységnek nincs pontosan lehatárolható kerete, attól függ, hogy turisztikai, természeti vagy jogi szempontból vizsgáljuk. A diplomadolgozatomban kutatott téma szempontjából lényegesnek tartom lehatárolni a területet, hogy a vizsgálatokat konkrét keretek között végezhessem el.

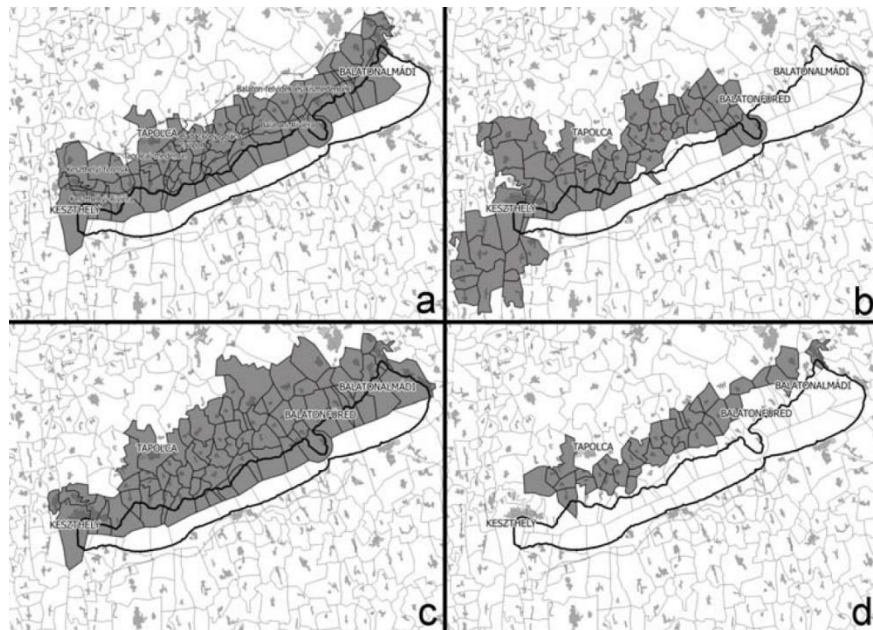
Ehhez elsődlegesen egy, a Balaton-felvidék lehatárolásával foglalkozó tanulmány eredményeit vettem alapul³. A tanulmányban szereplő lehatároláshoz számos olyan szempontot vettem figyelembe, amik egymástól függetlenül hívnak Balaton-felvidékinek településeket. Három kategóriába sorolták az egyes meghatározásokat;⁴

² Kultúrtáj = Olyan terület, ahol az ember által megművelt táj és a természeti környezet összekapcsolódik. Kulturális örökségünk része, az emberi élet és kultúra fejlődésében, valamint a biológiai sokszínűség megőrzésében és fenntartásában is fontos szerepet játszik

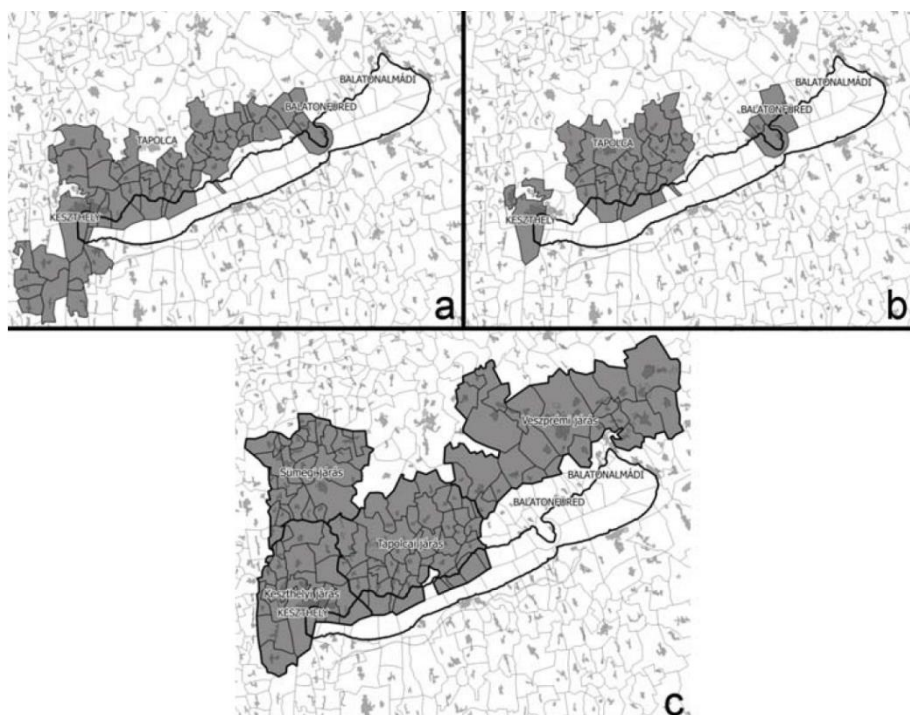
³ MÁTÉ-SALLAY-MIKHÁZI 2017

⁴ MÁTÉ-SALLAY-MIKHÁZI 2017, P100

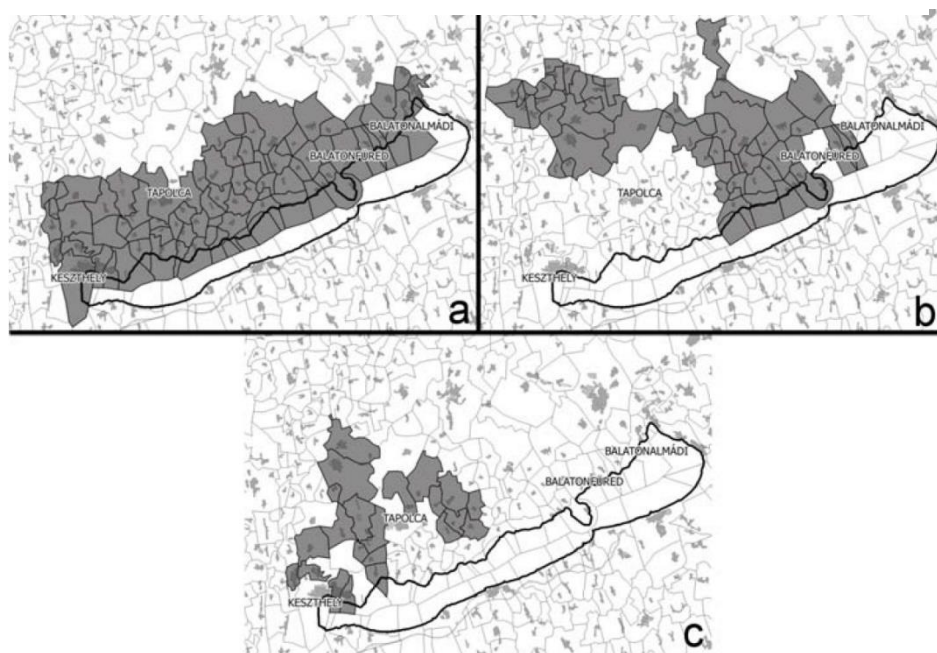
- Tudományos és szakspecifikus lehatárolás (kistájak, földtani medencék, szakterületek (régészet, tájépítészet, építészet, néprajz)). Ez alapján az említett települések összefüggő, jól elkülöníthető egységet alkotnak. A közvetlen part menti sávot nem érintik. (1. ábra)
- Jogszabályban rögzített lehatárolások (világörökség várományos területek, Balaton-felvidéki Nemzeti Park területe). Ez már egy szűkebb körű területet ad ki, a kirajzolódó „belső kör” települései a Tapolcai-medence és a Badacsony-Gulács-csoport kistájak területével van átfedésben. (2. ábra)
- Fejlesztési célú lehatárolások (borvidék, Balaton Kiemelt Üdülőkörzet, LEADER vidékfejlesztési lehatárolás). Itt van a legnagyobb szórás; a leggyakrabban említett települések nincsenek átfedésben az előző két kategória legtöbbször említett településeivel. (3. ábra)

1. ábra: A tudományos/szakspecifikus lehatárolások érintett települései: a. Kistájak, b. Balaton-felvidéki medencék, c. Régészeti és tájépítészeti megközelítés, d. Építészeti és néprajzi lehatárolás (forrás: MÁTÉ-SALLAY-MIKHÁZI 2017, P103)

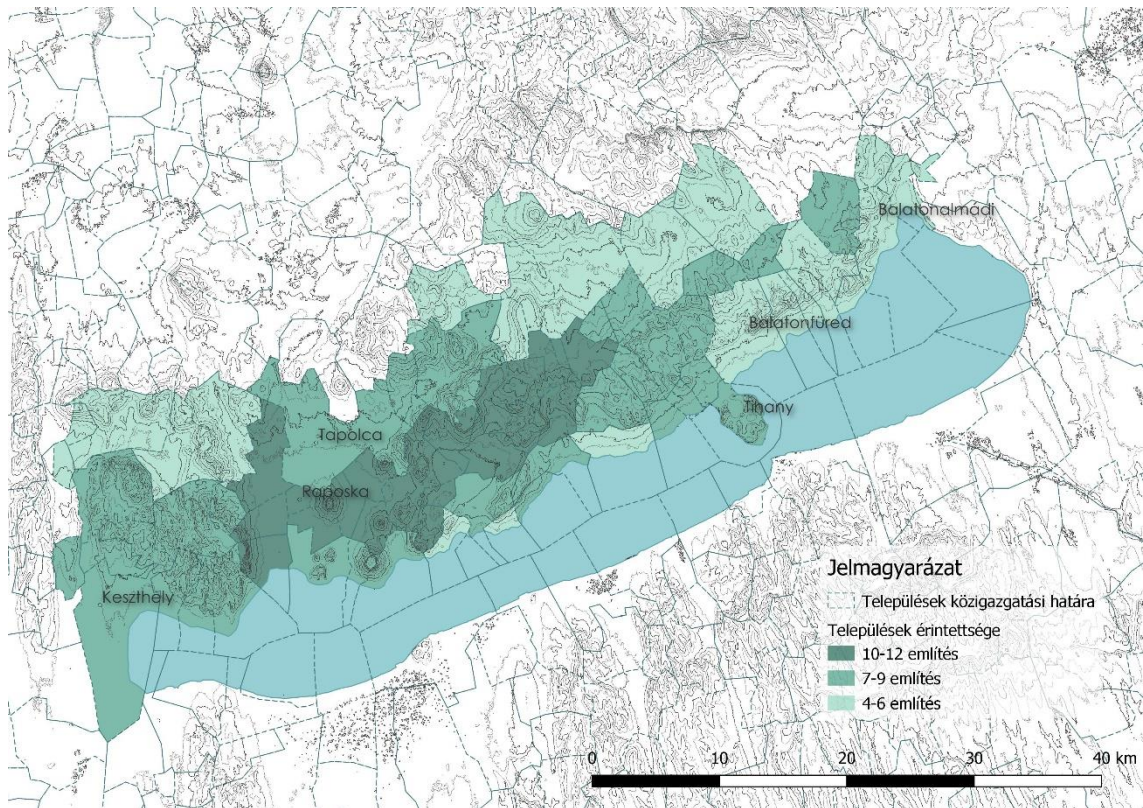
2. ábra: A jogszabályokban rögzített lehatárolások által érintett települések: a. Balaton-felvidéki Nemzeti Park működési területe, b. „Balaton-felvidéki kultúrtáj” világörökség várományos helyszín, c. Járások szerint 1963-ban (forrás: MÁTÉ-SALLAY-MIKHÁZI 2017, P105)

3. ábra: A fejlesztési célú lehatárolások: a. Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Balatontól északra lévő települései, b. Élhető Balaton-felvidék Leader, c. Balaton-felvidéki borvidék (forrás: MÁTÉ-SALLAY-MIKHÁZI 2017, P107)

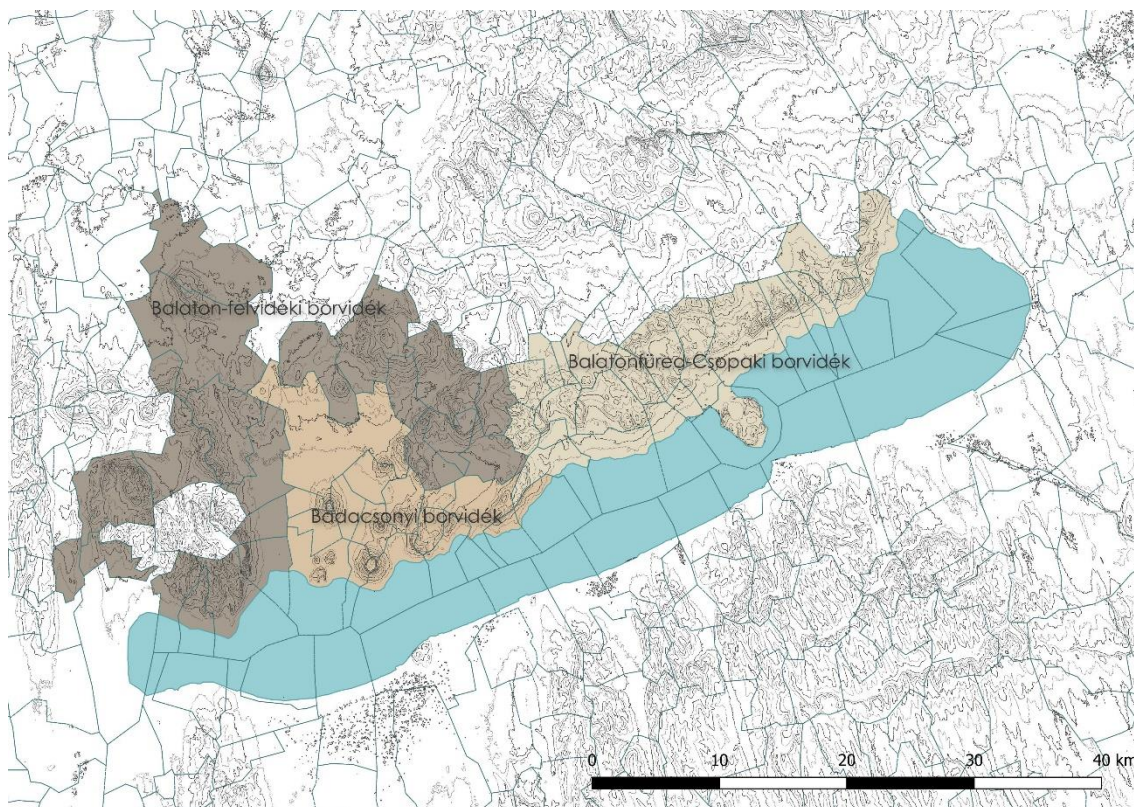
Az érintettségek összegzése alapján kirajzolódott egy 22 településből álló összefüggő belső terület a Balatonfüred-Tapolca vonalban (a part menti települések kivételével), mely települések több, mint 10-szer voltak említve a különböző lehatárolásokban. A széleskörűbb lehatárolásba 78 település fért bele (4-9 említés), melyet elsősorban

turisztikai és marketing, valamint fejlesztési célokból érdemes a Balaton-felvidék részeként értelmezni. A forrás ábrái alapján elkészítettem egy összesítő ábrát, ahol a 4-nél többször megemlített településeket osztályoztam. (4. ábra)

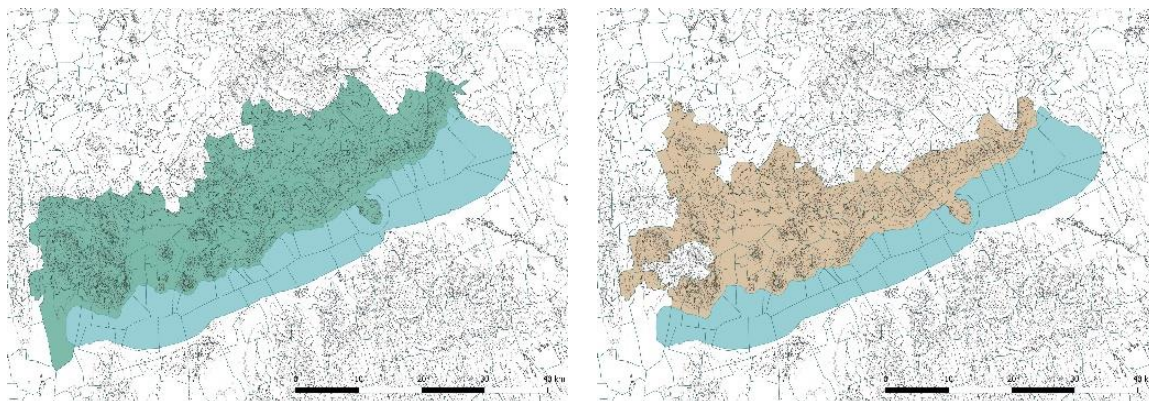
4. ábra: A forrás szerint sorra vett kategóriák szerint a négynél többször említett Balaton-felvidéki települések (forrás: MÁTÉ-SALLAY-MIKHÁZI 2017, P112 alapján saját ábra)

Mivel kutatási témám a szőlőhegyek szerepével, arculatával foglalkozik, mely tájhasználat célja a borkészítés, ezért másodlagosan a Balaton-felvidéken megtalálható három borvidékhez (Badacsonyi, Balaton-felvidéki, Balatonfüred-Csopaki) tartozó településeket gyűjtöttem ki és ábrázoltam térképen. (5. ábra)

5. ábra: A Balaton északi partján elterülő három borvidék (forrás: saját ábra <https://www.boraszportal.hu/> alapján)

A két lehatárolás tehát két egybefüggő területet rajzol ki a Balatontól északra fekvő területen az alábbiak szerint (6. ábra):

6. ábra: Összesített lehatárolás a MÁTÉ-SALLAY-MIKHÁZI 2017 forrás alapján (balra) és összesített lehatárolás az északi parton fekvő borvidékek (jobbra) (saját ábrák)

1.2 BALATON-FELVIDÉKI SZŐLŐHEGYEK TÁJKARAKTER ELEMZÉSE

Egy táj karakterét a természeti adottságok és az azokkal összefüggésben lévő antropogén⁵ jelenlét adja. A következő fejezetekben azt tártam fel, hogy hogyan érvényesül ez a Balaton-felvidéki szőlőhegyeknél.

A kutatáshoz kortárs szakirodalmak szempontrendszerét használtam fel, melyek összegyűjtötték a Balaton-felvidéki szőlőhegyek arculatát és identitását meghatározó visszatérő elemeket.

A táj vizsgálatát a meglévő természeti adottságoknál kell kezdeni, a mai táj kialakulását nagyban határozza meg a talajszerkezet; füves legelők, erdők és szőlők váltják egymást. Ahol szikes talaj van, ott a termőréteg is vékony, ezért ez determinálja bizonyos fajta szőlők és gyümölcsfák alkalmazását. Ezek a hagyományok mind a mai napig meghatározóak tájhasználati és tájképi szempontból egyaránt.⁶

Az emberi jelenlét évezredek óta jelen van a Balaton-felvidéki szőlőhegyeken és az azok által körbezárt medencékben. Már a rómaiak (Kr. u. 1-4. század) óta kultúrtáj, mely az emberi tevékenységgel alakul. A mezőgazdaság, a tájhasználat, és a szőlőtermesztés megjelenése a térség kedvező természeti adottságainak és az ember megjelenésének következménye. Az évszázadok során jöttek létre egyre apróbb telkek, melyek a szőlőhegyek lábaira nyúltak fel, később a tehetős befektetők több telket megvásárolva nagyobb villagazdaságokat hoztak létre. A szocializmus során a termelőszövetkezetek miatt a legtöbb helyen kikerültek a telkek a tulajdonosok kezei közül, ugyanakkor számos Balaton-felvidéki szőlőhegy hegylábi területeit nem érintette ez a negatív irányú összevonás (pl. Szent György-hegy), és megmaradhatott a tájkarakter képző hosszú parcellás hegylábi jelleg. A parcellák egyes esetekben olyan kicsik, hogy nem tud gazdaságosan szőlőtermelés történni, de napjainkban zajlik valamiféle összeolvadás egy-egy ambiciózus tulajdonos szervezésével.

Ahol antropogén jelenlét van, ott az építészet is megjelenik; eleinte azért, hogy a mezőgazdaságot kiszolgálja, idővel aztán magával hozta települések, kulturális és szakrális épületek megjelenését is. A díszítőművesség, a népi építészet egy sajátos szelete jellemző a szőlőhegyek településeire, melyek eltérő ütemben tűnnek el vagy újulnak meg a mai kor trendjei szerint.

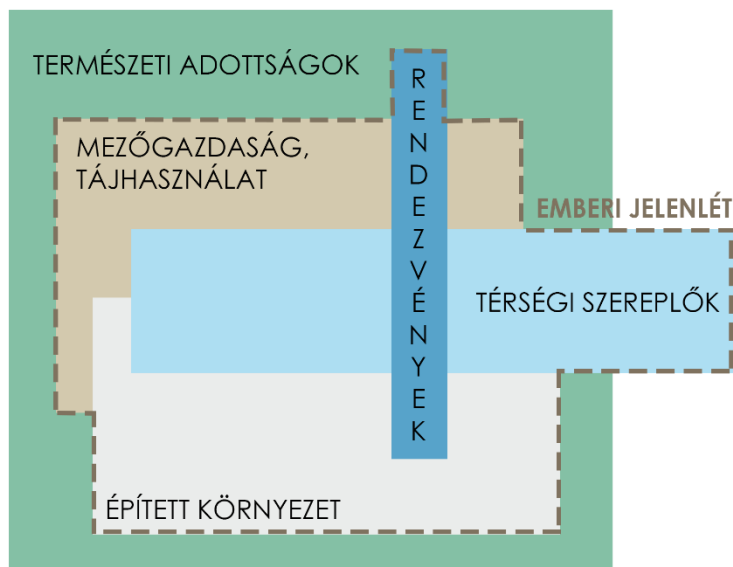
⁵ *antropogén = emberi, emberi eredetű*

⁶ KÉK-TAJTÉKA 2022, P18

Az emberi jelenlét sokféle, mely különbségek főleg a 21. század elejétől kezdve különíthetők el jól láthatóan; fontos tehát vizsgálni a jelenlegi szereplőket, hogy milyen eltérő indíttatással és célokkal vesznek részt a térség életében. Ez azért is lényeges, mert a szőlőhegyekhez kapcsolódó rendezvények jellegeinek és célközönségeinek vizsgálatához tudni kell az ezek mögött lévő társadalmi háttérrel is. Diplomadolgozatom célja egy helyi identitást erősítő közösségi szabadter teremtése, ezért annak környezetéhez és a tájhoz való illeszkedése érdekében ezeket a vizsgálati szempontokat kell részletesebben tanulmányozni.

A témák egymásból következnek, viszont a dolgozat struktúrájához illeszkedve 5 fejezetre bontva elemeztem. (8. ábra)

- természeti adottságok
 - o Balaton
 - o tanúhegyek
 - o geológia, növényzet, állatvilág
- mezőgazdaság, tájhasználat
 - o hegylábak szőlőültetvényei
 - o parcellák
 - o hagyásfák
- épített környezet
 - o tornácos házak
 - o templomromok
 - o pincék
- térségi szereplők
 - o helyi lakosok
 - o turisták
- rendezvények
 - o célközönség
 - o hagyományok

8. ábra: Vizsgálati szempontok hierarchikus átfedését megértő magyarázó ábra (saját ábra, 2023)

1.2.1 TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK

Domborzat, földtan

Több millió évvel ezelőtt, mikor még a Balaton helyén a sokkal kiterjedtebb méretű Pannon tenger volt, létrejöttek a ma már csak tanúhegyekként emlegetett hegyek és dombok. Ezek egytől egyig aktív vulkánok voltak, melyek az évmilliók során abbahagyták működésüket és folyamatosan pusztultak le.⁷ Mind a természeti mind az antropogén hatásoknak köszönhetően néznek ki úgy ezek a jellegzetes vonulatok, ahogy ma is láthatjuk őket. Igen változatos domborzatról beszélhetünk; kiterjedt fennsíkok, vulkáni tanúhegyek és kúpok, eróziós völgyek, heglábfelszínek váltakozó formái jellemzik (mely adottságok a mezőgazdasági és rekreációs célú területhasznosítás szempontjából a legkedvezőbbek).⁸

Ennek a változatos földtani felépítésnek köszönhetően természeti értékekben gazdag táj; akár a homokkőből kialakult kötengert (Káli-medence), akár a vulkanikus működés következtében kialakult bazaltoszlopokat (Hegyesű, Szent György-hegy), akár a többi geológiai formációt tekintjük.⁹ Egyik jellegzetes kőzettípus a területen a permi időszakban képződött vörös homokkő. Üledékes kőzetek a területen például a különféle dolomitok és mészkövek (lajta mészkő, durva mészkő), de a tájat a vulkanikus kőzetek

⁷ BABINSZKI 2020, P133

⁸ DÖVÉNYI 2010, P543

⁹ DÖVÉNYI 2010, P544

is jellemzik. Ma a tanúhegyek őrzik emlékét a miocén-pliocén kori bazaltvulkanizmusnak, és képviselnek ezzel markáns tájképi értéket¹⁰.

A Balaton-felvidéken a kő, mint építő anyag nagyban meghatározza a térség arculatát. Lakóépületek, nyaralók, pincék, és a szabadterek különféle elemei épülnek a helyben megtalálható üledékes és vulkanikus kőzetekből már évszázadok óta.

Talajok

A homokkő felszíneken vályog és barna erdőtalajok képződtek, a meredek lejtőkön az erózió következtében vékony termőrétegűek és szélsőséges vízgazdálkodásúak. A térség kb. 60%-a erdőként és szántóként, 40%-a szőlőként hasznosítható.

Éghajlat

A klímaváltozás miatt egyre inkább a szubmediterrán klíma jellemzi a szőlőhegyeket, nemcsak a déli lejtőket. Antropogén letelepedés, gyümölcs- és szőlőtermesztés szempontjából ideális éghajlatú a tájegység, egyedi mikroklíma tud kialakulni bizonyos lejtőkön, ahol így egyéb fagyérzékeny- és/vagy endemikus fajok is meg tudnak élni.¹¹

Vizek

A kisebb-nagyobb kiterjedésű vízgyűjtő területeknek a Balaton felé van lefolyása. Számos patak a *séd* nevet viseli, mely olykor a *patak* szót helyettesíti, máskor tulajdonnév. A források száma nagy, de alacsony vízhozamúak. Mivel a balatoni üdüllőövezetnek egyfajta háttérterülete, ezért kifejezetten fontos a vízminőség-védelem.¹²

Növényzet

Maga a Balaton-felvidék potenciális erdőterület, ám az évezredes antropogén jelenlétből adódóan a művelésre alkalmas medencékben a szántó- és gyepgazdálkodás, a meleg hegyoldalakon a szőlő- és gyümölcstermesztés vált egyre gyakoribbá. A mészköves talaj kedvező a molyhos-tölgyeseknek (*Quercus pubescens*, *Fraxinus ornus*, *Hippocrepis emerus*, *Carex halleriana*, *Iris graminea*), a fejlettebb talajtakarójú területeken javarészt cseres-tölgyesek (*Quercus cerris*, *Quercus petraea*, *Tilia tomentosa*, *Sorbus torminalis*)

¹⁰ <https://www.bfnp.hu/hu/geologiai-ertekek-1> (2023. 04. 05.)

¹¹ DÖVÉNYI 2010, P544

¹² DÖVÉNYI 2010, P544

vannak, melyeket azonban az erdőgazdálkodás és az erdei legeltetés változóan alakított. Értékes és speciális társulások a déli lejtők szubmediterrán és endemikus fajokban gazdag karsztbokorerdei (*Cotinus coggygria*, *Acer campestre*, *Fraxinus ornus*, *Euonymus verrucosus*, *Prunus mahaleb*), valamint dolomit-sziklagyepjei (*Festuca pallens*, *Stipa eriocaulis*, *Plantago argentea*) és lejtősztyepjei (*Carex humilis*, *Dianthus pontederæ*, *Convolvulus cantabrica*, *Sternbergia colchiciflora*). A vörös homokkő hegyeken mészkerülő tölgyesek is megélnek.¹³

1.2.2 MEZŐGAZDASÁG, TÁJHASZNÁLAT

A szőlőhegyek ennyire jellegzetes tájhasználat a térség kedvező klimatikus viszonyainak köszönhető, a borkészítés hagyománya évszázadokra nyúlik vissza. A borkultúrához mindig is szorosan kötődtek más gasztronómiai jellegzetességek. Napjainkban a turizmus 21. századi terjedésével megjelent a gasztroturizmus, mely a Balaton-felvidék sajátos hangulatát és borászati adottságait meglovagolva teremt egy újfajta gasztronómiai háttérrel, melyre sokkal inkább a „fine dining” a jellemző, ugyanakkor a térség borászati és gasztronómiai hagyományai nem csak ezt a fajta megnyilvánulást teszik lehetővé, és ez az, amiben a fenntarthatóság kulcsa rejlik.

Borvidékek

A vizsgált szőlőhegyeket a Badacsonyi, Balaton-felvidéki és Balatonfüred-Csopaki borvidékek fedik le. A szőlőültetvényeknek kifejezetten kedvező körülményeket biztosít a Balaton közelsége, létrehozva egy sajátos mezoklímát. Az olaszrizling a borrégió legelterjedtebb szőlőfajtája, de további ásványos szőlőfajták (kéknyelű, szürkebarát stb.) ugyanúgy karakteres borai a régiónak.¹⁴ A déli napfény és a Balaton felől érkező meleg levegő a víztömeg hőtartó erejének köszönhetően kedvez a szőlőnek, így a tőkét a hegyek Balaton felé eső oldalára ültetik javarészt.

Szőlőtermesztés múltja és jelene

A Balaton, azon belül is a Balaton-felvidék jellegzetes és vonzó adottságai között első helyen kell vizsgálni a térség borászati és gasztronómiai hagyományait, és annak 21. századi fejlődését.

¹³ DÖVÉNYI 2010, P545

¹⁴ <https://csodasmagyarorszag.hu/cikkek/balaton-borregio> (2023. 06. 23.)

A szőlőművelés már évszázadok óta jellemzi a térséget. A 19. századi filoxéravész pusztításával elkezdtek csökkenni a szőlőterületek, az ellene való küzdelem jegyében megkezdődött a bortermelés modernizálása. A 20. század közepén a termelőségvetkezetek hatására mérséklődött a háztáji területek szerepe, de a borkultúra túlélte a szocializmusra jellemző tömegtermelést és -turizmust, amikor a gépesítettség és az olcsó fosszilis üzemanyagon alapuló termelés technika elkezdett terjedni. A '70-es évek környékén már kiegészítő jövedelemforrásnak számított a szőlőtermelés és borkészítés, ennek köszönhetően modernizálódott a művelés, megindult a gazdák termelői tevékenysége. A rendszerváltáskor megszűnt a bor felvásárló piaca, ezért rengetegen hagytak fel a termeléssel, a fiatalok körében pedig általánossá vált az elköltözés és a hagyományos életmóddal való szakítás, ugyanis ez a fajta gazdálkodás már nem biztosított megélhetést. A mai szőlőtermelésre egyre inkább jellemzőek az olyan termesztési technológiai megoldások, amelyek kevesebb beavatkozást jelentenek, illetve azok módja is sokkal fenntarthatóbb.

A 21. századi társadalmi és gazdasági átrendeződés a térség borászati berendezkedését is befolyásolja. Egyrészt az eladásra kínált telkek és ingatlanok új tulajdonosai nyaraló- és rekreációs céllal vásárolnak, nagy részük nem tud és/vagy nem is akar szőlőt művelni. Másrészt aki szeretne műveléssel foglalkozni, az nehezen tudja ezt gazdaságosan megtenni; az magas ingatlan- és szőlőterület árak a terjeszkedésnek szabnak gátat és megfelelő gépesítettség, tőkeerősség és viszonylag nagy egybefüggő terület nélkül veszteséges termelést eredményeznek. A felvásárlási árak sok esetben nem fedezik a művelési költségeket, ezért sem meglepő tehát, hogy sok tulajdonos a gazdálkodással felhagyva inkább enged az ingatlannyomásnak, és jó áron értékesíti területeit.

A szőlőtermelés témaköréhez érzékenyen kapcsolódik a fenntarthatóság. Egy üveg bor elkészítéséhez több száz vagy ezer liter édesvíz szükséges, a szőlő a búza után a második legtöbbet permetezett kultúra. A mai szabályozások már tiltanak több különböző, régen gyakran alkalmazott kezelési módszert (például a felszívódó szerek használatát), de ez borászat-függő, hogy ezen túlmenően mennyire fenntartható eszközökkel termelnek szőlőt. A szubmediterrán klíma miatt a szőlő tenyészidőszakában kevés csapadék hullik, könnyen alakulnak ki aszályos időszakok.

A szőlőtermesztés jövője – folyamatok a megőrzés érdekében

A közelmúltban lezajló társadalmi és gazdasági folyamatok szerencsére nemcsak negatívan befolyásolták a táj karakterét. A helyi szőlészek, borászok és a témában érdekelt és nyitott ingatlantulajdonosok felismerték, hogy a helyzeten csak összefogással lehet változtatni. Az utóbbi időben egyre több egyesület és szervezet születik a szőlőterületek, illetve a minőségi bortermelés védelmében, melyhez az önkormányzatok is tudnak társulni. A szőlőknek úgy lenne jövőjük, ha a Balaton, mint turisztikai célpont, nemcsak a nyári turista dömpingből állna, hanem erősödne a régió négyévszakos használata. Az ingatlanspekuláció a felhagyott területekre irányulna, a földművelés anyagi támogatásával vonzó megélhetési körülmények alakulnának ki. A térség természeti, geológiai, gasztronómiai vonzereje az év minden napján adott, évszakonként más-más fókusszal. Az elmúlt 10-20 évben elindult elvándorlás és szezonális tömegturizmus növekedésének folyamata mellett – kisebb hátszéllel – a négyévszakos, aktív turizmus is él és élheti a térség bizonyos területeit. Fontos tényező a négyévszakos használat elérése érdekében a Balaton-felvidék borászati és gasztronómiai adottságai és hagyományai. Hagyományról főleg a szőlő- és bortermelés témakörében beszélhetünk (hiszen a római kor óta bortermelő kultúrtáj), ugyanakkor a borturizmus köré egy óriási gasztronómiai kultúra is kialakult. A 2010-es években kezdődött időszakot a nagyszámú turista és az őket kiszolgáló és egyben idevonzó turisztikai vállalkozások megjelenése jellemzi.¹⁵ A látogatói oldalról (a jóléti társadalomra jellemzően) a szolgáltatások elérésének egyre nagyobb igénye, a vendéglátói oldalról a szolgáltatások minél széleskörűbb nyújtása eredményezi a fejlődést; mind a vendéglátóhelyek minőségében, mind pedig a számuk növekedésében. Fejlődésről ugyanakkor csak akkor beszélhetünk, ha az elért állapot jótékonyan szolgálja a természeti és életminőségbeli javulást, vagy legalábbis nem ront a korábbi állapoton. Cél a térség gasztroturisztikai fejlődését illetően, hogy ne csak növekedjen a szezonálisan nyitva tartó vendéglátóhelyek száma, hanem a négyévszakos megélhetést is szolgálja.

A kultúrtáj átalakulása fontos dilemma elé állítja a térség szereplőit. Milyen módon biztosítható a táj karakterét meghatározó szőlőművelés jövője a szőlőhegyeken, amikor ez kis léptékben gazdaságilag nem életképes, és a versenyt sem tudja felvenni a

¹⁵ KÉK-TÁJTÉKA 2022, P49

nagybirtokokkal szemben? Hogyan válhatna vonzóvá ez a hagyományokon alapuló életforma a fiatal generációk számára? Mi lesz a hagyományos tájhasználat jövője az ingatlanpiaci folyamatok hatására?

A borászat és szőlőművelés megújítása fontos a Balaton-felvidék szőlőhegyeinek megőrzéséhez. Fő szempontok a minőségi kívánalmak, a munkaerőhiány megoldása és a gazdaságos szempontok szerinti művelés. Lehetséges utak például a bio és organikus termesztés, mely a fenntarthatóság elvét követve egy járható út, de további megoldási javaslatokra lesz szükség a jövőben. Különösen fontos megőrizni a szőlőművelés és mezőgazdaság, valamint a turisztikai-gasztronómiai tevékenységek közötti egyensúlyt, hogy a térség továbbra is fenntartható, élhető és szerethető legyen.

A szőlőtermesztést jelenleg jogszabályokkal próbálják védeni, fenntartani, visszahozni, hogy a hagyományos tájstruktúrát megvédjék. Ehhez áttekintettem a jogszabályokat:

Művelésről és területhasználatról szóló szabályozások

A borszőlő művelésére alkalmas területek jogi oldalát is érdemes megvizsgálni. A 2018. évi CXXXIX. Magyarország egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló törvény része a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Terve is, mely beépítési, területfelhasználási és környezetvédelmi szabályozásokat ír elő a térségre. A terv külön övezeteket jelöl ki, melyek közül a borszőlő termőhelyi kataszteri terület övezete, valamint a kertes mezőgazdasági terület övezete szolgáltat releváns információkat az általam vizsgált művelés alá vett területek esetében.

A művelésről szóló és a területre érvényes jogszabály kivágatok a diplomadolgozat végén olvashatóak (1. melléklet).

1.2.3 ÉPÍTETT KÖRNYEZET

A térség vonzerejét a táj mellett az épített környezet is adja. Ahogy változnak korunk igényei, szokásai, úgy változnak az építészeti trendek is, ugyanakkor elengedhetetlen megismerni egy régió örökségét ahhoz, hogy megértsük, hogyan működik egy-egy település, és milyen módon lehet abba jótékonyan bekapcsolódni egy új vagy egy felújított épülettel. A Balaton-felvidék építészetében nagy eltérő korszakok is vannak, pl. a '60-as évek modern nyaralói, '80-as évek többgenerációs családi házai, a szőlőhegyeken ugyanakkor a kis falvak népi építészeti stílusa terjedt el.

A jó és követendő példákat sosem a stílus önmagában, hanem a környezethez való illeszkedés határozza meg, ebben számos építészeti útmutató is támpontot ad. A szőlőhegyeken az évszázadok során kialakult építészeti formák harmonikusan követik és kiegészítik a természeti adottságok által meghatározott tájképet – ettől válnak az épített elemek ugyanolyan harmonikus összetevőkké, mint a természeti adottságok.

Tájba simuló építészet

Ha a Balaton-felvidéki szőlőhegyek épületeit vizsgáljuk, a kőboltozatos borospincék és a tornácos házak jellemzik leginkább a helyi építészetet. A kor praktikus építési technikája miatt épült minden borospince ugyanúgy; az építkezés során kitermelt kővel boltozták, majd befedték a félretett termőtalajjal. Később a legtöbb pince elé egy külön helyiség is épült, ahol a bort készítették, és ez a nyeregtetővel és padlással kiegészült épület átalakult prэшázzá. Az épületek szépségének titka az évszázadok tapasztalatain és az emberarányú méreteken alapul. A népi építészet általános gyakorlata az, hogy az építőanyag mindig a helyben fellelhető föld, fa, nád, kő stb.¹⁶ A régi ember együtt élt a földdel, ezért sem volt jellemző a padlások beépítése, mert elképzelhetetlen lett volna az élet a kerttől eltávolodva, és ezért volt jelentős szerepe a tornácnak. Ez a földszintesség adja a házak barátságos otthonosságát.

A helyi építészetet vizsgálva fontos megemlíteni azt, hogy az ugyanazon hegyen vagy hegylábon épülő házak és prэшázak mindig egy kicsit jobban hasonlítottak egymásra, mint távolabbi testvéreikre. Egy jó termőadottságú hegylábon egyre több pince és prэшáz épült, főleg az ott meglévők mintájára ugyanazon helyi építészeti tudással; több mai északi parti település (Révfülöp, Káptalanfűred, Ábrahámhegy stb.) alakult ki annak köszönhetően, hogy a késő 19. és korai 20. századi polgárosodásnak köszönhetően megnövekedtek ezek a hegyközségek. Máshol pont ennek ellenkezője történt; ahol a hegy nem tudta biztosítani a megfelelő körülményeket, ott a 20. század során fokozatosan költöztek le a hegylábról a jobb szolgáltatásokkal rendelkező városba, és már a rendszerváltás kora előtt elindult a szőlőhegyek nyaralóvá alakítása. Ezeknél az átalakításoknál csak az új tulajdonosokon múlik, hogy mennyire követik a tradicionális, környezetbe illő népi építészeti hagyományokat.

Nem véletlenül vált az épített környezet is a szőlőhegyek elemi részévé. Szinte minden egyes ház szép önmagában is, de csak azért, mert a környező tájba illeszkedik, és

¹⁶ KRIZSÁN-SOMOGYI 2022, P29

minden részlete a környező táj logikáját követi. Az emberek megtanulták, hogyan alkalmazkodjanak a domborzathoz, az éghajlathoz, a nap és a szél járásához, és hogy hogyan lehet ezek harmóniájában otthonos hajlékot kialakítani. Ez tulajdonképpen nem egyéni döntés, nem ízlés vagy pénz dolga, hanem sokéves tapasztalat eredménye, amit ma helyi építészeti hagyománynak nevezünk. Ez az építészeti stílus ott szép, ahova való, az egyik kiváltó ok, amitől megérezhetjük a hely szellemét, más néven „genius loci”-t.

A települések legtöbbször vízfolyások mentén, kellemes mikroklímájú területen alakultak ki. A belterületen halmaz- és keresztutcsás falvak külterületei felnyúlnak a hegylábakra, az ott lévő pincék szintén a településhez tartoznak.

Kitekintés a vízparti területekre

A Balaton-felvidék építészetének valódi arcát és a régmúlt településarculatot viszonylag egybefüggő módon már csak a belső falvakban fedezhetjük fel. Ma már nem tévesztendő össze a Balaton parti építészet a Balaton-felvidékkel (a vízparti területek hagyományos építészeti formái áldozatul estek az üdülőépítéseknek). A part menti üdülőterületek építésze a szőlőhegyeken is megfigyelhető, azonban diplomadolgozatomban szempontjából a szőlőhegyek hagyományos építésze a releváns kutatási irány.

Építészeti hagyományok követése

Azon településeken, ahol erősek a közös népi építészeti gyökerek, ott a Települési Arculati Kézikönyvben vagy egyéb dokumentumokban rögzítették a meglévő épületek átalakításának és bővítésének szabályait, valamint az új épületek tömegarányát, anyaghasználatát, beépítések módját, nyílászárók, kerítések és homlokzatok anyagát és színét. A legtöbb Balaton-felvidéki település arculati kézikönyvében (TAK) elolvashatóak ezek az építési szabályok, melyből arra következtethetünk, hogy nincs mitől félnünk, minden abban a mederben fejlődik, ami megfelel a tradicionális népi építészeti hagyományoknak. Komoly problémát jelenthet viszont egyrészt az, hogy kellő befolyással felül lehet írni a jogszabályokat, másrészt a falvak építészeti értékeinek egy része lakott területen kívül, a szőlőhegyeken találhatóak, ahova a helyi építési szabályzatok (HÉSZ) és a település arculati kézikönyvek (TAK) nem mindig fogalmaznak meg építészeti előírásokat, holott a települések organikus fejlődése érdekében ezeknek a területeknek a védelméről is gondoskodni kellene.

Fontos tehát hogy mind a régi prэшázak felújításakor, mind új parcellázás és beépítés esetén fokozottan figyelembe kell venni műemléki értékeinket és a településeken túlmutató kapcsolatokat, amelyek nemcsak egy-egy település határán éreztetik hatásukat, hanem az egész tájegységre hatással vannak. Mivel sok településen nincsen elfogadott helyi értékvédelmi rendelet, ezért egyedül a releváns jogszabályok és tervek (területrendezési tervek, HÉSZ-ek és a TAK-ok) előírásai szabhatnak gátat egy tájba nem illeszkedő épület megépítésének; nagyon sok múlik tehát egyrészt a tulajdonosokon, hogy felismerik-e és tiszteletben tartják-e ezeket az építési szabályokat, valamint a polgármestereken, hogy minden áron betartatják-e az építetőkkel. Szerencse azonban – és ez nagyon nagy befolyással van az építkezési előírásokra – valamennyi Balaton-felvidéki település a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területéhez tartozik, ezért a Balaton-törvény¹⁷ szigorú előírásait is be kell tartani minden építkezés során. Ez a területrendezési terv kevesebb mozgásteret enged, mint az ország más területeire érvényes megyei rendezési tervek, de ez a kulcsa annak, hogy megőrizhessük a régióra olyannyira jellemző népi építészeti stílust.¹⁸

1.2.4 TÉRSÉGI SZEREPLŐK

A Balaton-felvidék társadalmi berendezkedésének vizsgálata során három külön csoportról beszélhetünk, mely csoportok érdekei, életvitele, itt tartózkodásának okai és céljai többnyire eltérőek. A térség szereplőinek megértése érdekében tisztázni kell, hogy kik is alkotják valójában a Balaton-felvidéki települések népességét, ugyanis ők azok, akiknek a szőlőhegyek jövőjének alakítását illetően eltérő céljaik lehetnek.

Őslakosok

Az elnevezést a több generáció óta helyben élő családok használják és értik magukra. A táj egykori szőlőművelő lakóira jellemző volt a nagy család, a generációk együttélése, az oldottság, a derű, az egyensúly és az életszeretet. Hamvas Béla szerint a „magyarságot meghatározó” öt archetípus egyikének, a „Dél génuszának” betudható jellemzés ez. Felmerül az a kérdés, hogy ma is fellelhető-e ez a harmónia az ember és táj között, továbbra is él-e az egymás iránti türelmes tisztelet, mely e vidék fenntartható

¹⁷ 2000. évi CXII. törvény a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról

(<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0000112.TV> 2023. 04. 05.)

¹⁸ KRIZSÁN-SOMOGYI 2022, P25-26

tájhasználatának kulcsa lenne.¹⁹ Az őslakos családok új generációjában azonban jelentős mértékű az elvándorlás – a fiatalok számára nem biztosít megélhetést szüleik és nagyszüleik lakóhelyén végezhető munka. Az egyre nagyobb szintű iskolázottság és a nagyvárosokban rejlő lehetőségek sokkal vonzóbbak a fiatalok számára, ezért a földművelést már csak az idősebb generáció végzi, tudását tovább adni nem tudja, vagy teljesen fel is adja a művelést és eladja a telket. Ezekből a felhagyott telkekből lesznek a nyaralók, hiszen ma a Balaton-felvidék szőlőhegyeinek dűlőin lévő préházak óriási értéket képviselnek, tehát az őslakosok elvándorlása és a művelés felhagyása rövid úton gerjeszti a turizmust és az ideiglenes látogatói forgalmat.

Beköltözők

A Balaton-felvidék társadalmi berendezkedését vizsgálva két fogalmat kell tisztázni, melyeket az itt élők és a térségről szóló szakirodalmak is használnak a beköltözők szinonimájaként.²⁰

- gyüttment = máshonnan jött, várost elhagyó és új életet kezdő, nem őslakos emberek, akik nem is feltétlen kapcsolódnak be a helyi életbe (eredetileg kissé sértő és gúnyos jelző volt)
- bebíró = szintén beköltözőt jelent, de egy erősebb, gyarmatosító felhanggal; főként a városokból ide költöző művészek és értelmiségiek, akik a falusi élet részévé válás céljából telepedtek le

Manapság nem egy példa van arra, hogy a felgyorsult nagyvárosi életből kiszakadni vágyó, korábban szellemi munkát végző városiak új életet kezdenek vidéken. Az új vidéki életformákban jellemzően nagyvárosi tapasztalatok és gazdasági, vállalkozási gyakorlatok is megjelennek; a helyiek és a beköltözők között ezek a szemléletmódok gyakran ütköznek, mely konfliktusokhoz vezet.

Ez a fajta társadalmi berendezkedés már a '70-es években megkezdődött; jellemzően filmesek, művészek érkeztek a Káli-medence idillikus településeire, egyfajta ellenállásként a szocialista mindennapok és a Balaton-parti tömezturizmus ellen. Ők tekinthetők az első generációs bebíróknak, akik a vidéki életmód megőrzésére törekedtek és integrálódni szerettek volna a tősgyökeres lakosságba. A falusi élet kultúráját fenntartva, műveléssel foglalkoztak és őrizték a hagyományokat. Velük együtt új kultúra is érkezett a településekre, de a bebírók alkalmazkodásra való szándéka miatt

¹⁹ KRIZSÁN-SOMOGYI 2022, P19-20

²⁰ KÉK-TÁJTÉKA 2022, P50

viszonylag konfliktusmentes volt a helyiekkel való együttélés. Később, 1990 és 2010 között új hullám érkezett; divatossá vált a városi középosztály és a külföldiek számára ingatlant vásárolni a térségben nyaralás, és nem letelepedés céljából. Őket már nem a helyi idill, hanem a szép környezet és nyugalom csábította, a műveléshez kapcsolódó épületeket lebontották, sok volt a mezőgazdasági konfliktus a beköltözők és a helyiek között. Ugyanakkor, mivel a hagyományos településkép vonzotta ide őket, a házakat is ebben a szellemiségben építették vagy újítták fel, ezzel javítottak a falvak általános képén. A közelmúltban, 2010 után újabb hullámban érkeztek beköltözők, főként a gasztroturizmus köré szerveződve; a megnövekedett turizmust kiszolgáló vendéglátóhelyek száma megszorodott, és mivel a turizmus van a leggyengébb kötődésben a területet jellemző hagyományos életmóddal, ezért ez a hullám hozta a legnagyobb változást a falvak életében. A vonzerőt jelentő és szolgáltatást nyújtó helyek városi színvonalon és áron jönnek létre, sok konfliktust okozva – kezdve onnan, hogy a helyiek az árszínvonal és kulturális különbségek miatt kiszorulnak, az általános életszínvonal a turistákhoz igazodva drágább lesz, az ingatlanárak magasabbak, melyek a helyieknek megfizethetetlenek, ezért ez a folyamat rövid úton elvándorláshoz és a falvak „elskanzenesedéséhez” vezet.²¹

Időszakos tájhasználók - a (tömeg)turizmus

A 20. század második felében a Balatoni üdülőépítési dömping megalapozta a 21. századi tömegturizmust, csak ennek módja változott meg. A 21. századi tömegturizmus nem korlátozódik hotelszobákra és lekerített strandokra (amellett, hogy ez is él tovább). Mivel az átlagember már sokkal több mindent engedhet meg magának anyagilag, és ismeretei is szélesebbek, mint a szülei idejében szokásos volt, ezért igényei is magasabbak. A tömegturizmus színtere elkezdett a városokon és strandokon túl egyre inkább a szőlőhegyek eldugott falvai, természeti kincsei irányába terjeszkedni; ezzel csak az a baj, hogy a korábbi évek során „már jól bevált” stratégiával, az erőforrások fenntarthatatlan kimerítésével zajlik ez a folyamat. Amennyiben nem alakul ki semmiféle tajba illeszkedő és fenntartható stratégia, akkor kizárólag az adott táj rezilienciáján múlik az, hogy fenn tud-e maradni eredeti mivoltában, vagy fokozatosan degradálódik.

²¹ KÉK-TÁJTÉKA 2022, P48

A partmenti területek után a magasabban fekvő panorámás kisparcellás területek is egyre inkább üdülőtellekké válnak, a gyümölcs- és szőlőművelés egyre inkább csak hobbiszinten folyik a területen. Az egykori szőlőbirtokokat üdülni vágyó magyar és külföldi állampolgárok vásárolják meg, állandó letelepedés szándéka nélkül. Ez a vásárlási folyamat gyengíti a faluközösségeket, ezáltal a település életben maradási képességét. Egyre fogynak azok az emberek, akik tovább tudnák adni a hagyományos paraszti kultúrát, amely évszázadokon át meghatározta az itt élők mindennapjait – márpedig, ha nem lesz, aki elvégezze ezeket a feladatokat, akkor ki működteti a falut? Ha eltűnnek a falusi emberek, akkor el fog tűnni az élet is, és akkor hiába jönnek a beköltözők és a nyaralni, pihenni vágyók, egy halott régiót fognak találni, amiből pont az hiányzik, ami miatt jó ötletnek tűnt évekkel korábban ingatlant vásárolni a környéken. Ha nincs, aki műveli a tájat, akkor a táj elveszti idegenforgalmi vonzerejét. Ezért nagyon fontos, hogy minél előbb el tudjuk érni különböző módszerekkel, hogy az itt lakó ember meg tudjon élni a mezőgazdaságból, a szelíd turizmus kiszolgálásból, kisebb vendéglátóegységek üzemeltetéséből. Amíg a régió az olcsó tömegturizmusra van berendezkedve, mint megélhetési forrás, addig hogyan élhetnének meg a drágább, ám igazi kuriózzummal rendelkező idevalósiak?²² A minőségi javuláshoz minden lehetőség adott, csak türelmesnek kell lenni; ez nem egy gyors folyamat, és sok év, mire a régióról alkotott közvélemény átalakul, és ehhez tulajdonosként nem elég csak beállni a sorba, „majd, ha beindult, akkor én is beszállok” – módon. Fokozatosan kell a régióról alkotott véleményt átalakítani és az aktív turizmusra berendezkedni. Fontos továbbá, hogy az egész Balaton-felvidéki turizmus átalakításának kulcsa az összefogás; amíg csak egy vendéglátó dönt a szelídebb de minőségibb turizmusra való berendezkedés mellett, addig nem várhatunk változást, ha viszont ez egyfajta Balaton-felvidéki standarddává válik, akkor előbb-utóbb az átlagember is erre fog vágyani. Figyelmes munkával kell megteremteni az összhangot a természet és az ember között, hogy ne csak a gátlástalan, a hely szellemével ellentétes tömegturizmus romboló következményei vonják el figyelmünket a táj szépségeiről. A kis falvak egyedüli esélye a fennmaradásra az, hogy tudnak-e megélhetést és jövőt kínálni az itt letelepedni szándékozók. Fontos az önkormányzatok feladatköre ebben a folyamatban, ugyanis az ő hatáskörük tud lenni az eladó ingatlanok felvásárlása, hogy az itt élő és ide költöző

²² KRIZSÁN-SOMOGYI 2022, P20

családoknak kedvezményeket tudjanak adni, valamint a településfejlesztés eszközeivel olyan irányba tudják terelni az elkerülhetetlen fejlesztéseket, mely nem árt a tájnak.

A Balaton-felvidék turisztikai fejlesztésének sikere a hosszú távon fenntartható, versenyképes turizmus megvalósítása. Olyan idegenforgalmi termékekre és szolgáltatásokra (ill. azok fejlesztésére) van szükség, amik megalapozzák és fenntartják a régió biztonságos fejlődési alapjait.²³

1.2.5 KÖZÖSSÉGEK, PROGRAMOK, RENDEZVÉNYEK

A Balaton-felvidék egy vonzó hely, ha az ember kikapcsolódni, élményt gyűjteni szeretne. A térség településein egyre gyakoribbak a szűken vett szezon időszakán túlnyúló rendezvények, programok, azáltal segítik a négyévszakos tájhasználatot. Sok típusú rendezvénynek tud otthont adni a terület, melyek többségében kifelé kommunikálnak, céljuk a turizmus serkentése. A fenntartható Balaton-felvidéki jövő és a helyi közösségek erősítése ugyanakkor azokban a programokban és rendezvényekben rejlik, melyek elsődlegesen az itt élő közösségeket célozzák meg, a legkisebb léptéktől kezdve. Fontos megvizsgálni tehát azt, hogy jelenleg milyen tendenciát mutat a Balaton-felvidéki rendezvények és közösségi helyek alakulása.

Régi helyek átalakulása

Az elmúlt évtizedek társadalmi átrendeződésének következményeként a közösségi találkozási helyek is változtak. Több kistelepülésen szűnnek meg a napi kapcsolódás helyszínei; a régi kocsmák, vendéglők, italozók, melyek először minőségükből és pozíciójukból vesztek, majd teljesen bezártak. A lakosság összetételének változásával új igények jelennek meg a napi kapcsolódás helyszíneit illetően. A térségbe érkező új lakók (beköltözők) igényeit gyakran a szintén kívülről jövő új vállalkozások látják el. Pozitív és negatív példa is van arra, hogy egy-egy ilyen szolgáltatás és az általa megcélzott célcsoport szintézise mennyire számol a helyi lakosság igényeivel és anyagi lehetőségeivel, mennyire működik a helytől függetlenül. A pozitív példák segíthetnek megőrizni a kiskocsmák hagyományát és közösségi funkcióját, ám maga a „kocsmá” jellege és funkciója megváltozott. Konfliktusforrás, hogy az őslakosoknak nehezebb feldolgozni a régi helyszínek megváltozását, melyekhez érzelmileg kötődtek. Most ezek a szeretett helyek alakulnak át valami mássá, mely átalakulás során kérdés, hogy

²³ KRIZSÁN-SOMOGYI 2022, P23

megmenekül-e maga a hely és a hagyomány, miközben új igényeket is kiszolgál, vagy teljesen új helyszínen új funkciók próbálják pótolni a régi idők találkozási pontjait.

Eltérő célközönség – eltérő rendezvény jelleg

Számos településen indultak meg pozitív folyamatok, melyeknek elsődleges célja a helyi lakosok (öslakosok, bebírók, gyüttmentek) bevonása a turisztikai közönség helyett. Ez tetten érhető különféle értékmegőrző és bemutató eseményeken, de megjelentek új közösségformáló események és terek; termelői piacok (Tihany, Káptalantóti), mozgással kapcsolatos közösségek alakulása, előadások stb. Már a kis falvakban is van igény és mód a testmozgásra, szélesebb spektrumú programfelhozatalra – ez részben a beköltözők hatása, de mutatja azt is, hogy a Balaton-felvidéki települések más hasonló magyarországi aprófalvas térségekhez képest mennyivel reziliensebbek.²⁴

A lokális és kulturális fesztiválok fontos közösség szervező események. A Balaton-felvidék közösségeinek újraéledése szempontjából elsősorban azok a jó példák, melyek a helyi lakosoknak és beköltözőknek szólnak, nem pedig csak a turistáknak. Ilyen például a Murci fesztivál, melyet több település is megrendez az ősz folyamán, és ennek hatására a szüret egy közösségi eseménnyé változott, melyben elsősorban a helyiek és beköltözők, másodsorban a turisták is részt vesznek – együtt, egy közösséget alkotva. További jó példák a környéken például a Szent György-hegy hajnalig borászati és gasztronómiai rendezvény (9. ábra). A Balaton-felvidék ideális jövőjének eléréséhez kulcsfontosságú a hagyományőrzés és átadás minden ide érkező és itt lakó számára. A helyi közösségek további erősítésének kulcsa, hogy az öslakos és beköltöző csoportok számára minél több találkozási helyet és lehetőséget teremtsünk.

Hagyományőrzés

Fontos megvizsgálni, hogy mik azok a dolgok, amik a térség identitását adják. Természetesen megtalálhatóak a Balaton-felvidéki településekre jellemző régi épületek, mesterségek, népszokások, hagyományok, de az átalakult mai életmódnak nem képezik szerves részét, mely így társadalmi és identitásproblémákhoz vezet: közösségek közötti konfliktusokhoz, tudáshiányhoz, a közös múlt és közös értékek megismerésének

²⁴ KÉK-TÁJTÉKA 2022, P59

hiányához. Mivel a térség fejlődése nagyban múlik a helyi szereplők összefogásán és kapcsolatán, ezért fontos a hagyományok, szokások ismerete, de még fontosabb ezek átértelmezése és mai helyzetbe foglalása, ami egy nehéz, egész közösséget érintő feladat.

A szőlőhegyek közösségeinek nagy hiányossága, hogy egy-két kivételtől eltekintve nem jellemző a regionális összefogás a földrajzi, történelmi, kulturális és mezőgazdasági azonosságok ellenére sem. A hagyományok ápolását az idősebb korosztály végzi, főleg lokálisan, ugyanakkor az elmúlt évek tapasztalata alapján a helyi értékek megőrzésében nagy szerepet a befűrők vállalnak, akik számára a helyi örökség még a különlegesség erejével bír. Az ő esetűkben az összefogásra is nagyobb a hajlam; egyrészt a kívűlről (városi életből) hozott tapasztalatok, másrészt a technológiai fejlődéshez való ügyesebb alkalmazkodás miatt.

A hagyományörzés kifejezés inkább a hagyomány konzerválását jelenti, mintha egy képzeletbeli vitrinbe helyeznénk kultúránk egy szeletét, hogy azt időről időre elővegyük (ilyenek például a ma már nem használt népviseletek, elhalt mesterségek bemutatása). Természetesen ezek történelmünk és kultúránk részét képezik, ezért elengedhetetlen, hogy megőrizzük és tanuljunk belőlük, ugyanakkor ne egy passzív, „vitrinbe helyezés” módon, hanem innovatív, 21. századi megoldásokkal. A hagyományörző csoportok feladata ezeknek az általános életvitelnek már nem részét képező tudásnak a megőrzése, mint például a betlehemezés, kosárfonás pincelátogatás stb.

Közösségi média

A közösségi médiának nagy szerepe van a helyi közösségek összetartásában. Elsősorban nem a nagy tömegek bevonására kell és érdemes használni, hanem a helyi társadalom számára kell a népszerűsítés és hirdetés eszközeként kezelni. Hegyközségek (azonos hegy vagy hegyoldal településeinek közös csoportja, melynek fókuszja a hegyet és a környéket érintő kérdések – nem települési szinten) és települési Facebook-csoportok szolgálnak információ átadásra és hirdetésre, beszélgetésre, bizonyos eseményeknek és rendezvényeknek pedig Instagram oldala is van. Marketing szempontjából a térség vendéglátóhelyeinek (éttermek, szálláshelyek, pincék) van még nagy szerepe, melyek magánérdekek által vezéreltek, ugyanakkor az általános kommunikációt is elvégzik a programokról, információkról, aktuális helyzetről.²⁵

²⁵ KÉK-TÁJTÉKA 2022, P54

Az újonnan beköltözők számára fontos, hogy be tudjanak kapcsolódni a helyi közösségekbe, hogy az ott élőkkel szoros együttműködésben tudjanak élni. A Balaton-felvidék értékei és adottságai inspiráló terepnek bizonyulnak az innovatív megoldásokkal kísérletező közösségek számára; manapság főleg ökotudatos életmódot élő, újszerű oktatási és vállalkozási formákkal kísérletező közösségek a gyakoriak.

9. ábra: A Szent György-hegy Hajnalig borászati és gasztronómiai rendezvény (forrás: <https://www.borsmenta.hu/vendegoldal/szent-gyorgy-hegy-hajnalig-2023>, 2023. 09. 15.)

2 SZAKIRODALMI VIZSGÁLAT ÖSSZEGZÉSE

A vizsgálatot a Balaton-felvidék lehatárolásával kezdtem. Ezt követően a Balaton-felvidéki szőlőhegyi tájkaraktert elemeztem, melyhez kortárs szakirodalmak voltak segítségül, melyek öt egymással összefüggő kategória szerint kutatják a Balaton-felvidéket. Diplomadolgozatomban ezek közül csak a szőlőhegyekre jellemző karakterjegyekkel foglalkoztam; a szakirodalmak szerinti kategorizálást felhasználva elemeztem a Balaton-felvidéki szőlőhegyek természeti adottságait, mezőgazdasági tájhasználatát, építészeti hagyományait, a jelen lévő térségi szereplőket és a helyi rendezvényeket. Az öt témakör szempontrendszerén keresztül számos következtetésre jutottam, melyekről SWOT analízist készítettem (10. ábra), mely a Balaton-felvidék szőlőhegyeinek erősségeit és gyengeségeit összegzi, és feltárja a fejlesztésben rejlő lehetőségeket és veszélyeket is.

Jelenleg a Balaton-felvidéket az általam is elemzett öt szempont szerint kutatják a szakirodalmak. Diploma dolgozatomban ezek közül csak a szőlőhegyekre jellemző karakterjegyekkel foglalkoztam. A témák beilleszthetők két nagy szemléletbe; a Balaton-felvidék természeti, tájhasználati és építészeti adottságai, valamint ezek mozgatórugója a Balaton-felvidék társadalma és közösségei. A vizsgálataim összegzését már e két vizsgálati szempont szerint végeztem, mert a témák nagyban átfedésben vannak egymással.

- Változatos természeti adottságok
- Szőlőhegyek hagyományosan megmaradt állapota
- Táj és települések erős rezilienciája
- Helyi közet
- Hagyományos tájhasználat
- Karakteres tájkép
- Népi építészeti hagyományok
- TAK-ban rögzített szabályok
- Bor- és gasztroturizmus
- Helyi szőlőfajták
- Ambiciózus beköltözők
- Hagyományörzési folyamatok

- Vízhány és erózió
- Nem gazdaságos művelés
- Művelés felhagyása
- Nincsenek helyi értékvédelmi rendeletek
- Túl kicsi parcellák
- Magas ingatlan- és szőlőterület árak
- Nehéz a fenntartható művelés
- Kevés munkalehetőség, a művelés nem biztosít megélhetést
- Szolgáltatások megfizethetetlenek a helyiek számára
- Térség szereplőinek eltérő érdekei

- Tájhasználati hagyományok továbbvitele
- Összefogás a termelésben
- Felhagyott területek revitalizációja
- Kistermelők támogatása
- Helyi minőség eredetvédelme
- Négyévszakos vendéglátóhelyek
- Innovatív és fenntartható művelés támogatása
- Fejlesztés az innováció és az ökotudatosság jegyében
- Kedvezmények a fiataloknak, letelepedni vágyóknak
- Támogatás a földművelőknek
- Új közösségi helyek teremtése
- Régi közösségi helyek átalakítása

- Szőlőhegylábak nyaralóövezetté alakulása
- TAK felülírható
- Présházak nyaralóvá alakítása
- Új vagy felújított épületek nem tájba illeszthető megjelenése
- Turizmus épületei dominánsak
- Kémiai vegyszerek alkalmazása permetezésre
- Szőlők minőségi és mennyiségi csökkenése
- Elvándorlás, „elskanzenesedés”
- Konfliktusok, széthúzás
- Tömegturizmus terjedése az érzékeny belső területeken is
- Turizmusorientált helyek számának növekedése és dominanciája

10. ábra: SWOT analízis
(saját ábra, alapképek
forrása:

csodalatosbalaton.hu,
tajteka.hu, 2023. 04. 25.)

2.1 SZŐLŐHEGYEK, MINT HELYSZÍN (TERMÉSZET, TÁJHASZNÁLAT, MEZŐGAZDASÁG, ÉPÍTETT KÖRNYEZET)

A Balaton-felvidék színes és változatos természeti adottságai tették lehetővé a térség jelenlegi felértékelődését. Geológiai értékei egyedülállóak az országban, és építőanyagként való felhasználása miatt a térség arculatához és identitásához is hozzájárulnak a vulkanikus és üledékes kőzetek. A domborzat változatossága miatt kiterjedt fennsíkok, vulkáni tanúhegy kúpok, eróziós völgyek váltják egymást úgy, hogy mindenhol új látkép tárul az ember szeme elé. Ezek az adottságok a mezőgazdasági és rekreációs célú területhasznosítás céljából a legkedvezőbbek. Az emberi jelenlét évszázadok óta jelen van a Balaton-felvidéken (melyet emiatt kultúrtájnak is nevezhetünk), ezért a térség meglévő természeti értékeivel párhuzamosan az antropogén (táj)hasznosítás is velejáró tényező. A bortermelés sok itt élő ember életének része, ugyanakkor a gazdaságosság kérdése miatt egyre nő a felhagyott szőlőterületek száma, és a préházak nyaralófunkcióval való felruházása. A térséget meghatározó építészeti stílus titka az évszázadok tapasztalatain és az emberarányú méreteken alapul, valamint a helyi anyaghasználaton. A településkép az elmúlt évtizedekben kezdett változni, az új építési technológiák térhódításával, mely épületek esetenként nem illeszkednek a település arculatához. Ezen építési iránynak a Település Arculati Kézikönyvek és egyéb építési szabályzatok tudnak határokat szabni, valamint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének 2018. évi törvénye.

2.2 SZŐLŐHEGYEK SZEREPLŐI, KÖZÖSSÉGEI, RENDEZVÉNYEI

A 21. századra jellemző a felgyorsult életmód olyan változásokat hozott, melyek következtében átalakult a térség társadalmi-gazdasági összetétele. Felerősödött a nagyvárosból vidéki életmódra vágyók leköltözése a Balatonhoz, ezzel párhuzamosan jelentős a szakképzett munkaerő elvándorlása is. A térség településeire költözők kis százaléka a helyi életmód érdekében, nagyobb része a nyaralás és turisztikai célok végett érkezik, mely értékrendi különbségeket teremtenek a tősgyökeres lakosokkal, és ezek közösségi és döntéshozatali konfliktusokhoz vezetnek a települések életében. Az, hogy a társadalmi átalakulásokból eredeztethető változások mennyire alakítanak a Balaton-felvidéki tájon, az nagyban múlik a szőlőhegyek és a települések

rezilienciáján²⁶. Azok a települések, amelyek a sokkhatásokat és zavart – mint a turizmus térhódítása, új közösségek érkezése, művelés hanyatlása, elvándorlás – a megújulás és innovatív gondolkodás ösztönzésére tudják használni, azok tudnak a jövőben is fennmaradni. Fontos a térség szereplőinek reziliens gondolkodása, mely magába foglalja a tanulást, sokféleséget és hitet, hogy az ember és természet szorosan összekapcsolódik, ezáltal a Balaton-felvidék, mint egy szocio-ökológiai rendszer, legjobb formájában fennmaradhasson. A kulcs az összefogásban rejlik, az együttműködőbb települések jobban tudnak reagálni a kívülről érkező kihívásokra és a kulturális örökség megtartásának központjaivá válhatnak.

Az új dolgok kipróbálása és beépítése a hagyományos rendszerekbe komoly fejlődési potenciált jelent a területen. A meglévő hagyományok, közösségi és gazdasági rendszerek jó alapot képeznek a nyitott, innovatív megoldásokra fogékony szereplőknek. A Balaton-felvidék felértékelődése napjainkban is zajlik, mely folyamat szintén felerősíti a kísérletező szemléletet. A közösségi helyek átalakulása érzékenyen érintette a helyieket, mivel erős kötődésük van az egykori helyszínekhez, melyek azonban sorozatsan zárnak be a társadalmi igények megváltozása és az elvándorlás miatt. Nagy kérdés, hogy a települések létre tudnak-e hozni olyan új helyszíneket, melyek pótolják a régi közösségi helyszínek eltűnésével létrejövő űrt, és ahol a tősgyökeresek és beköltözők is otthon tudják érezni magukat.²⁷ A döntéshozók szerepe is meghatározó abban, hogy ezek a múltban ragadt nosztalgikus helyszínek hogyan tudnak átalakulni a ma közösségi helyszíneivé, vagy milyen alternatív megoldásokkal lehet ezeket pótolni.²⁸

3 SZAKIRODALMI CÉLKITŰZÉSEK

A szakirodalmi vizsgálat után a bennük megfogalmazott javaslatokat és célkitűzéseket figyelembe véve folytatom a kutatást. Diplomamunkámban a szőlőhegyeket érintő fontos szempontok: fenntartható tájhasználat, népi építészeti hagyományok, új közösségi helyszínek létrehozása a térség szereplőinek bevonásával. Kutatásom során ezeknek a javaslatoknak a kigyűjtésére koncentrálok. Először összefoglalom az általános célokat, melyekre utána vázlatosan, külön témakörönként gyűjtök javaslatokat.

²⁶ reziliencia = egy rendszer (személy, közösség, település, gazdaság, tájegység) képessége a változásokhoz való alkalmazkodásra és a további fejlődésre

²⁷ KÉK-TÁJTÉKA 2022, P63

²⁸ KÉK-TÁJTÉKA 2022, P64

A Balaton-felvidék az ország meghatározó turisztikai desztinációja, amely a Balaton-régió belül is alternatívát képez a parti üdülőterületekhez képest; vonzerejét a vidék hagyományos mezőgazdasága és az innovatív tájhasználat adja. A kultúrtáj infrastruktúrája csak nagyon érzékeny beavatkozásokat igényel, hogy mind a természeti, mind az épített környezet megőrizze azt a karaktert, ami a vendéglátást megalapozza. A termeléssel, állattartással és turizmussal járó környezeti terhelés együttesen hatnak, ezért érdemes átfogó megoldásokat találni. A hagyományos gazdálkodási formák megőrzésének nemcsak gazdasági, hanem turisztikai szemléletformáló hatása is van; a fenntartható gazdaságok jövője és a hagyományos termelési tevékenységek megőrzése önerőből nem lenne kivitelezhető, de a turizmus iparága hozzájárulhat ezek megőrzéséhez.²⁹ A hagyományos tájgazdálkodás és építési módok bemutatása és megőrzése mellett abban is példát kell mutatni, hogy hogyan egyeztethetők ezek össze az új életformákkal, funkciókkal és innovatív technológiákkal. A Balaton-felvidék nem csak a múlt megőrzésének, hanem a jövőben rejlő lehetőségek feltárásának is a színtere. Megjelentek az olyan vállalkozások, melyek a régióra eddig kevésbé jellemző tevékenységet végeznek, ezáltal olyan tudást hoztak, melynek a lehetőségeit érdemes kihasználni. Sok múlik a régió rezilienciáján; milyen módszerekkel és mennyi idő alatt tud reagálni a negatív hatásokra, és tudja-e alkalmazni azokat a jógyakorlatokat, melyek egyrészt a beköltöző lakosoktól és újonnan érkező vállalkozásoktól érkeznek, másrészt a tapasztalattal rendelkező meglévő helyi közösségektől.³⁰

Fenntartható tájhasználat a kultúrtáj állapotának megőrzése érdekében

- Fontos cél a fenntartható művelés elérése és a táj biodiverzitásának fenntartása, mely minden itt élő közösség feladata. Ezt a változatosságot és a változásokkal szembeni rezilienciát érdemes a termelésben szem előtt tartani a módszerek és fajták kiválasztásánál. A klímaváltozáshoz való alkalmazkodást segíti a minél ellenállóbb fajok alkalmazása, és az esetleges területfelhasználási mód váltása.
- A 21. század egyik nagy kérdése a csapadékvíz elvezetésére kiépített korszerűtlen rendszerek helyett a csapadékvizek helyben hasznosítása. A Balaton-felvidéken különösen fontos továbbá az ivóvíz minőség védelme is, valamint az erózióvédelem, tehát a vizek helyben hasznosításának olyan módjai, melyek nem okoznak kárt az ivóvíz- és erózióvédelemben sem.

²⁹ KÉK-TÁJTÉKA 2022, P87

³⁰ KÉK-TÁJTÉKA 2022, P108

- Minőségbiztosításra van szükség a szőlő- és borkörmelésben, melyet az eredetvédelem tud biztosítani, ilyen a Balaton eredetmegjelölési kategória³¹
- Szorosabb együttműködés az erőforrások jobb elosztása érdekében, mely a körmelés fenntarthatóságát tekintve égető kérdés

Hagyományos építészet gyakorlatának átültetése kortárs keretek közé

- Idegenforgalomhoz kapcsolódó létesítmények nem írhatják felül a hagyományos településképet, mert a kultúrtáj minőségi romlását eredményezheti, ami egyúttal a turizmus számára is káros lenne
- Tudás tovább örökítése alkotótáborok szervezésével, melyek közösségteremtő erejük ellett innovatív szemlélettel közelítenek a tájegység hagyományaihoz
- Nagy ütemben növekvő építkezési dömping szabályozásokkal való korlátozása
- A népi építészet ma már nem fejlődik ösztönösen, az új építési kihívások miatt már nem tud követendő példát mutatni – ezért fontos, hogy a tájegység kortárs építészetéről egy folyamatos építészeti diskurzus alakuljon ki, melyben a helyi érdekcsoportok is részt vesznek, ezáltal találják meg az új funkciók, építészeti feladatok és hagyományos építésmódok kapcsolatát³²
- Helyben fellelhető építőanyagok új formában való alkalmazása
- Jó megoldások bemutatása az idelátogatók számára szemléletformáló lehet, hozzájárulhat az építési kultúra fejlődéséhez

Térségi összefogás és nyitottság az innovatív vállalkozások felé

- A hagyományos építészeti, szellemi értékek megőrzése, innovatív újragondolása és szemléletformáló bemutatása
- Helyi erőforrásokra épülő fenntartható megoldások keresése a régióban zajló minden innováció tekintetében (ágazattól függetlenül)
- Minél több, szezonális szolgáltatást visszaszorító, több lábon álló vállalkozás térhódításának támogatása, melyek elsősorban helyi munkaerőre támaszkodnak, ezzel éltetve a helyi tapasztalatok átadását
- Kistermelői közösségek négyévszakos működése, működtetése
- Összefogás, az elszigetelt közösségek bevonásával, erőforrások és jó gyakorlatok megosztásával, mert a települési szintből való kilépés a térség

³¹ <https://boraszat.kormany.hu/eredetvedelem>

(2023. 06. 29.)

³² KÉK-TÁJTÉKA 2022, P87

fejlődésének kulcsa (a kis közösségek által hozott tudás nagyobb körű használatához nyitottságra és új szemléletre van szükség, melynek első lépése lehet közös találkozási helyzetek létrehozása)

- Hálózatosság, tudáscsatornák erősítése; az eltérő területeken, de hasonló látásmódot képviselő szakemberek összekötése, fórumok a tapasztalatcserére, párbeszéd megteremtése a helyi lakosok, a beköltözők, az önkormányzat és a látogatók között

A települési önkormányzatok és termelők együttműködése szélesebb skálán

- Szőlőművelés ágazati támogatására új modellek kialakítása, rezisztens fajták termesztésének támogatása
- Szabályozások felülvizsgálata, hogy valós helyzetekre reagálhassanak
- Elsődlegesen a helyi lakosság támogatása az ideiglenes látogatók helyett
- Hagyományos gazdaságok bemutatása és támogatása
- Technológiai tudásátadás a természetes növény (-és állat) -világ fajgazdagságának megőrzése érdekében, a nagyüzemi munka és vegyszeres kezelések helyett
- Település szintű koncepció kialakítása és értékek leltárba vétele, megőrizni és elvetni kívánt gyakorlatok tudatosítása
- A beköltöző (gyüttment) közösségek újító energiáinak kihasználása a helyiekkel való egyensúly megőrzése mellett
- Fiatal generációk munkalehetőségének növelése a szaktudás átadása érdekében, pozitív karrierlehetőség biztosítása

Közösségi élet színtereinek átértelmezése

- A táji és helyi identitás erősítése támogatja a települések élhető színvonalát; olyan helyekre, helyszínekre, találkozási pontokra van szükség, melyek kapcsolódást biztosítanak a beköltözők és a helyiek között, mindkét csoport a magáénak tudja érezni.
- Közösségi tervezés és a használói csoportok bevonása a közösségi helyek, helyszínek tervezésénél³³

³³ KÉK-TÁJTÉKA 2022, P65

- Piacok szerepe változóban; nem csak az értékesítés és vásárlás színterei, hanem sok helyen már attrakcióként működnek, ezért cél, hogy a közösségi színtérré válás ne hátráltassa az eredeti funkciót

Aktív és proaktív³⁴ turizmus fejlesztése a tömegturizmus helyett

- Aktív és proaktív turizmus fejlesztésével visszafogható a tömegturizmus jelenléte, mely esetben elengedhetetlen a helyi lakosok szempontjainak és igényeinek figyelembevétele, hogy a rendezvények és programok fenntartható (nem terhelő) módon kapcsolódjanak be a települések életébe
- Kerékpáros és gyalogos túrák, építőtáborok, szakmákat bemutató workshopok és kalákák kevésbé terhelik a környezetet, mindemellett csatlakozási lehetőséget keresnek a helyi közösségekhez
- A helyi kulturális örökséget oly módon kell visszaemelni a mindennapokba, hogy az ne csak a látogatóknak és beköltözőknek, hanem az őslakosoknak is érdekes legyen
- A közösségi élet új színtereinek kialakításánál követendő példák azok a helyszínek (kocsmák, éttermek), amelyek megfizethetőek a helyi lakosok számára, de hívogatóak a látogatóknak is³⁵
- A közösségek találkozásának színterei – melyek a múltban egyértelműen a kocsmák és italozók voltak – átértelmezése kritikus fontosságú lehet; ezeket a helyszíneket kell olyan módon átalakítani, hogy azok az őslakosoknak, beköltözőknek és látogatóknak legyen közös találkozóhelye
- Összetartó közösségek kellenek a települések hagyományainak megőrzéséhez – térségi összefogásra van szükség a közösségek között, a kultúrtáj hagyományainak megőrzéséhez

³⁴ *proaktív = kezdeményező, tevékeny, előrelátóan cselekvő*

³⁵ KÉK-TÁJTÉKA 2022, P129

RAPOSKA ÉS A TERVEZÉSI TERÜLET

A szakirodalmak vizsgálati szempontjait és célkitűzéseit figyelembe véve választottam ki a tervezési helyszínt. Választásom azért esett a Szent György-hegy lábánál fekvő Raposkára, mert frekventált helyen fekszik (Tapolca és Szigliget között), ugyanakkor a tömegturizmus nem jellemzi, valamint a programok és rendezvények terén is a kis lépték jellemezte eddig is a települést. Tagja az első fejezetben lehatárolt Balaton-felvidék „magját” képező településeknek. Hegylábi helyzete miatt a szőlőhegyek értékeivel és problémáival is rendelkezik, melyeket – a turizmus eddigi nem intenzív jelenléte miatt – a fenntarthatóság és innováció jegyében van lehetőségem terveimben erősíteni és javítani.

Ebben a fejezetben lehatárolom a tervezési területet Raposkán belül, melynek megközelíthetőségét, infrastruktúráját, terepi adottságait, növényzetét és jogszabályi környezetét vizsgálom meg. A vizsgálatok összegzése után megfogalmazom egyéni célkitűzéseimet, melyeket a szakirodalmi célkitűzések és a tervezési terület vizsgálatainak eredményéből alkotok meg. Ezek lesznek azok a célok, amelyek megvalósításával és formába öntésével foglalkozom a tervezési munkarész alatt.

4 RAPOSKA ÉS A TERVEZÉSI TERÜLET VIZSGÁLATA

4.1 ELHELYEZKEDÉS, INFRASTRUKTÚRA, MEGKÖZELÍTHETŐSÉG

Raposka község Veszprém vármegyében, a Tapolcai járásban, a Szent György-hegy nyugati oldalán fekszik (11., 12. ábra). A természetközeli és csendes település két oldalra különíthető el; a települést közúton a 71-es és a 77-es főutakat összekötő 7318-as út szeli át, melynek a völgy felőli oldalán található maga a település belterülete, a közigazgatási határ azonban magába foglalja a nyugatra elterülő gyepeket és szántókat, valamint a hegyoldalban lévő présházakat, pincéket és a hozzájuk tartozó szőlőket, gyümölcsösöket. Vonattal és busszal is Tapolca és Szigliget felől közelíthető meg, mely települések között, kb. 5-5 kilométerre helyezkedik el. Raposkáról indul a Szent Mihály borút. A tervezési terület környékén forrás (Szent György kút) és kápolna (Szent Antal kápolna) is van (18. ábra).

A tervezési terület Raposka Szent György-hegy felőli külterületén található Itt és Most Birtok (14. ábra). A hegy ezen oldalán elterülő nagyjából 64,17 ha területet Csendárnak (vagy Csendár dűlőnek) is hívják. A Csendáron elterülő pincék, présházak és a

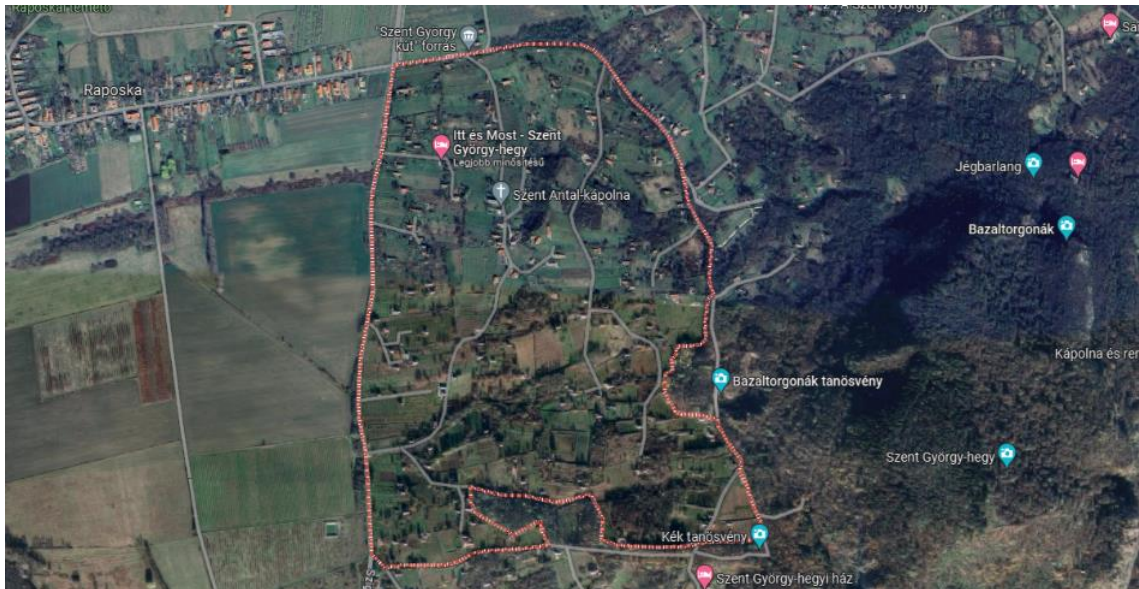
környezet sajátos nyugalmat árasztanak; a csend, az elvonulás, a vonzó látkép és a szőlőművelés jellemzi. (13. ábra)

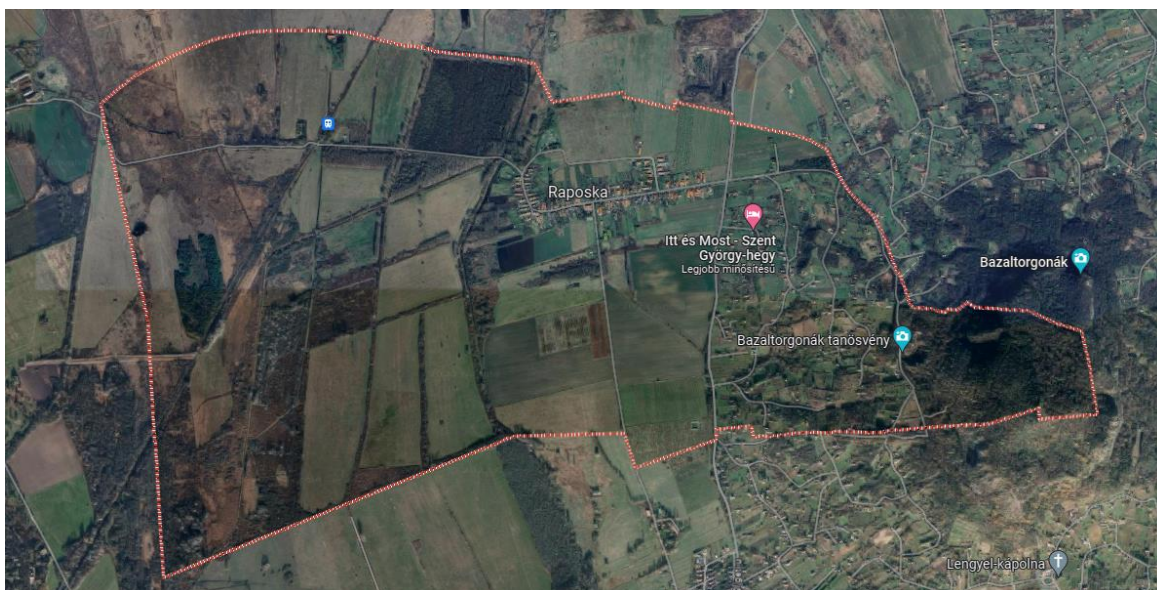
11. ábra: Veszprém vármegye elhelyezkedése Magyarországon belül (saját ábra, 2023)

12. ábra: Raposka elhelyezkedése Veszprém vármegyén belül (saját ábra, 2023)

13. ábra: A Csendár a Szent György-hegy nyugati oldalán terül el, Raposka külterületének nagy részét magába foglalva (forrás: <https://www.google.com/maps>)

14. ábra: Itt és Most Birtok elhelyezkedése Raposkán belül (forrás: <https://www.google.com/maps>)

4.2 TERVEZÉSI TERÜLET LEHATÁROLÁSA

A tervezési terület határvonala az Itt és Most Birtok tulajdonosához tartozó három telken húzódik. Helyrajzi számok: 443/1, 448, 444, mind Zk mk besorolású, vagyis zöldterület – közkert és mezőgazdasági terület – kertes terület. A telkek közlekedési célú közterület kategóriájú helyi úttal érhetőek el, amely a 7318-as útról ágazik le, és a tervezési terület része. A terület keleti telekhatára a Szent György-hegy felől KÖu-2 besorolású útról is elérhető.

Az Itt és Most birtokhoz három telek tartozik. A 448 hszt. telek teljes egészében a tervezési terület része, a 443/1 és 444 hszt. telkeken nagy százalékban szőlőültetvények vannak, melyek területe a tervezés során keveset változik, nagy részüket nem foglalja magába a tervezési terület. A 448 hszt. telken nem zajlik szőlőművelés, a gyepes hegyláb terület a tervezési koncepció egyik központi eleme. A 448 és 443/1 hszt. telkeken található egykori présház épületek jelenleg vendégházként funkcionálnak. A 444 hszt. telken álló épület a diplomadolgozat írásának évében került felújításra, lakó, szállás és kiszolgáló funkcióval. A tervezési terület a három épület környezete, azokat összekötő út, valamint a gyepes hegyoldal.

4.3 TEREPI ADOTTSÁGOK, KILÁTÁSOK VIZSGÁLATA

A terület egyik legfőbb értéke a panoráma. A Szent György-hegy nyugati hegylábán fekszik a tervezési terület, ezért szép kilátás nyílik a völgyre, ahol Raposka is fekszik, valamint a szemben lévő hegyekre, amik mögött a lemenő nap különlegesen szép (15. ábra). Dél felé a Balatonból látszik egy kis részlet, észak felé Tapolca látszik. Minden irányból láthatóak a környező tanúhegyek. A terület és környezetének lejtése a lenti térkép kivágaton 13-16%-ra tehető.

15. ábra: Terepi adottságok, kilátások vizsgálata (HÉSZ és úrfelvétel alapján készített saját ábra, 2023)

4.4 NÖVÉNYZET

A tervezési területhez tartozó telkek nagy részén szőlőművelés folyik. A vendégházak közvetlen környezetében vegyes kiültetés jellemző, parasztkerti (*Tulipa* sp., *Muscari armeniacum*, *Rosa* sp., *Helianthemum* sp., *Leucanthemum* sp.) és mediterrán jellegű fajokkal (*Rosmarinus officinalis*, *Lavandula* sp., *Ficus carica*). Sok az örökzöld, a tértagolást idős tuják (*Thuja occidentalis*) végzik, valamint támrendszerekre futtatott futónövények (*Parthenocissus* sp.). A lombhullató fák nagy része dió (*Juglans regia*),

cseresznye (*Prunus avium*) és alma (*Pyrus* sp.). A gyepek domináns felületképző, a szőlősorok között és a gyümölcsösökben egyaránt. (16. ábra)

16. ábra: Helyszíni növényállomány jellege (saját fotók, 2022. 10. 28, 2023. 04. 02.)

4.5 KÖZMŰVEK

Az e-közmű adatszolgáltatása alapján (17. ábra) a terület vízellátását (és vízelvezetését) a Bakonykarszt Víz- és Csatornamű Zártkörűen Működő Részvénytársaság biztosítja a 7318-as út és a hrsz.433/2 út irányából. A villamos energia szolgáltatását az E.ON Észak-dunántúli Áramhálózati Zrt. biztosítja. A hírközlés vezetékei a 7318-as út mentén futnak, a Magyar Telekom Távközlési Nyilvánosan Működő Részvénytársaság jóvoltából. Gázszolgáltatás csak Raposka belterületén érhető el az adatbázis szerint.

17. ábra: A tervezési terület közműellátottsága (<https://ekozmu.e-epites.hu/alkalmazas/lakossag/menu/terkep/tajekoztatas/kozmuterkep>, 2023. 04. 03.)

4.6 JOGSZABÁLYI KÖRNYEZET, TERÜLETET ÉRINTŐ VÉDETTSÉGEK

Raposka, így a tervezési terület is a Balaton Kiemelt Üdülőkörzethez tartozik. A BKÜTrT.³⁶ különböző védettségi és szabályozási övezeteket határoz meg a térségre, melyek közül az alábbiak a tervezési területet is érintik. A jogszabályok releváns és vonatkozó bekezdései a diplomadolgozat 1. mellékletében olvashatóak.

- Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete (139/2018. (XIV. 52.) 81. §, OTrT 11/1. melléklet)
- Kertes mezőgazdasági terület övezete (139/2018. (XIV. 55.) 84. §, OTrT 11/3. melléklet)
- Borszőlő termőhelyi kataszteri terület övezete (139/2018. (XIV. 58.) 87. §, OTrT 11/4. melléklet)

A terület vizsgálatához elengedhetetlen volt a Helyi Építési Szabályzat tanulmányozása, melyről a releváns kivágat a diplomadolgozat 2. mellékletében látható. A kivágaton látható, hogy a tervezési terület az alábbi besorolásokba, kategóriákba illeszkedik:

- Balaton-felvidéki Nemzeti Park
- Balaton-felvidéki kultúrtáj világörökség várományos helyszín

³⁶ 2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről. A törvény rendelkezik a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervéről (BKÜTrT.) (1. melléklet)

- Tájképvédelmi terület övezet
- Ökológiai hálózat puffterületének övezete
- Utak közlekedési célú közterületek (KÖu-2)
- Egyedi tájértékek
- Helyi védelemre javasolt épület
- Kisparscellás szőlő- és gyümölcsstermesztés
- Kertés mezőgazdasági terület

5 VIZSGÁLAT ÖSSZEGZÉSE

A tervezési terület vizsgálatát először a terület általános adottságainak, megközelíthetőségének, infrastruktúrájának megismerésével kezdtem, majd a terület kilátásait, és növényzeti adottságait elemeztem. Ezt követően a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének, valamint Raposka Helyi Építési Szabályzatának vonatkozó pontjait vettem sorra, melyekben a tervezést befolyásoló kritériumokkal találkoztam. Összességében elmondható, hogy Raposka előnyös elhelyezkedésű település, melynek nagy értéke a Szent György-hegy lábán húzódó kertés mezőgazdasági külterület, mellyel azonban kevés kapcsolata van. A hegylábi helyzetű tervezési terület számos jogszabályi védettégi kategóriába belesik, melyek követelményeire figyelni kell a tervezés során, valamint része a festői szépségű és nyugalmat árasztó Csendárnak, melynek identitásképző szerepét a tervezés során is szeretném hangsúlyozni.

A terület adottságainak és szabályozásainak megismerése fontos volt a célkitűzéseim megfogalmazásához, hogy a jelenlegi állapotból kiindulva, a benne rejlő adottságok kihasználásával, jogszabályi kereteken belül mozogva tervezhessek meg egy helyi identitást erősítő rendezvényterületet.

6 CÉLKITŰZÉSEK

A szakirodalmi célkitűzések összefoglalásában hat nagy célt sorakoztattam fel, amelyekbe csoportosítani tudtam a szakirodalomban leírt célokat. Ezek az alábbiak voltak:

- Fenntartható tájhasználat a kultúrtáj állapotának megőrzése érdekében
- Hagyományos építészet gyakorlatának átültetése kortárs keretek közé
- Térségi összefogás és nyitottság az innovatív vállalkozások felé
- A települési önkormányzatok és termelők együttműködése szélesebb skálán
- Közösségi élet színtereinek átértelmezése
- Aktív és proaktív turizmus fejlesztése a tömegturizmus helyett

A fent megfogalmazott célok eléréséhez a tervezés során két eszközt alkalmazok. Egyrészt a tervezési elvem a minél kevesebb tájképi beavatkozást eredményező, ugyanakkor tervezett jelleget sugárzó elemek létrehozása. Ezek maradó, állandóra tervezett elemek (lépcsők, támfalak, pergolák, világítótestek, kültéri bútorok), melyek anyaghasználata, színe nem feltűnő, hanem ízlésesen illeszkedik a környező tájba. A másik eszköz ideiglenesen elhelyezhető berendezések (bútorok, világítás, kiegészítő elemek), melyeket szakmai közegben „pop-up”-oknak hívunk. A „pop-up” elnevezés a 21. századi tájépítészetben egy speciális és egyedülálló kisarchitektúra kategória. Ideiglenesen kihelyezhető és mozgatható szabadterépítészeti elemeket jelent, amelyeknek másik fő tulajdonságuk a mobilitás mellett a helyteremtő és identitásképző szerepük (pl. bútor, kiállítás, növénykaspó, világító elem, közösségi tér stb.). A tervezési munkarészben célom tartózkodásra alkalmas területek kialakítása, az ehhez szükséges szerkezetek természetes és helyi építési hagyományokra utaló megvalósítása, maradó és időszakos tájépítészeti berendezési kisarchitektúrák, valamint négy évszakos funkciók elhelyezése. Ezek mind azt a célt szolgálják, hogy létrejöjjön Raposkán egy multifunkcionális szabadter, mely;

- alkalmas kisebb rendezvények tartására,
- nemcsak borászati, hanem a gasztronómiai, népművészeti, zeneművészeti, tájgazdálkodási hagyományok 21. századi tovább élésének szolgáltató lehetőséget,
- kapcsolatban van a környező ingatlantulajdonosokkal,
- létrehozza a kapcsolatot Raposka őslakos és beköltöző lakói között,
- képes kiszolgálni az aktív és proaktív turizmust,

- lehetőséget biztosít helyi termelőknek és művészeknek a szellemi és tárgyi termékeik megosztására, eladására
- erősíti a Szent György-hegy közösségét a többi településsel (Kisapáti, Hegymagas)
- új identitásteremtő funkciókat sorakoztat fel

A célom tehát a fent felsorolt funkciókat betöltő közösségi hely létrehozása a 21. századi innovatív, fenntartható, ökológikus elveket követő módszerekkel, négy évszakos használatra tervezve, mely elsősorban az itt lakóknak és az aktív turizmus résztvevőinek szolgálat csendes kapcsolódásra lehetőséget – mindezt úgy, hogy a festői Balaton-felvidéki tájban, annak nem hivalkodó részeként jelenik meg.

A Csendár identitás

Tervezési területem a Szent György-hegy nyugati oldalán elterülő 64,17 hektáros Csendár természetföldrajzi fogalom alá tartozó hegylábbon helyezkedik el. A nyugalom, a csend, az elvonulás, a vonzó látkép és a szőlőművelés jellemzi. Diplomadolgozatomban a választott tervezési területemen a Balaton-felvidéki helyi identitást szeretném erősíteni, melyhez nem elég megvizsgálni, hogy mi az, amit a térségben helyinek, vonzónak, esztétikusnak tartunk, hanem fontos a tervezési terület konkrét helyszínének identitását megtalálni és erősíteni.

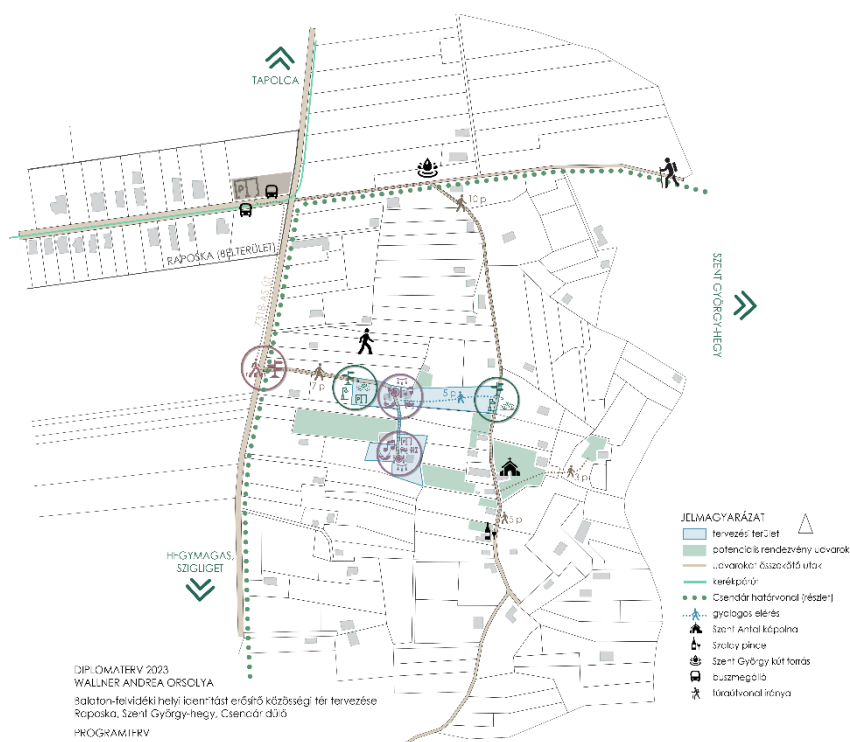
Terveimben a Csendár, mint a csend és nyugalom helyszíne az, amit erősíteni szeretnék tájépítészeti eszközökkel. Célom az Itt és Most Birtok olyan helyé alakítása, ami ennek jegyében biztosít helyszínt minifesztiváloknak, programoknak, esküvőknek. Ilyen rendezvények lehetnek zenei, népművészeti, gasztronómiai fókuszúak, melyek egységes tulajdonsága, hogy elsősorban a helyi lakosoknak szólnak, helyi erőforrásból építkeznek és helyi vállalkozásokat, termelőket, pincészeteket támogatnak. Az összefogás megteremtése hosszú távon kulcsfontosságú a térség fenntartható fejlődése, hagyományainak megőrzése és táji-természeti védelme szempontjából.

TERVI MUNKARÉSZ

7 PROGRAMTERV

A tervezési terület funkcióinak elhelyezéséhez a tágabb környezetet is ismernünk kell (18. ábra). A terület kialakításának célja az aktív és proaktív turizmus kiszolgálása, ezért programtervi szinten is foglalkozni kell a terület elérhetőségeivel, autós és kerékpáros megközelíthetőségével, környező turisztikai célpontokkal.

A Szent György-hegy lábánál fekvő Raposka belterületét és a hegylábi külterületét a 7318-as Tapolca-Szigliget útvonal nem csak fizikailag tagolja két részre; a hegyoldal sem infrastruktúráisan, sem társadalmilag nincs kapcsolatban a településsel. Gyalogosan 5-7 perc sétával elérhető a tervezési terület helyszíne, de a gyalogos infrastruktúra mindenhol hiányzik. A hegyoldal ingatlanjainak tulajdonosai nagy százalékban beköltözők, akik új ambíciókkal érkeztek a területre, és más módon motiváltak a terület felhasználásával kapcsolatban. Ahhoz, hogy a tervezési területet elérhetővé és vonzóvá váljon, identitásképző szerepe érvényesülni tudjon, elengedhetetlen, hogy a jelenleg hiányos környező infrastruktúrát is fejlesszük. Ehhez programtervet készítettem, melyben a terület környező kapcsolatait tárom fel, és infrastrukturális fejlesztésekre teszek javaslatot. A fejlesztéseket a lehető legkevesebb tájképi változással kell véghez vinni.

18. ábra: Programterv
melléklet)

Forrás: HÉSZ alapján
készített saját ábra, 2023)

A település keleti (Szent György-hegy felőli) kapujában található két üres telek közül a Gksz-1 besorolású kereskedelmi-szolgáltató területen egy, a tervezett rendezvények várható létszámához igazított parkolóhellyel rendelkező parkoló kerül kialakításra. Mivel a rendezvények időszakosak, ezért a parkolót is extenzíven kell kialakítani, úgy, hogy az év teljes hosszán lehetőleg természetes felületet képezzen, de programok, rendezvények idején bírja az időszakos intenzív terhelést. A legjobb választás a minél diverzebb, helyi magkeverékkel rendelkező természetes gyepterület, mert ennek regenerálódási képessége és rezilienciája is nagy, ezért az időszakos terhelés és sokkhatás után képes a regenerálódásra.

A belterülettől a tervezési terület a 7318-as út felől közelíthető meg a leggyorsabban. Az út mentén jelenleg nincs gyalogos infrastruktúra, ezért ennek extenzív kialakítását javaslom. Mivel a gyalogos forgalom az időszakos rendezvények idején növekedne meg, ezért állandó jellegű gyalogátkelő helyett szolid útburkolati felfestést javaslom az úttest két oldalán, valamint a tervezési terület felé és a falu felé mutató útjelző táblákat.

A terület nem csak gyalogosan, hanem kerékpárral is elérhető kell legyen. A 7318-as úttal párhuzamosan Raposka belterületén át halad a Tapolca-Szigliget kerékpárút, mely 2022. decemberében lett átadva. Valószínűleg pozitívan hatna egymásra egy friss, még nem bejáratott kerékpárút, és egy frissen létrehozott rendezvényhelyszín. A tervezési területen tehát fontos kerékpártárolók elhelyezése a fenti és lenti utak felőli bejáratoknál, valamint a területen belül is.

Számos túraútvonal található a környék tanúhegyein, például közvetlenül a Szent György-hegyen is. A túrázókra egész évben lehet számítani, ezért fontos, hogy a területen ne csak ideiglenesen kihelyezett elemek legyenek, hanem állandó jelleggel kint maradó ülőalkalmatosságok, világítás, kültéri illemhely, valamint víznyerési lehetőség.

Az Itt és Most Birtokra tervezett rendezvényterület központi területe tud lenni egy, a Szent György-hegy ezen az oldalán elterülő telkek tulajdonosainak összefogásának. A közeli telkek tulajdonosai többnyire beköltözők, akik nyitottak a fejlődésre, és szeretnék a hagyományokat őrizni. A település hagyományai közé tartozik a Szent Mihály Borút, melyet Raposka Község Önkormányzata a helyi borosgazdák, pincészetek összefogásával rendez meg minden évben. A borút központi területeként a környező pincék és udvarok is nagyobb figyelmet kaphatnak. A borút rendezvényhez csatlakozva további gasztronómiai, rekreációs és művészeti rendezvények helyszínei lehetnek ezek az udvarok, melyekkel az Itt és Most kapcsolatban áll.

8 TERVJEGYZÉK

T-00	Jelenlegi állapot helyszínrajza	M=1:500
T-01	Fakivágási, favédelmi, szőlőkivágási, bontási terv	M=1:500
T-02	Koncepcióterv	M=1:500
T-03	Koncepcióterv – tereprendezési terv	M=1:500
T-04	Kertépítészeti terv – I. részterület	M=1:200
T-05	Tereprendezési terv – I. részterület	M=1:200
T-06	Kertépítészeti terv – II. részterület	M=1:200
T-07	Tereprendezési terv – II. részterület	M=1:200
T-08	Zöldfelületi idomterv	M=1:500
T-09	Növénykiültetés átnézeti terv	M=1:500
T-10	Növénykiültetési terv – N1, N2 ágyás	M=1:50
T-11	Burkolatok – R1	M=1:20
T-12	Lépcső – R2	M=1:20
T-13	Támfal – R3	M=1:20
T-14	Pergola – R4	M=1:50
T-15	Hintakomplexum – R5	M=1:50

A tervezett elemekről árazatlan tervezői kiírást is készítettem (göngyölt tételekre), mely a dolgozat mellékletében olvasható. (4. melléklet)

9 TERVELŐZMÉNYEK

A Balaton-felvidék szőlőhegyeinek hagyományai sokrétűek, a jelenkor fejlesztései eltérően hatnak a településekre, térségre. Számos jó példa van a Balaton-felvidéken rendezett programokra, közösségi összefogásra, helyi identitás megőrzésének eszközeire. A 21. századi tájépítészetben a fenntarthatóság, ökológikusság, ideiglenesség elvei elsődleges fókuszban vannak. Ezen elvek mentén, és az információk észben tartásával kezdtem bele a tervezési munkafolyamatba.

A tervezés során a Google Earth Pro alaptérképe, űrfelvételből generált szintvonalak, Raposka Helyi Építési Szabályzata és külterületi Szabályozási Terve állt rendelkezésemre, melyekből magam készítettem el a jelenlegi állapot helyszínrajzát.

10 MEGLÉVŐ ÁLLAPOT

A meglévő állapot helyszínrajza a **T-00** tervlapon látható. A területkimutatásban látható, hogy maga a tervezési terület 5331,51 m² méretű, mely három (az Itt és Most Birtokhoz tartozó) telken, a birtokhoz tartozó helyi utak és környező telkek kisebb részein terül el. A Csendar dűlő valamennyi telke Mk (kertes mezőgazdasági) övezeti besorolásba esik. A felújítás alatt lévő birtokközpont környezete jelenleg építési felvonulási terület (906,4 m²). A vendégházak közvetlen környezetében dominálnak a burkolt felületek, de összterületük is viszonylag kevés, 645,88 m² mely a teljes tervezési területnek csupán 12,1%-a. Az OTÉK 253/1997. (XXI. 20.) kormányrendelete szerint a terület kertes mezőgazdasági övezetbe esik, melyre a BKÜTrT. rendelet hatályos fejezete³⁷ szerint legfeljebb 3%-os beépíthetőség vonatkozik, de a területen új épület nem kerül elhelyezésre, a meglévő épületek sem kerültek bővítésre, csak felújításra.

A gyepes hegyoldalon található egy fa burkolatú színpad, az egyik vendégház mellett egy hordó alakú szauna és két személygépjármű elhelyezésére alkalmas parkoló található, mely jelenlegi funkciókat a terveimben is megőriztem. (19. ábra) A meglévő növényzetről a 4.4 fejezetben részletesen írtam.

19. ábra: Az Itt és Most Birtok vendégházai és gyepes hegyoldalon lévő színpad
(saját fotók, 2022. 10. 28., 2023. 04. 02.)

³⁷ 139/2018. (XIV. 55.) 84. §

11 BONTÁSI ÉS IRTÁSI MUNKÁLATOK

A bontási és irtási munkákat a **T-01** tervlap tartalmazza.

A terület jelenlegi burkolatai (beton, elemes, szórt, föld) bontásra és cserére szorulnak minőségük, vagy tájba nem illeszthetőségük miatt. Összesen 478,52 m² burkolat kerül elbontásra. Felszámolásra kerülő létesítmények a területen a gyepes domboldalon lévő faburkolatú színpad, a kültéri illemhely, valamint a jelenleg is meglévő parkoló felett lévő vas pergola és annak futónövényei. A területen elburjánzott cserje és talajtakaró borítottság szintén gyérítésre kerül. A koncepció miatt kivágásra kerül egy 26 méter hosszú kordonos művelésű szőlősor.

11.1 FAKIVÁGÁS ÉS FAVÉDELEM

A favédelmi és fakivágási munkákat a **T-01** tervlap és a fakataszter (5. melléklet) tartalmazza. A fák kivágása és védelme a 346/2008. (XII. 30.) Korm. rendelet a fás szárú növények védelméről szóló szabályozás alapján történjen.

A kivitelezés során a fák törzsét és koronáját védeni szükséges, a gyökérzónák környezetében a talajtömörödéssel különös figyelmet kell fordítani; ezeken a helyeken gépek közlekedése, talaj feltöltése nem megengedhető. A koncepcióban ismertetett tereprendezés a meglévő fák esetében csak olyan léptékű, melyet a fák gyökérnyaka még elvisel (max. 15 cm).

Összesen 12 db kis fa és örökzöld kerül kivágásra; 1 db *Ficus carica*, 5 db *Chamaecyparis lawsoniana* és 6 db *Thuja occidentalis*. A kivágásukat a koncepció indokolta, valamint az, hogy az örökzöldek ilyen sűrűsége ezen a szűk területen – mint ahogy a terven is látható –, tájidegen hangulatot keltenek, és elválasztják azokat a területeket egymástól, melyek összekapcsolása a koncepció egyik célja.

Ahol jelentősek a bontási (és az azt követő építési) munkálatok, ott a fák mechanikai védelme érdekében a bontás, illetve az építkezés idejére kalodázásra kerültek, a törzsek megóvásának érdekében (36 db). A fák védelmét továbbá azzal is biztosítani szükséges, hogy 4 méteres környezetükben a földmunka csak kézi erővel végezhető, ügyelve arra, hogy az 5 cm-nél vastagabb támasztó gyökereket ne vágják el, mert ezzel a fa statikai egyensúlya kritikussá válhat. A fák környezetében végzett munkálatok során a fa folyamatos öntözéséről gondoskodni szükséges.³⁸

³⁸ 346/2008. (XII. 30.), <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0800346.kor>, 2023. 11. 01.

A telkek magántulajdonúak, ezért a fakivágás bejelentés köteles, de nem engedélyköteles, és fapótlási kötelezettség sem vonatkozik rá. Az 1 db kivágott kis fát és 11 db örökzöldet koncepciómban 29 db tervezett lombhullató fával pótlom, mely a kivágott egyedeknek több, mint kétszerese.

(**T-09** Növénykiültetés átnézeti tervlap, 17.3.1. fejezet)

12 KONCEPCIÓ

A teljes területre készített kertépítészeti tervet a **T-02** tervlap tartalmazza.

Ahogy a célkitűzésekben is leírtam, a területen egy identitásteremtő közösségi hely létrehozása a célom, a 21. századi innovatív, fenntartható és ökológikus elveket követő módszerekkel, négy évszakos használatra tervezve, mely elsősorban az itt lakóknak és az aktív turizmus résztvevőinek szolgálat lehetőséget csendes kikapcsolódásra.

Koncepcióm egyik alapelve a „nem túltervezés”, ezért a tervezési terület szinte teljes részén a szabad használatot szolgáló szerkezeteket és kisarchitektúrákat terveztem. A tereprendezéssel a használható felületek kialakításán kívül a részsík meredekségét is bejárható mértékűre terveztem. A lépcsőkhöz felhasznált terméskövek eltérő nagysága, vonalvezetés beli törése is a „nem-tervezett” a jelleget sugallja.

A terület két részre osztható. Az 'I. részterület' az Itt és Most vendégházait, azok közvetlen környezetét, valamint a rekreációs hegyoldalt, míg a 'II. részterület' pedig egy jelenleg is felújítás alatt lévő vendégházat és annak környezetét foglalja magába. Utóbbi épület és környezete az Itt és Most Birtok birtokközpontja.*

*(A 2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési terve, azon belül a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Terve (BKÜTrT.) kertés mezőgazdasági terület övezete esetén nem engedélyezi a birtokközpont kialakítását (1. melléklet). A koncepciómban „birtokközpont” elnevezés a 'II. részterület'-en látható, felújítás alatt álló vendégház és az azt körülölelő rendezvényudvarra utal, nem egyenlő a jogszabályokban feltüntetett „birtokközpont” kategóriával. Az én elnevezésem fantáziánév, mely az Itt és Most Birtok legtöbb funkcióval felruházott, központi helyzetű épületét és annak funkciókkal teli környezetét jelenti. Diplomadolgozatomban a birtokközpont elnevezést használva nem a jogszabályi értelemben vett kategóriára, hanem a saját kategóriámra utalok.)

A két területet összeköti az a magánút, mely a 7318-as útról ágazik le, és a birtokközpontnál ér véget. Az út összekötő funkciója lényeges, ezért a terület egyetlen olyan burkolt része, amely öntött burkolatot kapott, ezzel is jelezve a hierarchiáját. Az út mentén minkét oldalról növényssávot terveztem 2-2 méter szélességben; a hegy felőli oldalon mandula fasor kíséri a nyomvonalat, mely fasor a két részterületen is folytatódik az út túloldalán, valamint a völgy felőli oldalon csemegeszőlő tőkék keretezik az utat, alacsony fénypont magasságú világítással kiegészítve.

A vendégházak környezetében rendezvényudvarokat alakítottam ki asztalokkal, padokkal, tűzrakókkal felszerelve. Az épületektől távolodva a csendes pihenést szolgáló maradó és ideiglenes kisarchitektúrák teremtenek a rekreációra alkalmas körülményeket. Ezek a rendezvényudvarok az elsődleges helyszínei az itt megrendezésre kerülő programoknak (pl. Csendár fesztivál). A pihenésen és leülésen kívül szolgáltató funkcióval rendelkeznek, melyek vagy az épületben, vagy a rendezvényudvaron elhelyezett pultok segítségével szolgálják a területet. A tervezési terület két legtávolabbi pontja között gyalogosan 5 perc alatt lehet eljutni.

12.1 'I. RÉSZTERÜLET' – VENDÉGHÁZAK ÉS A REKREÁCIÓS HEGYOLDAL

A részterület kertépítészeti terve a **T-04** tervlapon látható.

A vendégházak közvetlen környezetében különösen jellemző a négy évszakos használat. A pihenést, étkezést kiszolgáló funkciókon kívül a meglévő hordó alakú szaunát megtartva alakítottam ki környezetében a szaunázást kényelmessé tévő térrészleteket. A jelenlegi állapothoz képest minden burkolat bontásra kerül, hogy anyaghasználatában tájra jellemző, alapozásában vízáteresztő új burkolat kerülhessen a helyére. Terveztem pergolákat, melyek közül van, ami félig a parkoló felett fut és kapuként is funkcionál a parkoló és a rendezvényudvar között, és van, ami kifejezetten a pihenést szolgáló függőszékek támrendszereként funkcionál.

A kialakított pihenők és rekreációs területek a statikus pihenést szolgálják, rövid és hosszú időtartamon keresztül is. A rekreációs hegyoldal több irányból is megközelíthető, nincs egyértelmű haladási irány. A teraszokat úgy alakítottam ki, hogy azok formavilága, rendszere ne sugalljon tervezett jelleget, mintha a hagyományos szőlőművelés kapcsán történő tereprendezésből kikerülő kövek képeznének támfalakat. A Balaton-felvidék szőlőhegyein az építkezés vagy tereprendezés során földből kikerült kövek ilyen módon való felhasználása gyakori, koncepciómban tehát követem ezt a fajta tereprendezési szokást (támfalak, lábazatok, kerítés-lábazatok az építkezés során földből kitermelt kövek helyi felhasználásával). (7. melléklet)

A hegyoldalra felvezet egy megtört vonalvezetésű, többféle terméskő felhasználásával létrehozott lépcsősor. A terepet úgy alakítottam, hogy a rézsűk is járható meredekségűek legyenek, ezért az egész hegyoldal továbbra is bejárható maradt. Színpad jelenleg is van a hegyoldal tetején, koncepciómban azonban nagyobb méretűre tervezem, valamint három soros szabálytalan vonalvezetésű terméskő ülőtámfal lelátóval is kiegészítem. A támfalak közötti hely széles, ezért több, mint három nézősor is elfér. A rekreációs

hegyoldal tetején kapott helyet egy hintakomplexum, ahonnan a gyönyörű látképben csodálkozhat az ember kikapcsolódás közben. Mivel a területet a Szent György-hegy felől határoló út itt közvetlenül érintkezik a területtel, ez a hintakomplexum pergolarendszere kapu-jellegű funkciót is ellát a fentről érkező vendégek számára. Az útról lépcsőn lehet a területre bejutni. A kialakított két lépcső közül az egyik esetében bicikli letolására alkalmas vékony (lépcsőt kiegészítő) lejtő is kialakításra kerül.

12.2 'II. RÉSZTERÜLET – BIRTOKKÖZPONT ÉS KÖRNYEZETE

A részterület kertépítészeti terve a **T-06** tervlapon látható.

A birtokközpont rendezvényudvarában lehetőség nyílt egy, a rekreációs hegyoldalon is megjelenő faburkolatú színpad kis méretű változatának létrehozására, mely így kis formációk fellépési helyszíne tud lenni. A rendezvényudvar asztalai fölé egy gerendákhoz rögzített, kitekerhető napvitorla komplexum került be, melynek vízlepergető vitorlái esős időben is megteremtik a komfortos környezetet. A birtokközpont környezetében szintén kialakítottam rekreációs teraszokat, melyhez a kordonra futtatott szőlő volt az eszközöm. A hegyoldalra leginkább a lejtésirányú kordonos szőlőművelés a jellemző – a tér tagolására azonban a birtokközponttól délre a kordonokat kilencven fokkal elforgattam, hogy így a támfalakat kiegészítve, egy érdekes tértagoló elemként hozzájáruljanak a helyteremtéshez. A kordonokra csemegeszőlő futtatását javaslom a növénykiültetési tervben. A tereprendezés következtében kialakuló rézsűkön a növénykiültetési tervben olvasható fajok vegyes vagy homogén alkalmazását mutatom be. A birtokközpont felett jelenleg is meglévő kültéri illemhely helyére egy két fülkés komposzt WC kerül. A parkoló és rendezvényudvar, ill. a gyümölcsös elválasztására támfalakat terveztem, a gyümölcsöst ideiglenesen elhelyezhető pop-up kiegészítőkkel szintén rekreációs területté lehet alakítani. A pop-up bútorok a birtokközpont környezetében mindenhol megtalálhatóak, ugyanis a tereprendezéssel ezeknek teret adó teraszokat alakítottam ki. A birtokközpont bejáratánál egy kis szórt burkolatú területet terveztem, ahol farönkök felhasználásával kialakított kerékpártárolót helyeztem el.

13 TERVEZETT TÉRFELSZÍN

A tereprendezési adatokat a **T-03**, **T-05**, **T-07** tervlapok tartalmazzák. A tervezési terület terepadottságaira a hegylábi elhelyezkedésből adódóan meredek lejtés jellemző (13-16%). A koncepció kialakításának első lépése volt az egyenletes lejtésű terepen használható teraszok kialakítása úgy, hogy ne legyen túl meredek a teraszok közötti lejtés, hiszen a talajerózióval ilyen lejtés esetén már számolni kell, valamint a túl meredek lejtésű terep nem lenne bejárható lépcsők nélkül. A teraszok kialakításához a terepet úgy rendeztem, hogy 2 és 3 lábasnál meredekebb részüket ne alakuljanak ki. Továbbá támfalakra is szükség volt, melyek vagy szárazon rakott falak és a tereprendezésből kikerülő kövek felhasználásával készülnek, vagy bazalt hasítottkő burkolatú zsalukő falak. A támfalak víztelenítése elengedhetetlen, melyet kasírozott felületszivargó lemez felhasználásával oldottam meg. A terület lejtéséből adódóan a csapadékvíz gyorsan elfolyik a burkolt felületekről, azonban a 21. századi fenntarthatósági elveket követve a burkolt felületeket vízáteresztő alapozással és kopórétanggal láttam el (kivétel az öntött burkolat). Ilyen lejtés esetén számolni kell az erózióval is, mely elől azonban a jó minőségű természetes fajösszetételű gyeppel megóvjuk a területet. A területen jelenleg is vegyes fajösszetételű ösgyep található, és ugyanezen fajokat ugyanilyen összetételűt alkalmaztam a tervezés során.

14 TERVEZETT FUNKCIÓK

14.1 HINTAKOMPLEXUM

A rendezvényterület keleti, hegy felőli bejárata másodlagos jelentőségű a nyugati, település és a 7318-s út felőli megközelítési irányhoz képest, ugyanakkor sokkal különlegesebb is. A hegy felől, vagy a fenti telkek és pincék felől érkezők ezen a ponton szembesülnek a kilátással, ami a pincék és szőlősorok rendszeréből kilógó nagy nyitott tér által tárul a szemünk elé.

Koncepciómban identitásteremtő helyek létrehozását tűztem ki célul, ezért

ezt a különleges

20. ábra: Előképek lengőpadokra
(forrás: <https://hu.pinterest.com/>, 2023. 10. 27.)

belépési pontot is hangsúlyozni akartam visszafogottan, a hely szellemét megőrizve. Ezért alakítottam ki egy tájba illeszkedő arányú pergola komplexumot, melynek szerkezeti kialakítását a pergolákról szóló fejezetben mutatok be részletesen. A lengőpadok felszereléséhez előképeket csatoltam (20. ábra)

A hintakomplexum így nemcsak rekreációs funkciót tölt be, hanem kapu jelleggel bejáratot is képez a tervezési terület hegy felőli oldalánál. Megvilágítása a szelemeneken végigfuttatott napelemes LED fényssal történik. A hintakomplexum nem játszótér, ezért javaslom kiírni, hogy a hinták és lengőpadok saját felelősségre használhatóak.

14.2 RENDEZVÉNYUDVAROK

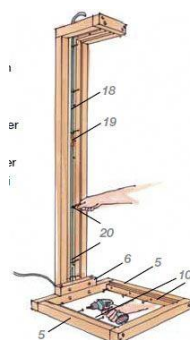
A területen három épület található; két vendégháznak átalakított egykori présház, és egy új építésű birtokközpont és lakás. Az épületek közelében rendezvényudvarokat alakítottam ki, melyek tetszés szerint ideiglenes elemekkel berendezhetőek, de terveztem rögzített berendezési tárgyakat is. Fából készült asztalok és padok az év minden napján erre látogató vendégek kiszolgálását szolgálják. A birtokközpont asztalai felett egy árnyékoló-esővédő rendszer került elhelyezésre. A rendezvényudvarok burkolata, tűzrakói, asztalai és padjai, valamint környező növényzete állandó, azonban további berendezési tárgyairól az Ideiglenes funkciók c. fejezetben írok.

14.2.1 SAUNA

A vendégházak környezetében lehetőség volt a meglévő hordó alakú sauna megtartására (21. ábra). Terveim szerint a sauna burkolt környezetét megnövelem a könnyebb használhatóság érdekében, valamint egy kültéri zuhanyzóval (22., 37. ábra) és nyugágyakkal egészítem ki. A sauna pihenő területét a rendezvényudvartól két bokorfa és közép magas cserjekiültetés határolja el.

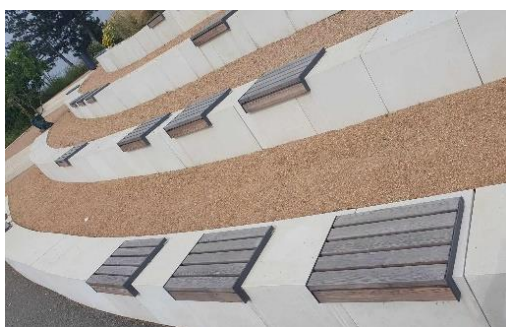
21. ábra:
Helyszínen lévő
hordó sauna (saját
fotó, 2022. 10. 28.)

22. ábra: Kültéri
zuhanyzó
előképei (forrás:
<https://hu.pinterest.com/>, 2023. 09.
13.)

14.3 SZÍNPADOK ÉS LELÁTÓ

Diplomatervem tervezési területe kisebb rendezvényeknek, előadóknak is helyszínt biztosít, ezért két színpad is elhelyezésre került. A nagy színpad a rekreációs hegyoldal tetején terül el, három szintes lelátó sorral. A lelátók a Támfalak fejezetben ismertetett hasítottkő buroklatú zsalukőre ragasztott támfalak (24. ábra), helyenként deszka ülőfelülettel kiegészítve (23. ábra). A lelátó támfalai közötti viszonylag széles (átl. 2 m) gyepfelület lehetőséget biztosít a földön ülésre, több, mint 3 soros nézőtér spontán kialakítására. A színpad nem kapott egyéb díszítést, csak a vörösfenyő deszkák felülete jelentkezik a tájban. A háttér a szemközti hegyekre való kilátás biztosítja. A kis színpad a birtokközpontban helyezkedik el, kiszolgálva az időszakos rendezvényekhez szükséges kis létszámú előadói formációkat. A színpad szerkezetében rejtve elhelyezhetők kültéri elektromos csatlakozók, a rendezvényekhez szükséges hang- és fényeszközök időszakos kiszolgálására.

23. ábra: Deszka ülőkék lelátó támfalakon (Aranybulla Emlékmű Székesfehérvár, forrás: saját fotó, 2023. 06. 21.)

24. ábra: Terméskő lelátó támfal előképek (forrás: <https://hu.pinterest.com/>, 2023. 09. 13.)

14.4 PIHENŐ TERÜLETEK

A rendezvényudvarok környezetében és a rekreációs hegyoldalon a terepfelszín rendezésével használható teraszok jöttek létre annak érdekében, hogy pihenést és kikapcsolódást szolgáljon a terület úgy, hogy közben nem avatkozik bele negatívan a táj jellegébe. A teraszokat ezért növényfoltokkal és a tereprendezésből származó kitermelt terméskő támfalakkal határolom, hogy a látszólag üres lejtős területen helyet teremthessek, melyeken tűzrakókat és ideiglenes ülőalkalmatosságokat is elhelyeztem.

Padok

Az ülő funkciót a népi építészetben a házak környezetében

25. ábra (forrás: <https://hu.pinterest.com/>, 2023. 09. 13)

leggyakrabban a lócák töltötték be. A tájban gyönyörködés legjobb módja egy egyszerű fából készült padon történhet, egy terméskő támfal előtt, szőlőültetvények között, bort kortyolgatva és beszélgetve. (25. ábra)

14.5 PARKOLÓ

A programtervben ismertetett tervek szerint az időszakos rendezvények idején Raposka falu határán kialakított természetes felületű parkoló szolgálná ki az ide érkező autósokat, azonban a vendégházak miatt az év minden napján szükség lehet parkoló helyekre. Az OTÉK erre vonatkozó szabályozása szerint minden szállás jellegű önálló rendeltetési egység minden vendégszobája után 1 db személygépkocsi elhelyezését szükséges biztosítani. Az 'I. részterület' vendégházai mellett 4 db, a 'II. részterület' vendégháza mellett szintén 4 db személygépkocsi befogadására képes szórt parkoló fér el. Összesen 8 db személygépkocsi helyezhető el a két parkolóban, mely elegendő az 5 külön kibérelhető vendéglakás befogadóképességéhez mérten. A 6 parkolóhely utáni egy fa telepítése szintén megvalósul. A parkolók burkolata bazalt zúzottkő, mely az alapozásával együtt vízáteresztő, valamint a helyre jellemző bazaltörleményből készül, ökológikus szempontokat szem előtt tartva. A viszonylag sík területek kialakításához támfalakra volt szükség, ezért mindkét parkolót bazalt terméskő támfalak határolják. A parkoló autók számára árnyékolást nyújtanak a pergolák és a ráfuttatott növények.

14.6 KÜLTÉRI ILLEMHELY

Tervezése nem támaszolja a diplomadolgozatot, de formavilágára javaslatot teszek.

A Balaton-felvidéken járva nem idegen a kert végében elhelyezett kültéri illemhely (26. ábra). Jelenleg is van a területen egy régi létesítmény, melynek megújítására egy arányaiban és formavilágában hasonlító komposzt WC elhelyezését javaslom, melynek helyéül a tervezési terület egy félreeső, mégis megközelíthető részét választottam. A két fülkés kültéri illemhely oldalán két mosdókagyló is elfér. Anyaghasználatánál higiéniai és fenntarthatóság elveire kell figyelni. A komposzt WC használatához nem szükséges víz, a kézmosáshoz használt víz az illemhely tetejéről összegyűjtött esővíz tisztításával és szivattyúzásával érhető el (27. ábra). Az illemhely színe, anyaga és formavilága is a Balaton-felvidéken ismeretes kültéri illemhelyeket idézi, kiegészítő „geg”-ként az ajtókon vagy a falakon javaslok szív vagy hold alakú kifaragást.

26. ábra: Kert végi" kültéri illemhely archetípusa (forrás: <https://hu.pinterest.com/>, 2023. 11. 05.)

27. ábra: Kortárs kialakítású komposzt WC (forrás: <https://hu.pinterest.com/>, 2023. 11. 05.)

14.7 JELZÉSEK, INFORMÁCIÓS TÁBLÁK

Fontos, hogy a rendezvényterület kellő mértékben jelezve legyen, hogy az ide érkező emberek könnyen eligazodjanak, ugyanakkor nem hivalkodóan tűnjenek fel a tájban. Nehéz kérdés, hogy valami, ami arra hivatott, hogy felhívja a látogatók figyelmét, az hogy lehet olyan, ami az információközlésen kívül nem kelt feltűnést. Ilyen kijelölésre alkalmasak lehetnek például kövek, faoszlopok, szalagok, melyek tetszés szerint díszíthetők, festhetők és fényarchitektúrákkal felszerelhetők. Az átlátható területen az egyes terek funkciója érzékelhető, a tervezett szerkezetek (pl. pergolák) is segítik az eligazodást, de a belépési pontokat mindenképp jelezni szükséges.

15 BURKOLT FELÜLETEK

A tervezett burkolatok részletrajzait a **T-11** tervlap tartalmazza.

A terület 62%-a gyepfelület, 10%-a cserje vagy évelőfelület., 25%-a burkolat (és 3%-a épület). A burkolatok tervezésekor fontos volt a fenntarthatóság elveit követve olyan anyagok választása, melyek alapozásukkal együtt vízáteresztőek (hajlékony alap) és tájra jellemző anyagokkal kivitelezhetőek, illetve esetleges bontásukkor újra felhasználhatóak. Az összes létrehozott burkolat 57%-a vízáteresztő.

15.1 ÖNTÖTT BETON TÉRBURKOLAT

A terület megközelítését szolgáló közlekedési célú út extenzív kivitelezésű dilatált beton burkolat min. C30/37 minőségű fagyálló betonból, melyet 16-20 m²-ként dilatálni szükséges (28. ábra). A beton alapozása helyi vagy közeli kavicsbányákból származó különböző frakciójú zúzottkő. A 4 cm ágyazó réteg (pl. KZ 2/4) alá 10 cm tömörített teherhordó alap (pl. KZ 4/16) kerül, mely alá 15 cm vastagságban szükséges a tömörített fagyvédő réteg (pl. KZ 16/32). A tömörített altalajra 1 réteg geotextil fektetése szükséges, mely meggátolja a tükör földjének bemosódását a fagyvédő réteg zúzottkövei közé, így megtartva annak tömörített és strapabíró állapotát, illetve esetleges bontásakor egyszerűbb a burkolat anyagának újrahasznosítása.

28. ábra: Öntött beton burkolat előkép (Békásmegyer Pünkösdfürdő Park, forrás: saját fotó, 2023. 05. 10.)

15.2 ELEMES BURKOLATOK

A vendégházak közvetlen környezetében, az épületek körüljárhatóságát biztosító elemes burkolat került. Anyaga mészkő terméskő lapburkolat, javasolt a tömített mattcsiszolt felület, melyet érdesített felületkezeléssel kell ellátni, ugyanis a mészkő a csiszolás után csúszóssá válik. Mérete 8x10x20 cm. Alapozása és a fugához használt zúzalék besöprés is vízáteresztő. Az 1 cm fugaköz besöprése színazonos KZ 2/4 zúzottkő, melyet 2 cm ágyazati réteggel is a terméskövek alá kell fektetni. Az alapozás továbbá 10 cm 4/16 zúzottkő teherhordó alapról és 15 cm KZ 16/32 zúzottkő fagyvédő rétegből áll.

15.3 SZÓRT BURKOLATOK

A rendezvényudvarok időszakos terhelésű környezetében (vízmegkötésű) stabilizált szórt burkolatot terveztem, mert nagy felületen tud kellően természetes hatást nyújtani rendezvények idején is, de azon túl is.

A parkolók kopórétege (NZ 4/11) és az alapozás (NZ 0/4, KZ 4/16, KZ 16/32) zúzottkövei helyi vagy közeli bányákban kitermelt bazalt zúzalék (29. ábra). A rendezvényudvarok alapozási rétegei ugyanilyen frakció összetételű zúzalék, a kopóréteg azonban a bazaltnál világosabb (ezáltal barátságosabb) dolomit zúzottkő (ZK 11/22). (30. ábra)

29. ábra
(forrás:
<https://www.basalt.hu/termek/uzsa/>, 2023. 10. 14.)

30. ábra
(forrás:
<https://www.hazai-banyak.hu/mesko/>, 2023. 10. 14.)

15.4 DESZKA BURKOLAT

A területen elhelyezésre került egy nagy és egy kis színpad, előbbi a rekreációs hegyoldalon, utóbbi a birtokközpont rendezvényudvarában (31. ábra). Szerkezetük ugyanolyan; a járófelület 14,5x3,5x 200 cm egyedileg méretre vágott vörösfenyő deszkákból készül, melyek 200 centiméteres hossza egyesével méretre vágott a részletrajzon ábrázoltak szerint. A deszkák A/B minőségűek, élük lekerekített, felületük bordázott és gyalulással, valamint kültéri faolajjal felületkezelt (mely felületkezelést 1-2 évente szükséges megismételni a minőség megőrzése érdekében). A járófelület deszkáinak párnafákhoz rögzítése rozsdamentes teraszcsavarral történik, hosszuk a teraszburkolat anyagvastagságának (3,5 cm) 2-3-szorosa, mert így ad megfelelő rögzítést.

31. ábra: Alacsony deszka burkolatú színpadok előképei
(forrás: <https://hu.pinterest.com/>, 2023. 10. 27.)

A járófelület párnafákhoz van csavarozva (7x10x200 cm vörösfenyő), melyek hossza szintén egyedileg méretre vágott. A párnafákat rozsdamentes U alakú oszloptartó szeglemezhez szintén csavarozással kell rögzíteni. A szeglemez talajcsavarhoz rögzítjük (U alak 70x900 mm, vagyis 7 cm vastagságú gerendát képes befogadni, és 90 centiméter hosszú maga a talajcsavar), melynek lefűrási mélysége talajszinttől számítva 80-90 cm (fagyhatár alatt). A talajcsavar hossza változhat, de minimum 90 cm legyen, a befogadási mérete 7 cm kell legyen, a párnafa méretéhez igazodva. A talajcsavarokat a rekreációs hegyoldal nagy színpadjának esetében egyesével olyan mélységig kell lefűrni, hogy az altalaj 3,5%-os lejtéséhez képest a faburkolat csak 2%-ot lejtessen a lejtővel megegyező irányba.

15.5 SZEGÉLYEK

A terület karakteréhez az egységes szegély is hozzájárul. Süllyesztett kialakítása nem gátolja meg a csapadékvíz lefolyását a burkolt felületekről. Anyaga élére állított 20x20x10 cm hasított andezit útszegély, melyet alulról 20 cm beton sávalap tart (C20/25). A beton sávalap alá 15 cm vastagságban zúzottkő fagyvédő réteg szükséges.

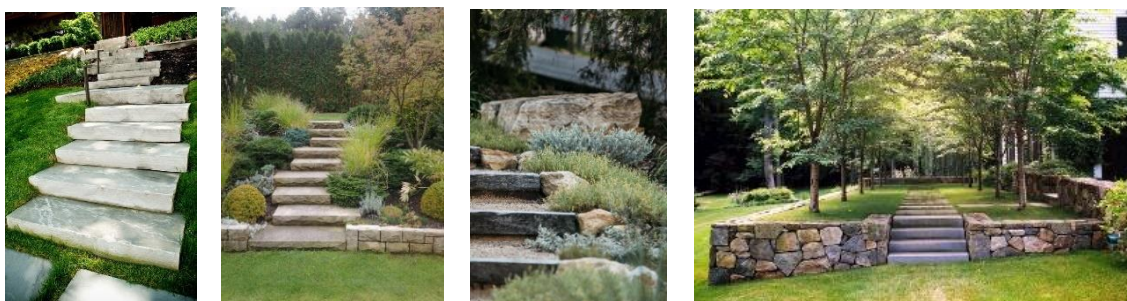
A birtokközpont rendezvényudvaránál ér véget a magánút, ezért ennek lezárására a területet határoló bazalt támfalak vonalvezetését követő dupla soros, felesben rakott, 20x20x20 cm hasított bazalt terméskövek alkotta szegély kerül, hogy hangsúlyosan lezárja az utat a birtokközpont előtt. Alapozása szintén 20 cm C20/25 beton sávalap, alatta 15 cm zúzottkő fagyvédő réteggel.

16 KISARCHITEKTÚRÁK

16.1 LÉPCSŐ

A terület karakterének egységesítése érdekében minden lépcső tömblépcsőfokokból került kialakításra (32. ábra). Anyaga érdesített felületű süttői mészkő (vagy balatonszőlősi keménymészkő, melynél az érdesítés még fontosabb). A mészkő világos színe jó kontrasztot képez a lépcsőket határoló bazalt támfalakkal, és a Balaton-felvidéken könnyen beszerezhető.

A tömblépcsőfokokhoz használt mészkő mérete a lépcsőképletre vezethető vissza. A lépés magasságának kétszerese egyenlő a lépcsőfok járható felületével, melyek összege 60-64 cm között kell legyen. Az általam tervezett lépésmagasság 15 cm, belépési hossz 30 cm ($2 \times 15 + 30 = 60$), ennek eléréséhez 15 cm magas és 40 cm széles mészkő tömbök szükségesek, hogy a köveket a T-12 részletterven ábrázolt módon átfedéssel egymásra lehessen tenni. A lépcső és az azt alulról határoló burkolat szétcsúszásának megelőzése

32. ábra: Terméskő tömblépcsőfok előképek (forrás: <https://hu.pinterest.com/>, 2023. 10. 14.)

érdekében az alsó lépcsőfok alja nem a burkolat szintjével esik egy síkba, hanem annak szintje alatt 2 centivel – következésképpen a legalsó lépcsőfok a többitől eltérően 17 cm magas kell legyen.

A tömbalapozású lépcső részlettervét a **T-12** tervlap tartalmazza.

A lépcsők néhány kivétellel csak akkora szintkülönbséget hidalnak át, ahol elegendő a tömbalapozás. A tömblépcsőfokok fagyálló flexibilis ragasztóhabarccsal vannak 33-50 cm C20/25 beton tömbalaphoz illesztve. A tömbalap alá, a tömörített altalajra 15 cm 8/32 frakciójú zúzottkő fagyálló teherhordó réteg szükséges.

A nagy szintkülönbségek áthidalása szintén tömblépcsőfokokkal történik, azonban itt sávalapozásra van szükség. A lépcsőfokok fagyálló flexibilis ragasztóhabarccsal vannak 12-15 cm vastag C20/25 vasbeton alapra illesztve. A vasbeton vashálóját betonacél távtartók tartják, melyeket egy vékony C12/14 szerelőbeton rétegre kell rögzíteni. A szerelőbeton alá 15 cm 8/32 frakciójú zúzottkő fagyálló teherhordó réteg szükséges. Az alsó és a felső lépcsőfok tartásához C20/25 beton sávalap helyezendő fagyhatárig (80 cm). (33. ábra)

33. ábra: Előkép a rekreációs domboldal tört vonalvezetésű lépcsősorához (Aranybulla Emlékmű Székesfehérvár, forrás: saját fotó, 2023. 06. 21.)

16.2 TÁMFAL

A bazalt hasítottkő burkolatú zsalukő támfal részlettervét a **T-13** tervlap ábrázolja.

34. ábra:
Terméskő
hasított
burkolatú
támfalak
előképei
(forrás:
<https://hu.pinterest.com/>, 2023.
10. 14.)

A támfalak a terület viszonylag meredek lejtése miatt visszatérő elemként megjelennek az egész tervezési területen. A rekreációs hegyoldal teraszainak kialakításakor a földmunka során előkerülő kőzet (a Szent György-hegyen bazalt) újrafelhasználásának egyik lehetősége, hogy nem csak részsők tagolják a teraszokat, hanem a támfalak is. A támfalak elhelyezése nem követ mértani vonalakat, vonalvezetésük a teraszok megtámasztására alakult a terven látható módon. A rekreációs hegyoldalon szárazon rakott módszerrel alakítandóak ki a támfalak, a tervezési terület többi részén azonban a bazalt hasított kővek zsalukő falra ragasztása biztosítja a támfal állékonyságát (34. ábra). A zsalukő szerkezet tartósabb, és vékonyabb támfal keresztmetszet is elég, valamint a burkolására használt hasított bazalt terméskövek megteremtik az összhangot az épületek épített környezete és a természetes szőlőtáj között. A támfalak fedkőve 20x20x13 cm hasított bazalt terméskőből készül, feles kötésben rakva, dupla sorban. A burkoló réteg 20x10x10 cm hasított bazaltból készül, feles kötésben rakva. A terméskövek 1-3 cm flexibilis ragasztóhabarccsal vannak rögzítve a 15x50x25 cm zsalukövekhez. A támfalak alsó talajszinttől való magassága eltérő, ezért a zsaluköveket vágni kell. A T-13 részletterven ábrázolt módon az alsó elem elvágása szükséges attól függően, hogy a támfal milyen magas. A legalsó zsalukő elem C20/25 betonlapra van illesztve, mely fagyhatárig tart (80 cm). A támfalak víztelenítése két módon oldható meg a felülről csatlakozó terepről lefolyó víz elvezetését illetően. Egyrészt fontos a szerkezetek víztelenítése kasírozott felületszivargó lemezzel, mely a nedvességet a támfal alaptestére fektetett dréncsőbe vezeti el a **T-13** tervlapon ábrázolt módon. Másrészt a hirtelen lezúduló csapadék elvezetése érdekében a támfalak hosszán 3 méterenként 5x10 cm keresztmetszetű faragott mészkő vízköpek vezetnek át a csapadékot a támfalon, ahol a csatlakozó terepen lévő növényfelületen szikkad el, vagy

a támfaltól elfelé lejtő burkolaton keresztül éri el a legközelebbi növényfelületet, ahol elszikkadhat.

16.3 PERGOLA

A pergola részletterveit a **T-14** és **T-15** tervlapok tartalmazzák.

A területen több helyre is terveztem pergolákat, melyek amellet, hogy különböző funkciójú tereket határolnak és árnyékolnak, támrendszerként is funkcionálnak függőszékek és hinták számára. A pergolák tájba illeszkedését annak természetes anyaga, emberi léptéke és a ráfuttatott növények biztosítják. (35. ábra)

A **T-14** tervlapon három nézetből ábrázolt pergola mintájára készült el a tervezési terület összes pergolája. Minden tervezett vörösfenyő gerenda és oszlop egységesen A/B (apró benőtt csomós) minőségű, lekerekített élű, 4 oldalon gyalulással felületkezelt. A pergolák oszlopai 2 db 5x10 cm vörösfenyő pallópárból állnak össze, hosszuk 230 cm, így a pergola bruttó magassága 242 cm. A pallópár egyedileg hegesztett U100 horganyzott oszloptartóhoz (3 cm peremmel) van csavarozva, ennek rögzítése beton pontalapba történik. Az alapozás alsó szintje fagyhatár alá került méretezésre (-80 cm).

35. ábra: Előképek a pergolák kinézetére, futónövénnyel való befuttatására (forrás: bal oldalt - <https://hu.pinterest.com/>, 2023. 11. 05., középen - <https://welovebalaton.hu/hely/tagyon-birtok>, 2023. 11. 05., jobb oldalt - saját fotó, 2022. 10. 28.)

A pallópárokat több helyen merevítő toldások tartják össze, melyek az oszlop alján és tetején való elhelyezését részben esztétikai, részben statikai okokból az alján és a tetején fabetét merevítő toldások kötik össze a pallókat; alul az oszlopok aljától számítva 15 cm-re kerül egy nagyobb merevítő elem (10x10x15 cm), fent pedig két kisebb merevítő elem (10x10x10 cm) egymástól 5 cm távolságra. A pergola merevítését továbbá 6-8 mm rozsdamentes acél sodronykötelek végzik, feszítő csavarral rögzítve a pallópár merevítő toldásaihoz. A pergola futónövényei ezek és az oszlopok segítségével jutnak fel a pergolára.

A hosszirányú szelemenek 10x15 keresztmetszetű gerendák, hosszuk eltérő, ugyanis a szelemenek egymáshoz való rögzítése minden oszlopnál ragasztással történik, így az

oszlopok egymástól való távolsága szabja meg a gerendák hosszát. A keresztirányú szelemenek szintén 10x15 cm keresztmetszetűek. A hosszirányú szelemenekre merőlegesen kerülnek elhelyezésre, 20-20 cm túllógással. Az árnyékolást és növény megtámasztást is biztosító lamellák 5x15 cm keresztmetszetűek, szintén 20-20 cm túllógással a hosszirányú szelemeneken. A lamellák között hagyott hely 20 cm, így a lamellák tengelytávolsága 25 cm.

Minden tervezett pergola hossza és szélessége eltérő, de kialakításuk, alkalmazott anyaguk és arányaik ugyanakkorák. A deszkák és gerendák egymáshoz és a tartókhoz is csavarozással rögzítettek.

A tervezési terület legmagasabb pontján, a keleti oldalon elhelyezésre kerül egy komplex pergola rendszer, hintákkal felszerelve.

Hintakomplexum

Részletterve a **T-15** tervlapon látható.

Formavilága a pergola archetípusából indul ki, de annak egy megtört vonalvezetésű változata. A különféle hinták több síkban lógnak, a pergola hossz- és kereszt irányú szelemeneihez rozsdamentes acél hintacsuklókkal vannak rögzítve. A hinták között van 3 db klasszikus, egyedi tervezésű 40x80 cm méretű lengőpad (4 db 9,5x80 cm felületkezelt vörösfenyő vagy akác deszka, kötél felfüggesztés), 3 db négy ponton acélsodronnyal vagy kötéllal felfüggesztett raklap lengőpad (melyek kilengése a négy pontos rögzítés miatt minimális), 1 db HAPS Swing Seat Bimp autógumi hinta és 1 db HAPS Nestor Swing fészekhinta.

A hintakomplexum merevítése a pergoláknál bemutatott 6-8 mm rozsdamentes acél sodronykötelekkel történik, feszítő csavarral rögzítve a pallópár merevítő toldásaihoz. Az X alakban egymást keresztező sodronyok kizárólag a felfüggesztett raklapok mögött jelennek meg, mert ezek kilengése olyan minimális, hogy nem korlátozza le az acélsodrony az esésteret.

A hintakomplexum két szélső szelemenje a tervezési terület bejáratáig fut, ahol a lépcsők természetes pofafalába rögzítve (U100 horganyzott oszloptartóval) ér véget a szerkezet.

Napvitorla

A napvitorlák három oldalról 10x15 cm keresztmetszetű (2 db 6,2 m és 1 db 4,6 m hosszú) vörösfenyő gerenda tartja. A háromszög alakú napvitorlák egymást átfedik, egy közös pontban ideiglenesen rögzítettek egy támfalba illesztett vörösfenyő oszlophoz. A vitorlák kicsatolható rozsdamentes hintacsuklóval lehet rögzíteni, így amikor nincs rá szükség, mindhárom napvitorla feltekerhető a gerendáknál lévő rögzítéséhez. A vitorlák anyaga 320 g/m² legyen (Háromszög Napvitorla – Prémium 320g³⁹).

16.4 ÁLLANDÓ BERENDEZÉSEK

Asztalok és padok (36. ábra)

A rendezvényudvarokban állandó jelleggel kihelyezett padok és asztalok biztosítják a négyévszakos használatot. A Streetlife Solid Meet & Work Picnic Sets termékei közül egyedileg gyártott asztal-pad piknik komplexumokat terveztem a területre. A felületek keményfából készülnek, a lábak horganyzott felületű acélból.

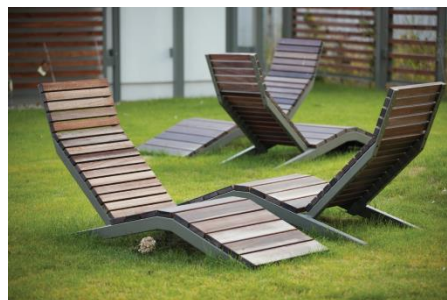
Fine Benches & Picnic Sets

Solid Meet&Work Picnic Sets

36. ábra (forrás:
<https://www.streetlife.com/en/products/solid-meetwork-picnic-sets>, 2023. 11. 01.)

Napozóágy (37. ábra)

A szauna mellett három napozóágy biztosítja a pihenést, melyek az mmcité Rivage RVA150 terméke. Az ülőke fa lécekből készül, melyek acélszerkezetre vannak rögzítve.

37. ábra (forrás:
<https://www.mmcite.com/hu/rivage> 2023. 11. 05.)

Kerékpártároló (38. ábra)

A képen egy olyan kerékpártároló előképe látható, melynek mintájára egyedi tervezésű kerékpártárolót terveztem. Egyedileg méretre vágható, kb. 80 cm magas farönkök bármilyen mennyiségben elhelyezhetők a terveken látható kijelölt helyeken. A függőleges rönkök felül másik fával, láncsal, tetszőleges anyaggal összeköthetők, így a kerékpárok leláncolása és lopás elleni védelme is garantált.

38. ábra: Előkép a tervezett kerékpártárolóhoz (forrás:
<https://hu.pinterest.com/>, 2023. 11. 05.)

³⁹ <https://napvitorlaland.hu/napvitorlak/haromszog-napvitorla-premium/>, 2023. 11. 05.)

Hulladékgyűjtő (39. ábra)

A szelektív hulladékgyűjtés céljából mindenhol három hulladékgyűjtő került elhelyezésre. A tájba illeszkedés, és a feltűnéskeltés elkerülésére fa külső borítású, minimális megkülönböztető jelzéssel ellátott elemeket alkalmaztam a Litter Bins.Co.Uk termékei közül a Square Wood Effect Outdoor Litter Bin 36 literes változatát. Méretei 81x35x35 cm.⁴⁰

39. ábra (forrás: <https://www.litterbins.co.uk/products/36-litre-square-wood-effect-outdoor-litter-bin/>)

16.5 IDEIGLENESEN KIHELYEZHETŐ BERENDEZÉSEK

Főleg a rendezvények idején van szükség arra, hogy a kialakított teraszok ne csak tartózkodóhelyek legyenek, hanem pihenésre, leülésre is alkalmasak legyenek. Az alábbi fejezetekben különféle ideiglenesen kihelyezhető ülő-, álló- és fekvő alkalmatosságokat veszek sorra, melyek elhelyezése és eltávolítása is egyszerű, fenntarthatóak és újrahasznosíthatóak, valamint helyteremtő erővel bírnak.

16.5.1 ÜLŐ- ÉS FEKVŐ ALKALMATOSSÁGOK

Raklap bútorok (40. ábra)

Egyre kedveltebb a raklap ülőalkalmatossággént való felhasználása a 21. századi pop-up bútorok körében. Könnyen mozgatható, festéssel bármilyen színre festhető, párnákkal kiegészíthető kültéri bútor.

40. ábra: Raklap bútorok alkalmazásának előképe (forrás: <https://hu.pinterest.com/>, 2023. 11. 05.)

⁴⁰ <https://www.litterbins.co.uk/products/36-litre-square-wood-effect-outdoor-litter-bin/>

Szalmabála (téglatest) rendezvényülés (41. ábra)

Vastagsága miatt a szalmabála téglatest alakú kitermelési formája kiválóan alkalmas kültéri rendezvények ideiglenes ülőhelyének. A bálák jól bírják a rájuk nehezedő súlyt, fenntarthatóak – hiszen később is felhasználhatóak különböző célokra – egyszerűen beszerezhetőek és esztétikailag is jól mutatnak. Kényelmi szempontból az ülőfelület letakarható valamilyen textillel.

*41. ábra: Szalmabálák alkalmazásának előképe
(forrás:
<https://hu.pinterest.com/>,
2023. 11. 05.)*

Függőszékek

Függőszékekhez támrendszer szükséges. A koncepciómban több helyen is láthatóak pergolák, melyek alkalmasak függőszékek megtartására. Ezek az ülőalkalmatosságok késztermékek, jelen fejezet ezek elhelyezését javasolja.

Függőágyak (42. ábra)

Felfüggesztésük bármilyen fa törzsére lehetséges, tartó ágra sincs szükség. Legalkalmasabb hely függőágyak felhelyezésére a gyümölcsös területek, ahol ezek csendes pihenést tudnak biztosítani.

*42. ábra: Függőágyak alkalmazásának előképe
(forrás:
<https://hu.pinterest.com/>,
2023. 11. 05.)*

16.5.2 ASZTALOK, PULTOK

Hordók (43., 44. ábra)

A hordó a borkészítés miatt a szőlőtájon szinte bárhol bármikor előforduló elem. Nem csak a pincékben találkozhatunk velük, hanem a házak környezetében kihelyezve, üresen, mikor már nem alkalmazható bor tárolására. Ezek a hordók jó strapabírással rendelkeznek még akkor is, ha bor tárolására már nem alkalmasak. Többféle felhasználásuk lehet; könyöklőként, boros poharak elhelyezésére, körül állva miniasztalként, de két egyforma magas hordó egymás mellé helyezése és egy asztallap ráfektetése után kiszolgáló pultot is létre tudunk hozni.

43. ábra: Hordók asztallappal (forrás: <https://hu.pinterest.com/>, 2023. 11. 05.)

44. ábra: Hordók önmagukban asztalként (forrás: <https://hu.pinterest.com/>, 2023. 11. 05.)

16.5.3 KIEGÉSZÍTŐ DÍSZÍTŐ ELEMÉK

Ezek elhelyezése fakultatív, maguk a díszítő tárgyak bármik lehetnek. Azt fontos szem előtt tartani, hogy a kihelyezett dísz ne új fókuszképző szerepet akarjon ellátni, hanem a környezet részeként, azt kiegészítve jelenjen meg. Ilyenek lehetnek például elhasznált bádoggal edényekbe ültetett pozsgás növények, faágakra lógatott szalagok, üres üvegek világítótestekkel, parafa dugók megjelenése bárhol (utalva ezzel a bortermő környezetre), kosarak, seprűk, fakanalak, vagy bármilyen szőlőműveléshez szükséges eszköz (prés, puttony stb.) megjelenése erősíteni tudja a szőlőtáj karakterét és a hely szellemét. (45. ábra)

45. ábra (képek forrása: <https://hu.pinterest.com/>, 2023. 11. 05.)

17 VILÁGÍTÁS

17.1 ÁLLANDÓ (MARADÓ) VILÁGÍTÁS

A terület megvilágítása a sötétedés utáni tájékozódás érdekében fontos a szálláshelyek funkciója miatt. A használhatóság és hangulatkeltés érdekében egyaránt kerültek világító testek elhelyezésre (46. ábra). A világítás nemcsak sötétben tudja kiegészíteni a jelzéseket, ezért terveimben olyan világítótestek elhelyezését javaslom, melyek vagy egyedileg tervezettek és illeszkednek a terület léptékéhez, anyaghasználatához, vagy egyéb tervezett szerkezetekben süllyesztve (azaz nem észrevehetően) jelennek meg.

Külön elemként megjelenő világító testek lehetnek természetes kőtömbbe vájt résben végigfuttatott LED sorok, farönk üreges belsejébe helyezett izzó, ahogy kivilágít a réseken, vékony farönk speciális kivágása és izzó elhelyezése. Ezek a fényarchitektúrák alacsony fénypontmagasságúak, irányfényt tudnak biztosítani, valamint hangulat

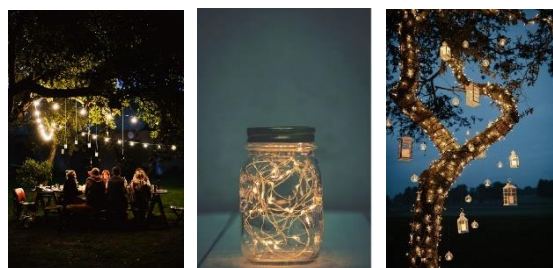

46. ábra: Előképek a terület megvilágítására; balra - alacsony fénypont magasságú fa borítású lámpatest, középen - farönkbe épített világítás, jobbra - támfal megvilágítása süllyesztett lámpatestekkel (képek forrása: <https://hu.pinterest.com/>, 2023. 10. 31.)

teremtő szerepük is van. Az elhelyezett szerkezetekre is terveztem fényarchitektúrát. A támfalakba süllyesztett világítás helyezendő, mely alacsony fénypontmagasságával a tájékozódást segíti leginkább. A pergolák szelemenjein beépített napelemes LED fénysor egész évben diszkrét megvilágítást biztosít, elektromos hálózathoz csatlakoztatást nem igényel. Magas fénypontos megvilágításra csak az épületek környezetében van szükség, azok falára helyezett világító testekkel.

17.2 IDEIGLENES VILÁGÍTÁS

Rendezvények idején számos hangulatteremtő fényarchitektúra kihelyezésére van lehetőség ideiglenesen. A lehetőségek tárháza végtelen; pergolákra, faágakra, boros- vagy befőttesüvegekbe helyezett fényfüzerek és izzók hatásos hangulatteremtő eszközök. (47. ábra)

47. ábra: Példák ideiglenesen felhelyezhető hangulatvilágításra (forrás: <https://hu.pinterest.com/>, 2023. 10. 31.)

18 NÖVÉNYALKALMAZÁS

18.1 SZŐLŐHEGYEK NÖVÉNYALKALMAZÁSA

A növényalkalmazás koncepciójának elkészítéséhez megvizsgáltam a terület azon növényalkalmazási tulajdonságait, melyek a Balaton-felvidék szőlőhegyeire általánosan is jellemzőek. Ezt követően kategorizáltam különböző társulásokat, melyek karakterjegyei az adott klimatikus viszonyokból következően jellemzőek a területre. A karakterjegyekből kiválogattam azokat, melyek a leginkább jellemzőek a tervezési területre, és ezek alakították ki a tervezési koncepciót.

18.1.1 TERÜLET JELLEGE

Növényalkalmazási szempontból (48. ábra)

- szőlőtermesztés határozza meg
- szőlő- és gyümölcsös tájhasználat
- sok gyümölcsfa
- rózsza, mint szőlő betegség jelző faj
- lejtőkitettségi miatt meleg- és szárazságtűrő fajok
- meszes, sekély termőréteg

48. ábra:
Tervezési
terület jellemző
növényállomán-
ya (saját fotók,
2022. 10. 28,
2023. 04. 02.)

18.1.2 KARAKTERJEGYEK

Sztyeppe	Bokorerdő	Mediterrán
- kitett, napos, száraz területek - őszi díszérték - tömegvirágzás - szőnyeg- és párnaképző habitus - véletlenszerű, vegyes - egy nagy rendszerként kezelendő, látszólag homogén terület - alacsony lágyszárú évelők, keskeny levelű fűfélék - törpecserjék - több domináns faj	- meszes, sekély termőréteg - déli kitettségű lejtőkön - meleg és száraz klimatikus viszonyok - laza ligetek cserjékkel és bokorfákkal - sziklagyep foltok - intenzív őszi lombszín - honos taxonok - laza habitus - terep lejtéséből adódóan sziklakibúvások, „sziklakert” jelleg	- gyepek helyett kavics felületek - pergolák lugasok - futónövényei - dézsás növények - kevesebb vízigényű fajok fenntarthatósága is jobb - fűszer- és illatnövények, gazdag virágzás - sok gyümölcstermő - lomblevelű örökzöldek - fák szétterülő ernyős vagy oszlopos habitus - évelők és cserjék párnás és/vagy szúrós habitus

18.1.3 ELŐKÉPEK

49. ábra: (forrás: <https://hu.pinterest.com/>, https://azotthonsepszege.blog.hu/2021/05/28/edenkert_a_balaton-felvideken, 2023. 09. 16.)

18.2 NÖVÉNYTELEPÍTÉSI KONCEPCIÓ

A Karakterjegyek fejezetben három eltérő élőhelyet stilizáló növénykiültetés jellegzetességeit írtam le, melyek hasonlítanak a tervezési terület adottságaihoz. Ezekből következnek a terület karakterjegyei, melyek a növénykiültetési koncepciót is meghatározzák:

- nyugati kitettség miatt meleg- és szárazságtűrő fajok
- szőlő- és gyümölcstermő fajok
- fűszer- és illatnövények
- sziklagyep foltokkal tagolt ligetek
- véletlenszerű, vegyesen alkalmazott keskeny levelű fűfélék
- ernyős, oszlopos vagy párnás habitus
- intenzív őszi lombszín
- intenzív gyepek helyett extenzív (hegyvidéki) gyepek vagy kavics felületek

A tervezési terület adottságaiból és funkcióiból adódóan egy hagyományos értelemben vett évelőkiültetés nem illeszkedne ide. Az alkalmazott növényeknek sokkal inkább kiegészítő jellegük van, a növénytelepítési koncepcióm ezért nem a hagyományos ágyás kialakítását célozza meg.

Fák tekintetében honos, vagy mediterrán jelleget sugárzó gyümölcstermő és bokorfák alkalmazása volt a cél, mert ezek habitusukban is illeszkednek a meglévő faállományhoz. Cserjék közül honos, és a klimatikus viszonyok miatt áttelelő mediterrán alacsony cserjéket alkalmaztam, többnyire évelőkkel vegyesen, alacsony fizikai térhatárolóként, díszítésre vagy rézsűmegfogásra. Hagyományos évelőágyás helyett három eltérő módon jelennek meg évelők a tervezési területen;

- sziklakerti helyzetben alkalmazott párnás növekedésű honos és mediterrán fajok [N1 kiültetés]
- hagyományos háztáji jelleget erősítő veteményes- és fűszernövények [N2 kiültetés]
- díszítő, térhatároló- és rézsűmegfogó céllal telepített kisebb-nagyobb vegyes és homogén ágyások

Ezen felül dézsás növények is elhelyezésre kerültek a terek tagolása érdekében.

18.3 FAJOK

A teljes növénylista a dolgozat mellékleteként olvasható. (6. melléklet)

18.3.1 FÁK

A fák kiültetését a **T-09** jelű tervlap tartalmazza.

A tervezett fajok kiválasztása során a terület jelenlegi fafajtaíhoz igazodva további gyümölcstermő középmagas fák kerültek kiírásra; cseresznye, kajsziarak, valamint a mediterrán és bokorerdei jelleg erősítésére mandula és házi berkenye fajok. Díszítő habitusuk miatt szürke juhar és júdásfa is került fókuszkepző szerepbe.

Összesen 29 db lombhullató fát terveztem a területre. A fák telepítése a 346/2008. (XII. 30.) Korm. rendelet a fás szárú növények védelméről szóló szabályozás alapján történjen. Szükség esetén talajcserét követően 2x2x2 méteres ültetőgödörbe kerül elültetésre az új egyed, minden esetben gondoskodni kell a megtámasztásról, három oldali karózással, gumiszalagokkal rögzítve.

18.3.2 SZŐLŐ

A csemegeszőlők kiültetését a **T-09** jelű tervlap tartalmazza.

A tervezési terület a Szent György-hegy lejtőjén található, telepített szőlőültetvények között. A szőlőtáj karakterének erősítése érdekében fontosnak tartottam a szőlő emberközeli megjelenését is, ezért kerültek csemegeszőlők a kiültetési tervbe. Ezek két formában jelennek meg; az egyik a meglévő kordonos művelésű szőlősorok, derékszögben elforgatva a hegyláb szőlősoraihoz képest (így kialakítva használható teraszokat), a másik megjelenést az önállóan álló csemegeszőlő tőkék jelentik. Honos és viszonylag tág tűrésű fajtákat választottam, mint a 'Csabagyöngye', a 'Melinda' és a 'Pölöskei Muskotály'.

Összesen 52 tő csemegeszőlőt tervezem, melyek közül 10 db önállóan álló tő, 42 db kordonosan művelt. Kb. 60x60x60 cm-es ültetőgödörbe helyezendő a tőke úgy, hogy az oltás helye közvetlenül a talaj felett legyen, végül alapos beöntözéssel. A fagy elleni védelem érdekében szükséges a föld felkupacolása.⁴¹

18.3.3 FUTÓNÖVÉNYEK

A futónövények elhelyezését a **T-09** tervlap tartalmazza.

A területen több helyen is elhelyezésre kerültek pergolák, melyek elsősorban térhatároló funkcióval rendelkeznek, másodsorban árnyékolnak – az árnyékolást a rajtuk futtatott növények végzik. Kiválasztáskor fontosnak tartottam hazai és/vagy örökzöld

⁴¹ <https://xn--csemegeszk-6bcb.hu/index.php/2016/05/08/>, 2023. 10. 25.

növényeket választani, melyek így egész évben díszítenek virágukkal, termésükkel, őszi lombszíneződésükkel és téli lombtartásukkal. (50. ábra)

Lonicera japonica 'Halliana'

- örökzöld

- kétszínű nyárközépi virágzás

Lonicera x tellmanniana

- hazai nemesítés

- tavasz végi virágzás

Parthenocissus quinquefolia

- intenzív őszi lombszín

- télálló

50. ábra (képek forrása: <https://www.megyerisabolcskertesze.hu/>, <https://www.google.com/>, 2023. 10. 25.)

18.3.4 ÁGYÁSOK: VEGYES ÉS HOMOGÉN

Az ágyások kiültetési tervét a **T-09** tervlap és növénylista tartalmazza.

A terület jellegéből adódóan a növénykiültetésnek főként helyteremtő és részsűmegfogó szerepe van. Az ágyások helyét a teraszolt kialakítású lejtők pihenőinek megfogása és tagolása céljából jelöltem ki. A fajok kiválasztása a tervezési koncepcióban leírtak szerint történt, főként honos (vagy azokra hasonlító) és mediterrán jellegű fajokkal. Az ágyások funkciójától függően három külön típusú vegyeságyást állítottam össze.

Vegyes – 1 – Magas térhatároló (51. ábra)

A tervezési terület tetején, vagyis a hegy felé (kelet felé) a terület lezárásaként és szélesebb térhatárolóként egy középmagas-magas cserjékből álló vegyes ágyást terveztem az alábbi fajokból.

Cornus mas 'Lutea'

- finom termés

- őshonos

Prunus tenella

- lombfakadáskor virágzik

- cserje kiültetések alap növénye

Viburnum x burkwoodii

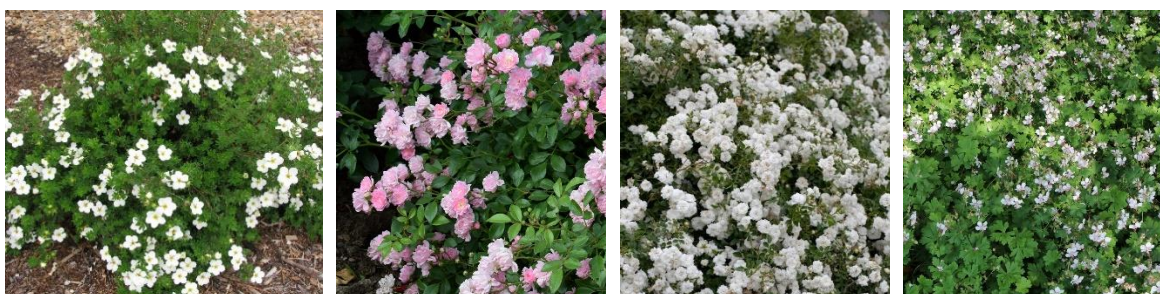
- télizöld

- nyíratlan sövénynek ideális

51. ábra (képek forrása: <https://www.megyerisabolcskertesze.hu/>, <https://www.google.com/>, 2023. 10. 25.)

Vegyes – 2 – Rézsűfogó (52. ábra)

A rézsűk megfogására több helyre terveztem növényeket, melyek egységes tulajdonsága a viszonylag alacsony méret és a terjedő habitus.

<i>Potentilla fruticosa</i> 'McKay's White'	<i>Rosa 'The Fairy'</i> - területő	<i>Rosa 'White Fairy'</i> - területő	- <i>Geranium x cantabrigiense</i> 'St.Ola'
- cserjecsoportok	- nem túl igényes	- nem túl igényes	- talajtakaró
- sűrű, vékony ágrendszer			- őszi lombszín

52. ábra (képek forrása: <https://www.megyerisabolcskerteszete.hu/>, <https://www.google.com/>, 2023. 10. 25.)

Vegyes – 3 – Díszítő (53. ábra)

A tartózkodásra alkalmas teraszokat támfalak és díszítő vegyeságások keretezik. Az alkalmazott fajok jól harmonizálnak az alkalmazott terméskő (bazalt) színvilágával, és nem képeznek erős fókuszot, de kiegészítik a látványt.

<i>Allium caeruleum</i> - sztyeppréti jelleg	<i>Anemone hupehensis</i> 'Praecox' - természetközeli jelleg - őszi dísz	<i>Gaura lindheimeri</i> 'Gaudi White' - tömeges virágzás - laza habitus	<i>Salvia officinalis</i> 'Berggarten' - őshonos - kompakt, dekoratív
---	---	---	--

53. ábra (képek forrása: <https://www.megyerisabolcskerteszete.hu/>, <https://www.google.com/>, 2023. 10. 25.)

Homogén (54. ábra)

A vegyeságyások mellett homogén kiültetéseket is terveztem, főleg a kisebb méretű foltok esetében. Ezek a fajok ágyásonként eltérően homogén kiültetésben jól oldják a vegyeságyások tarkaságát, és képeznek finoman háttérrel. Három taxont tartottam alkalmasnak a tervezési koncepció elvei mentén;

- *Aster dumosus* 'Blue Lapis'
- *Caryopteris clandonensis* 'Kew Blue'
- *Rosmarinus officinalis*

<i>Aster dumosus</i> 'Blue Lapis'	<i>Caryopteris clandonensis</i>	<i>Rosmarinus officinalis</i>
- gazdagon elágazó	'Kew Blue'	- felálló, tömött habitus
- őszi dísz	- illatos	- illatos
	- szoliterként jól mutat	

54. ábra (képek forrása: <https://www.megyerisabolcskerteszete.hu/>, <https://www.google.com/>, 2023. 10. 25.)

18.3.5 SZIKLAKERT ÉS KONYHAKERT

A két ágyás növénykiültetési tervét a **T-10** tervlap tartalmazza.

A területen egy viszonylag nagyobb szintkülönbséget áthidaló lépcsősor mellett egy 2' lábas rézsű alakult ki a rendezvényudvar és a pihenő piknik területek között. A rézsű dekoratív látványával kiegészíti a rendezvényudvart, ezért az ide telepített növények változatosságára törekedtem, terméskő sziklákkal kiegészítve. Emellett fontosnak tartottam a tervezett taxonok kiválasztásakor, hogy párnás, terülő habitusúak legyenek, hogy a természetközeli hatás érvényesüljön, annak ellenére, hogy egy tervezett sziklakertről beszélünk. Tervezéskor figyelembe kellett venni a rendezvényudvarban található meglévő diófát, hogy annak árnyékába félárnyékot-árnyékot tűrő taxonok kerüljenek, ugyanakkor az összes tervezett növény jól tűrje a szárazságot és a hosszan tartó napfényt. (55. ábra)

A konyhakert fűszernövények által tagoltan került kialakításra. A tervezett elválasztó egységekbe három eltérő fűszernövény került; borsikafű, kerti kakukkfű és rozmaring. A konyhakerti egységekbe egynyári és évelő zöldségnövények telepítendőek a tulajdonos igényei szerint. Én a dolgozatomban az alább felsorolt fajokat javaslom beültetésre. Érdeemes egységeken belül is párosítani a növényeket, mert a vegyes kultúrákkal megelőzhetjük a talaj egyoldalú kihasználását.

Paradicsom, póréhagyma, snidling, petrezselyem, rukkola, oregánó, madársaláta.

			
<i>Anemone hupehensis</i> 'Praecox'	<i>Anemone sylvestris</i> 'Snow White'	<i>Centaurea montana</i>	<i>Cerastium tomentosum</i>
			
<i>Gypsophila repens</i> 'Filou White'	<i>Lavandula angustifolia</i> 'Hidcote'	<i>Muscari armeniacum</i>	<i>Nepeta x faassenii</i> 'Walker's Low'
			
<i>Rosmarinus officinalis</i>	<i>Satureja montana</i>	<i>Silene coronaria</i>	<i>Thymus vulgaris</i> 'Compactus'

55. ábra (képek forrása: <https://www.megyerisabolcskerteszete.hu/>, <https://www.google.com/>, 2023. 10. 25.)

18.3.6 GYEP

A tervezés után a terület 62%-át (3314 m²) gyepterület borítja. A jelenlegi állapot szerint is a gyepterület a domináns felületképző, melyen szőlők és gyümölcsösök váltják egymást, és ezt a jellegzetességet a tervezés során is szándékoztam megőrizni. Az építkezés, növénytelepítés miatt várhatóan újragyepesítésre, felülvetésre lesz szükség, melyet szárazságtűrő, minél diverzebb virágos fűmagkeverékkel kell elvégezni.

19 ZÖLDFELÜLET KIMUTATÁS

A zöldfelületi idomtervet a **T-08** tervlap tartalmazza.

A tervezési terület a Raposka Helyi Építési Szabályzata szerint Raposka Szent György-hegy lábi helyzetű külterülete Mk – kertes mezőgazdasági terület kategóriákba esik. A BKÜTrT. vonatkozó paragrafusa szerint a legnagyobb megengedett beépíthetőség 3%, egyéb zöldfelületi nagysági kritériumot nem fogalmaz meg.⁴² A szabályozás nem tér ki a zöldfelületi arány számításának követelményeire és a vízáteresztő burkolatok alkalmazásának szükségességére sem. A tervlapon ábrázoltam a terület zöldfelületi borítottságát és arányait, melyek kiszámítását ökológiai célkitűzéseim indokolták. A teljes tervezési területből (5331,51 m²) 3843,63 m², tehát a 72% zöldfelülettel borított. Ebből 3314,6 m² gyeper, míg 529,03 m² élő és cserje.

⁴² 2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről. A törvény rendelkezik a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervéről (BKÜTrT.) 139/2018. (XIV. 55.) 84. § (2) bekezdés

ÖSSZEFOGLALÁS

Diplomadolgozatom a Balaton-felvidék 21. századi helyzetének és használatának témakörét járja körül. A régió kutatása mindenkor aktuális téma, ezért a szakirodalmakban leírt vizsgálatok és célkitűzések megismerésével, valamint a dolgozat szempontjából releváns megállapítások és célok kategorizálását végeztem el elsőként. Öt, egymásból hierarchikusan következő csoportra bontottam a vizsgálati témaköröket; természeti adottságok, mezőgazdaság és tájhasználat, épített környezet, térségi szereplők, rendezvények és programok. A régió településeire és közösségeire leginkább jellemző folyamatok az elvándorlás, múlt századi kapcsolódási helyek és hagyományok eltűnése, nyaralódömping, öslakosok és beköltözők érdekellentétei, tömegturizmus térnyerése, gasztroturizmus erősödése, szőlőterületek felszámolása. Minden jelenleg is zajló folyamatra nem létezik egyértelmű és egyszerű megoldás, ezért a változás kulcsa elsősorban az összefogásban rejlik. A szakirodalmakban megfogalmazott általános célkitűzésekre tájépítészeti eszközökkel válaszoltam a tervezési munkarészben.

A tervek célja tájépítészeti eszközökkel létrehozni egy multifunkcionális, 21. századi, fenntartható és esztétikus közösségi szabadteret, mely egyszerre teremt jól kihasználható tereket az oda érkezőknek, biztosítja a helyszínt a közösségek által szervezett programoknak, lehetőséget biztosít helyi termelők és vásárlók találkozásához, mindezt úgy, hogy a környező tájba illeszkedik. Egy ilyen közösségi szabadtér új kapcsolódási helyszíne tud lenni a térség szereplőinek, emellett 21. századi módon helyettesíti a közösségi élet régi színtereit (pl. kocsmák, közösségi házak), ráadásul vonzóvá teszi a környéket a haladó szellemiségű beköltözőknek is, akik kívülről hozott tapasztalataikkal pozitív változásokat tudnának elérni a Balaton-felvidék településeinek életében. A közösségek összehozásának és kapcsolódásának ezért is lehet egy, a környező tájjal egységben működő szabadtér az eszköze.

Terveim helyszínéül Raposka település Szent György-hegy felőli oldalán fekvő Itt és Most Birtokot és környezetét választottam, ahol hasonló közösségformáló szabadtérre nincs példa, ugyanakkor a lakosság nyitott és a lehetőségek is adottak. A területen minden beavatkozást úgy terveztem, hogy az a lehető legkevesebb változást okozza a környezetben. A helyi identitás erősítése céljából a tájra jellemző karakteres anyagokat alkalmaztam (bazalt, mészkő, fa), növényalkalmazásban igyekeztem a szőlőhegyek növényállományához igazodva, meleg kitettségű lejtőket kedvelő fajok kiírására.

A meglévő régi préházak jelenleg szálláshelyként funkcionálnak, melyekből következik a terület négyévszakos használata. Az elhelyezett funkciókat úgy alakítottam ki, hogy az aktív turizmust, és szezonális rendezvényeket is kiszolgálja az év minden napján.

Diplomatervem komplex módon válaszol a szakirodalmakban feltett kérdésekre és elvekre, miszerint a Balaton-felvidék értékeire és hagyományaira vigyáznunk kell, ráadásul a térséget érő negatív behatások itt jóval koncentráltabban jelennek meg, mint más térségekben. Terveimben tájépítészeti eszközöket alkalmazok olyan módon, hogy azok beavatkozási mértéke a lehető legkevesebb legyen, mégis elegendő legyen arra, hogy új funkciókkal ruházzam fel a kiválasztott tervezési területet. A kulcs a rögzített és az ideiglenes berendezések és szerkezetek finom harmóniájában rejlik. A jövőben elengedhetetlen lesz az ökológiai és fenntarthatósági elvek mentén való tervezés, a tájjal való fokozott együttműködés, melynek lehetősége már jelenleg is a kezünkben van – a Balaton-felvidéki tájnak pedig kifejezetten előnyére válhatna minden minimális beavatkozást igénylő, mégis helyteremtő beavatkozás.

Diplomadolgozatomban 21. századi, fenntartható és esztétikus tájépítészeti eszközökkel válaszoltam egy olyan mindenkor aktuális téma kutatási kérdéseire, mint a Balaton-felvidék jövője.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ezúton szeretnék köszönetet mondani mindenkinek, aki valamilyen módon segítségemre volt a diplomamunkám elkészülésének folyamata során. Köszönöm Takácsné Zajacz Verának, hogy diplomadolgozatom konzultálását elvállalta, és szakmai tudásával, tanácsaival jó hangulatban segítette munkámat. Köszönettel tartozom a Kert- és Szabadtértervezési Tanszék több oktatójának is, hogy kérdéseimre készségesen válaszoltak. Köszönöm az Itt és Most Birtok tulajdonosának, Serényi Zoltánnak a szolgáltatott adatokat, terepbejárást és háttérinformációkat. Hálás vagyok családomnak a szakmai és minden más jellegű támogatásért, valamint barátaimnak és szaktársaimnak a közös munkáért.

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: A tudományos/szakspecifikus lehatárolások érintett települései: a. Kistájak, b. Balaton-felvidéki medencék, c. Régészeti és tájépítészeti megközelítés, d. Építészeti és néprajzi lehatárolás (forrás: MÁTÉ-SALLAY-MIKHÁZI 2017, P103).....	6
2. ábra: A jogszabályokban rögzített lehatárolások által érintett települések: a. Balaton-felvidéki Nemzeti Park működési területe, b. „Balaton-felvidéki kultúrtáj” világörökség várományos helyszín, c. Járások szerint 1963-ban (forrás: MÁTÉ-SALLAY-MIKHÁZI 2017, P105).....	7
3. ábra: A fejlesztési célú lehatárolások: a. Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Balatontól északra lévő települései, b. Élhető Balaton-felvidék Leader, c. Balaton—felvidéki borvidék (forrás: MÁTÉ-SALLAY-MIKHÁZI 2017, P107).....	7
4. ábra: A forrás szerint sorra vett kategóriák szerint a négynél többször említett Balaton-felvidéki települések (forrás: MÁTÉ-SALLAY-MIKHÁZI 2017, P112 alapján saját ábra).....	8
5. ábra: A Balaton északi partján elterülő három borvidék (forrás: saját ábra https://www.boraszportal.hu/ alapján)	9
6. ábra: Összesített lehatárolás a MÁTÉ-SALLAY-MIKHÁZI 2017 forrás alapján (balra) és összesített lehatárolás az északi parton fekvő borvidékek (jobbra) (saját ábrák)	9
7. ábra: A két forrás alapú lehatárolás metszetéből készített saját Balaton-felvidék lehatárolás településnevekkel (saját ábra).....	10
8. ábra: Vizsgálati szempontok hierarchikus átfedését megértő magyarázó ábra (saját ábra, 2023)	13
9. ábra: A Szent György-hegy Hajnalig borászati és gasztronómiai rendezvény (forrás: https://www.borsmenta.hu/vendegoldal/szent-gyorgy-hegy-hajnalig-2023 , 2023. 09. 15.)	28
10. ábra: SWOT analízis (saját ábra, alapképek forrása: csodalatosbalaton.hu, tájteka.hu, 2023. 04. 25.)	30
11. ábra: Veszprém vármegye elhelyezkedése Magyarországon belül (saját ábra, 2023)	38
12. ábra: Raposka elhelyezkedése Veszprém vármegyén belül (saját ábra, 2023)	38
13. ábra: A Csendár a Szent György-hegy nyugati oldalán terül el, Raposka külterületének nagy részét magába foglalva (forrás: https://www.google.com/maps)... ..	38
14. ábra: Itt és Most Birtok elhelyezkedése Raposkán belül (forrás: https://www.google.com/maps)	39
15. ábra: Terepi adottságok, kilátások vizsgálata (HÉSZ és úrfelvétel alapján készített saját ábra, 2023).....	40
16. ábra: Helyszíni növényállomány jellege (saját fotók, 2022. 10. 28, 2023. 04. 02.) .	41
17. ábra: A tervezési terület közműellátottsága (https://ekozmu.e-epites.hu/alkalmazas/lakossag/menu/terkep/tajekoztatas/kozmuterkep , 2023. 04. 03.) .	42
18. ábra: Programterv	46
19. ábra: Az Itt és Most Birtok vendégházai és gyepek hegyoldalon lévő színpad	49
20. ábra: Előképek lengőpadokra.....	55
21. ábra: Helyszínen lévő hordó szauna (saját fotó, 2022. 10. 28.).....	56
22. ábra: Kültéri zuhanyzó előképei (forrás: https://hu.pinterest.com/ , 2023. 09. 13.) ..	56
23. ábra: Deszka ülőkék lelátó támfalakon (Aranybulla Emlékmű Székesfehérvár, forrás: saját fotó, 2023. 06. 21.).....	57
24. ábra: Terméskő lelátó támfal előképek (forrás: https://hu.pinterest.com/ , 2023. 09. 13.)	57

25. ábra (forrás: https://hu.pinterest.com/ , 2023. 09. 13.).....	57
26. ábra: Kert végi" kültéri illemhely archetípusa (forrás: https://hu.pinterest.com/ , 2023. 11. 05.)	59
27. ábra: Kortárs kialakítású komposzt WC (forrás: https://hu.pinterest.com/ , 2023. 11. 05.)	59
28. ábra: Öntött beton burkolat előkép (Békásmegyer Pünkösdfürdő Park, forrás: saját fotó, 2023. 05. 10.).....	60
29. ábra (forrás: https://www.basalt.hu/termekek/uzsa/ , 2023. 10. 14.)	61
30. ábra (forrás: https://www.hazai-banyak.hu/meszko/ , 2023. 10. 14.)	61
31. ábra: Alacsony deszka burkolatú színpadok előképei (forrás: https://hu.pinterest.com/ , 2023. 10. 27.)	61
32. ábra: Terméskő tömblépcsőfok előképek (forrás: https://hu.pinterest.com/ , 2023. 10. 14.)	62
33. ábra: Előkép a rekreációs domboldal tört vonalvezetésű lépcsősorához (Aranybulla Emlékmű Székesfehérvár, forrás: saját fotó, 2023. 06. 21.)	63
34. ábra: Terméskő hasított burkolatú támfalak előképei (forrás: https://hu.pinterest.com/ , 2023. 10. 14.)	64
35. ábra: Előképek a pergolák kinézetére, futónövénnyel való befuttatására (forrás: bal oldalt - https://hu.pinterest.com/ , 2023. 11. 05., középen - https://welovebalaton.hu/hely/tagyon-birtok , 2023. 11. 05., jobb oldalt - saját fotó, 2022. 10. 28.)	65
36. ábra (forrás: https://www.streetlife.com/en/products/solid-meetwork-picnic-sets , 2023. 11. 01.)	67
37. ábra (forrás: https://www.mmcite.com/hu/rivage 2023. 11. 05.)	67
38. ábra: Előkép a tervezett kerékpártárolókhoz (forrás: https://hu.pinterest.com/ , 2023. 11. 05.)	67
39. ábra (forrás: https://www.litterbins.co.uk/products/36-litre-square-wood-effect-outdoor-litter-bin/)	68
40. ábra: Raklap bútorok alkalmazásának előképe (forrás: https://hu.pinterest.com/ , 2023. 11. 05.)	68
41. ábra: Szalmabálák alkalmazásának előképe (forrás: https://hu.pinterest.com/ , 2023. 11. 05.)	69
42. ábra: Függőágyak alkalmazásának előképe (forrás: https://hu.pinterest.com/ , 2023. 11. 05.)	69
43. ábra: Hordók asztallappal (forrás: https://hu.pinterest.com/ , 2023. 11. 05.).....	70
44. ábra: Hordók önmagukban asztalként (forrás: https://hu.pinterest.com/ , 2023. 11. 05.)	70
45. ábra (képek forrása: https://hu.pinterest.com/ , 2023. 11. 05.)	70
46. ábra: Előképek a terület megvilágítására; balra - alacsony fénypont magasságú fa borítású lámpatest, középen - farönkbe épített világítás, jobbra - támfal megvilágítása süllyesztett lámpatestekkel (képek forrása: https://hu.pinterest.com/ , 2023. 10. 31.)	71
47. ábra: Példák ideiglenesen felhelyezhető hangulatvilágításra (forrás: https://hu.pinterest.com/ , 2023. 10. 31.)	71
48. ábra: Tervezési terület jellemző növényállománya (saját fotók, 2022. 10. 28, 2023. 04. 02.)	72
49. ábra: (forrás: https://hu.pinterest.com/ , https://azotthonsepege.blog.hu/2021/05/28/edenkert_a_balaton-felvideken , 2023. 09. 16.)	73
50. ábra (képek forrása: https://www.megyerisabolcskertesze.hu/ , https://www.google.com/ , 2023. 10. 25.).....	76

51.	ábra (képek forrása: https://www.megyerisabolcskerteszete.hu/ , https://www.google.com/ , 2023. 10. 25.).....	76
52.	ábra (képek forrása: https://www.megyerisabolcskerteszete.hu/ , https://www.google.com/ , 2023. 10. 25.).....	77
53.	ábra (képek forrása: https://www.megyerisabolcskerteszete.hu/ , https://www.google.com/ , 2023. 10. 25.).....	77
54.	ábra (képek forrása: https://www.megyerisabolcskerteszete.hu/ , https://www.google.com/ , 2023. 10. 25.).....	78
55.	ábra (képek forrása: https://www.megyerisabolcskerteszete.hu/ , https://www.google.com/ , 2023. 10. 25.).....	80

IRODALOMJEGYZÉK

SZAKIRODALOMBÓL SZÁRMAZÓ FORRÁSOK

DEMJÉN-SÁROSPATAKI, 2017	Demjén István, Sárospataki Máté (2017): <i>Kertépítészeti szerkezettan</i> , Szent István Egyetem Kiadó, Gödöllő
KÉK-TÁJTÉKA, 2022	Kortárs Építészeti Központ – Tájtéka projekt (Bozsik Barbara, Cseh Edina, Dávida Eszter, Kertes Tamás, Szemerey Samu, Tömör Miklós) (2022): <i>A Balaton-felvidék jövőképe (A Balaton-felvidék intelligens tájhasználatának eszköztára, I. kötet)</i> ADI STUDIO Építészeti Kft, Budapest
BABINSZKI, 2020	Babinszki Edit (szerk.) (2020): <i>A Balaton kutatása – Lóczy Lajos nyomdokain (pp. 127-149)</i> Magyarhoni Földtani Társulat, Budapest VAGY Németh Károly, Harangi Szabolcs, Csillag Gábor, Karátson Dávid (2020): <i>A Balaton-felvidék alkálibazalt-vulkanizmusa</i> Magyarhoni Földtani Társulat, Budapest https://www.researchgate.net/publication/344549725_A_Balaton-felvidek_alkalibazalt-vulkanizmusa
DÖVÉNYI, 2010	Dövényi Zoltán (2010): <i>Magyarország Kistájainak Katasztere</i> MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest
KRIZSÁN-SOMOGYI, 2022	Krizsán András – Somogyi Győző (2010 és 2022) <i>A Balaton-felvidék tájba simuló népi építésze</i> Cser Kiadó, Budapest
MÁTÉ-SALLAY-MIKHÁZI, 2017	Máté Klaudia – Sallay Ágnes – Mikházi Zsuzsanna (2017) <i>A Balaton-felvidék lehatárolásai</i> Tájökológiai lapok 15 (2): 99-114. Szent István Egyetem, Budapest

INTERNETES ADATBÁZISBÓL SZÁRMAZÓ FORRÁSOK

Google Maps:

<https://www.google.com/maps>, 2023. 04. 18.

Google Earth:

<https://earth.google.com/web/@46.94288054,17.68756986,317.23141615a,189.07779127d,35y,-0h,0t,0r/data=OgMKATA>, 2023. 06. 02.

Raposka Helyi Építési Szabályzat – belterület:

<https://raposka.hu/uj/images/hirek/2020/szt1.pdf>, 2023. 06. 18.

Raposka Helyi Építési Szabályzat – külterület:

<https://raposka.hu/uj/images/hirek/2020/szt2.pdf>, 2023. 06. 18.

2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről. A törvény rendelkezik a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervéről (BKÜTrT.):

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1800139.tv>, 2023. 06. 30.

<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0000112.TV>, 2023. 04. 05.

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1800139.tv>, 2023. 06. 30.

Korm. rendelet a fás szárú növények védelméről:

346/2008. (XII. 30.), <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0800346.kor>, 2023. 11. 01.
ekozmu.e-epites.hu:

<https://ekozmu.e-epites.hu/alkalmazas/lakossag/menu/terkep/tajekoztatas/kozmuterkep>,
2023. 04. 03.

Megyeri Szabolcs kertészete:

<https://www.megyeriszabolcskerteszete.hu/>, 2023. 10. 25.

csemegezőlők.hu:

<https://xn--csemegezolk-6bcb.hu/index.php/2016/05/08/>, 2023. 10. 25.

Az otthon szépsége blog:

https://azotthonsepsége.blog.hu/2021/05/28/edenkert_a_balaton-felvideken, 2023. 11. 04.

Borászat Eredetvédelem:

<https://boraszat.kormany.hu/eredetvedelem>, (2023. 06. 29.)

Napvitorlaland:

<https://napvitorlaland.hu/napvitorlak/haromszog-napvitorla-premium/>, 2023. 11. 05.

Litterbins.co.uk

<https://www.litterbins.co.uk/products/36-litre-square-wood-effect-outdoor-litter-bin/>,

2023. 11. 05.

Pinterest

<https://hu.pinterest.com>, 2023. 10. 27.

WeLoveBalaton

<https://welovebalaton.hu/>, 2023. 06. 18.

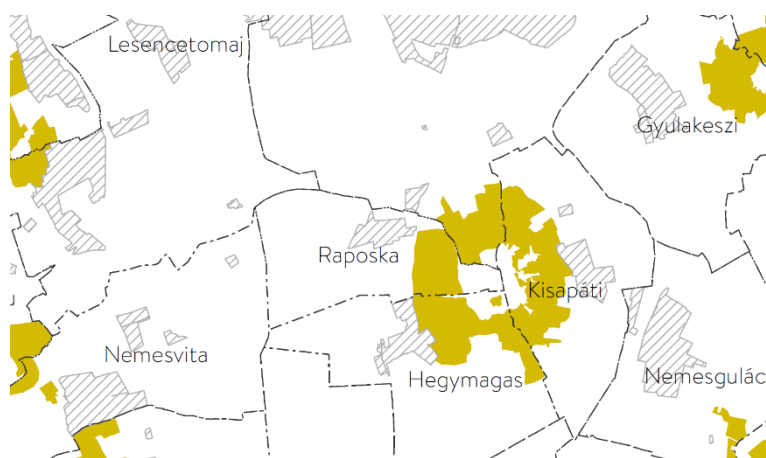
MELLÉKLETEK

1. MELLÉKLET: 2018. ÉVI CXXXIX. TÖRVÉNY MAGYARORSZÁG ÉS EGYES KIEMELT TÉRSÉGEINEK TERÜLETRENDEZÉSI TERVÉRŐL – NEGYEDIK RÉSZ: A BALATON KIEMELT ÜDÜLŐKÖRZET TERÜLETRENDEZÉSI TERVE (BKÜTrT.)

Kertes mezőgazdasági terület övezete (139/2018. (XIV. 55.) 84. §, OTTrT 11/3. melléklet)⁴³

„A BKÜTrT-ben egyedileg meghatározott és lehatárolt övezet, amelybe a beépítésre nem szánt mezőgazdasági területek közül azok a zártkerti vagy zártkerti művelésből kivett mezőgazdasági területek tartoznak, amelyek fekvése, szerkezete, telekstruktúrája, hasznosítása módja és intenzitása, valamint beépítettsége eltér az általános mezőgazdasági terület övezetének területeitől, így kisüzemi használatú telkekből (földrészletekből) állnak, és ahol a kert, szőlő és gyümölcsös művelési ágak dominálnak.”⁴⁴

- beépítésre szánt terület és belterület nem jelölhető ki
- a beépíthető telek legkisebb nagysága 2000 m², országos jelentőségű védett természeti területen 2700 m², kivéve, ha helyi építési szabályzat más mértéket állapított meg
- legfeljebb 3%-os beépítettséggel, legfeljebb 150 m² bruttó alapterületű egyetlen gazdasági épület és legfeljebb egyetlen különálló, földdel borított pince építhető
- a beépítési magasság maximum 4 méter
- lakóház, mobil lakóház, egyéb mobilház, lakókocsi, lakókonténer, kerti tó,

Kertes mezőgazdasági terület övezete, BKÜTrT. 11/3. melléklet (forrás: <https://teszt.njt.hu/jogszabaly/2018-139-00-00>, 2023. 06. 27.)

⁴³ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1800139.tv>, 2023. 06. 23.

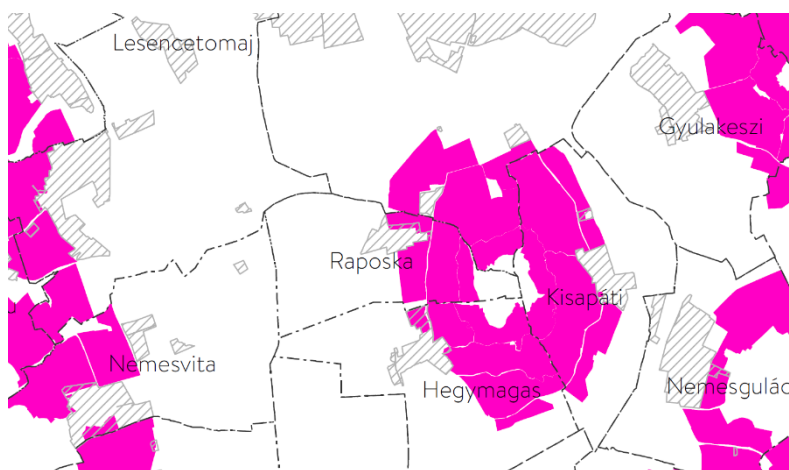
⁴⁴ 139/2018. (I. 3.) 21. §

dísztó, medence, nyílt tűzivíztározó, állattartó épület nem helyezhető el

- a 100 m²-nél nagyobb bruttó alapterületű épület tájba illesztését igazolni kell
- birtokközpont⁴⁵ nem alakítható ki

A borszőlő termőhelyi kataszteri terület övezete (139/2018. (XIV. 58.) 86. §, OTvT 11/4. melléklet)⁴⁶

- új beépítésre szánt terület nem jelölhető ki
- telek belterületbe nem vonható
- az I. osztályú borszőlő termőhelyi kataszteri területen a legalább 80%-ban szőlő művelési ágban nyilvántartott és ennek megfelelően művelt telken, kizárólag szőlőművelést, szőlőfeldolgozást, bortárolást vagy borturizmust szolgáló rendeltetéssel, összesen legfeljebb 3000 m² nagyságú bruttó alapterülettel, a II. osztályú borszőlő termőhelyi kataszteri területen pedig a mezőgazdaságilag műveltnek minősülő telken, legfeljebb 3000 m² nagyságú bruttó alapterülettel építhető és bővíthető;
- a borszőlő termőhelyi kataszteri területből való kivonás és átminősítés nem indítványozható
- az övezet területén található egyedi értékű dűlőkön új építményként csak a szőlőtermesztéssel összefüggő rendeltetésű építmény építhető, amelyről a településrendezési tervben rendelkezni kell

*Borszőlő termőhelyi
kataszteri terület
övezete, BKÜTrT.
11/4. melléklet
(forrás:
<https://teszt.njt.hu/jogszabaly/2018-139-00-00>, 2023. 06. 27.)*

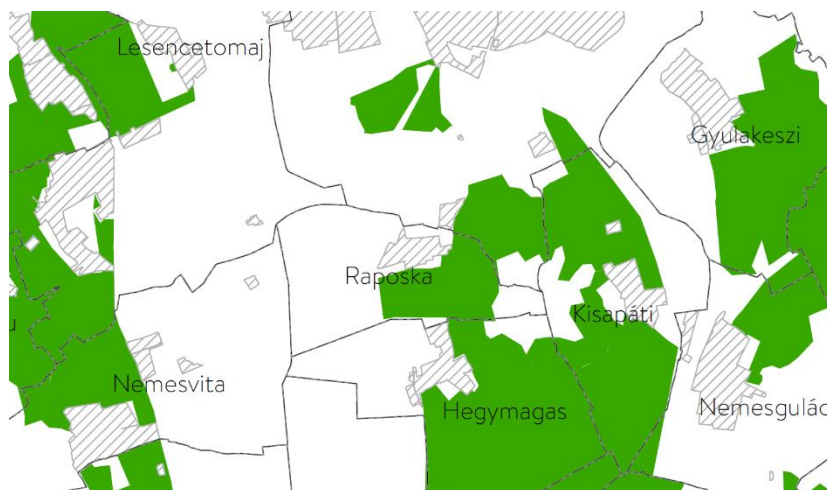
⁴⁵ birtokközpont = jogszabályi értelemben, a koncepcióban leírt „birtokközpont” definíciójával nem egyenlő!

⁴⁶ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1800139.tv>, 2023. 06. 23.

Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete (139/2018. (XIV. 52.)

81. §, OTrT 11/1. melléklet)⁴⁷

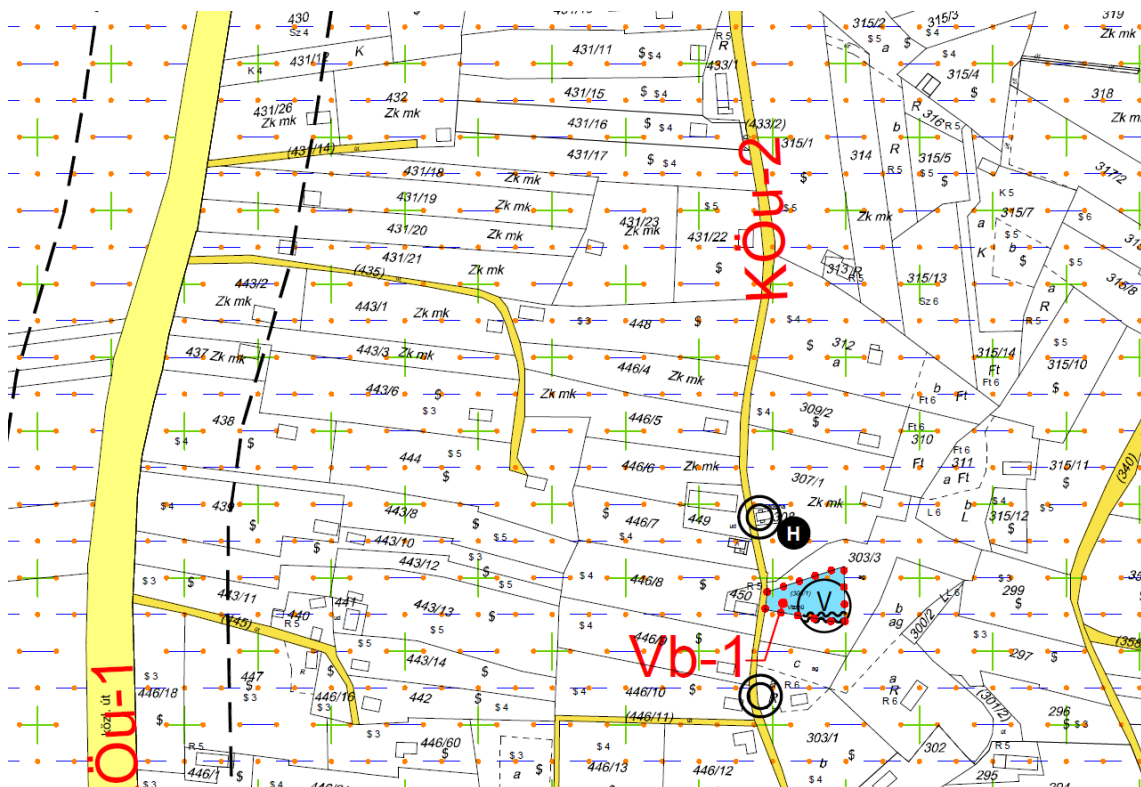
- új beépítésre szánt terület nem jelölhető ki;
- látványvédelem és településképvédelem
- új épület csak a tájértékek megőrzésével, tájkarakter erősítésével történhet

*Tájképvédelmi
szempontból
kiemelten kezelendő
terület övezete,
BKÜTrT. 11/1.
melléklet (forrás:
<https://teszt.njt.hu/jogszabaly/2018-139-00-00>, 2023. 06. 27.)*

⁴⁷ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1800139.tv>, 2023. 06. 23.

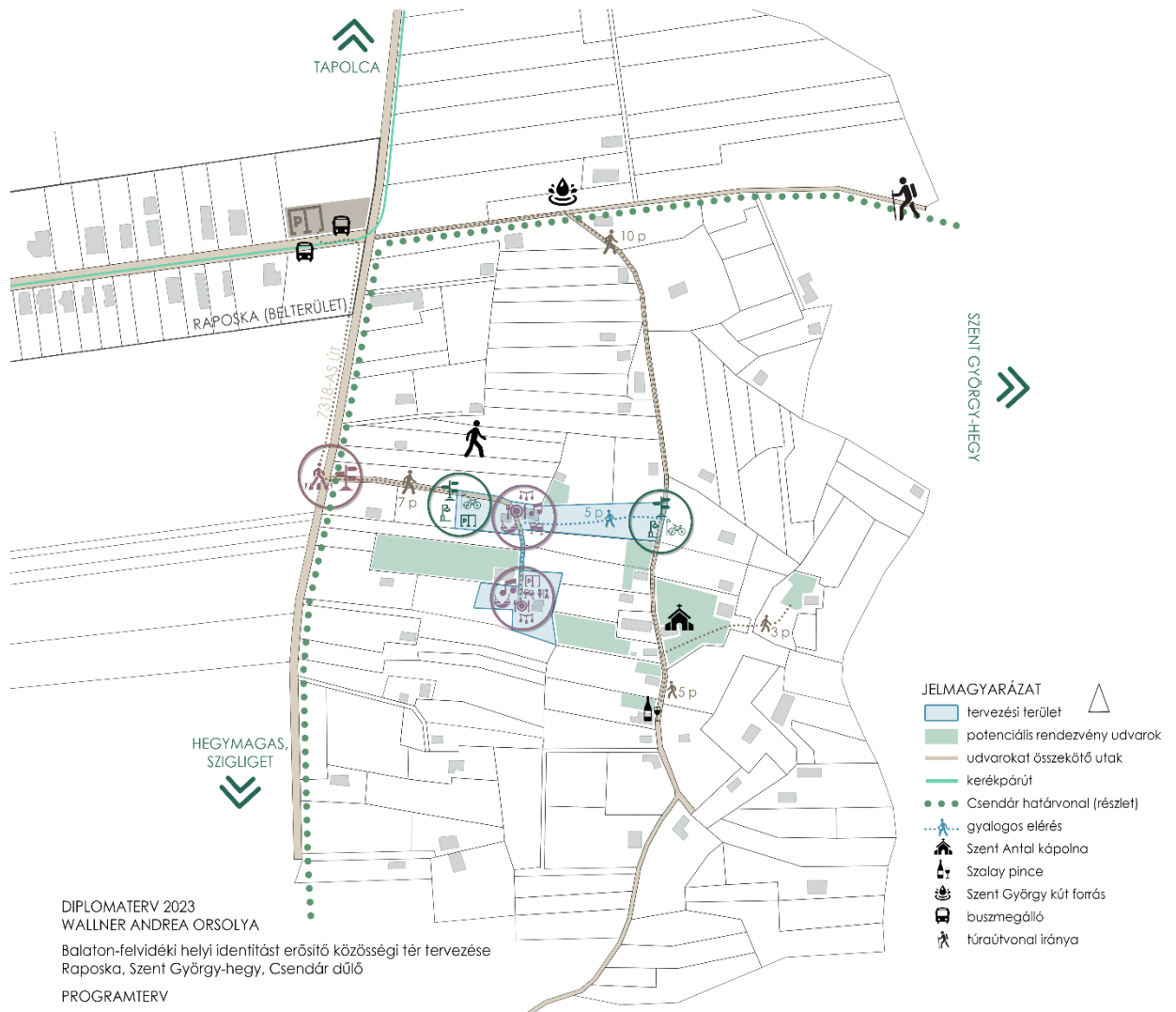
2. MELLÉKLET: RAPOSKA HELYI ÉPÍTÉSI SZABÁLYZAT (KIVÁGAT)⁴⁸

- Balaton-felvidéki Nemzeti Park
- Balaton-felvidéki kultúrtáj világörökség várományos helyszín
- Tájképvédelmi terület övezet
- Ökológiai hálózat puffterületének övezete
- Utak közlekedési célú közterületek (KÖu-2)
- Egyedi tájértékek
- Helyi védelemre javasolt épület
- Kisparcellás szőlő- és gyümölcsstermesztés
- Kertés mezőgazdasági terület

⁴⁸ <https://raposka.hu/uj/images/hirek/2020/szt2.pdf>, 2023. 09. 15.

3. MELLÉKLET: PROGRAMTERV

Programterv (Raposka HÉSZ alapján készített (<https://raposka.hu/uj/images/hirek/2020/szt2.pdf>) saját ábra, 2023.)

4. MELLÉKLET: TERVEZŐI KIÍRÁS

1. BONTÁSI MUNKÁK			
munka	mennyiség	egység	
1. Bontandó épített elem	2	m2	
2. Bontandó beton burkolat	528	m2	
3. Bontandó kiselemes burkolat	147	m2	
4. Bontandó földút	131	m2	
5. Bontandó szőrt burkolat	51	m2	
6. Bontandó fa burkolat	24	m2	
7. Bontandó szegély	1	fm	
2. KERTÉSZETI MUNKÁK			
munka	mennyiség	egység	
1. Fakivágás (T-01 tervlap és fakataszter szerint)	12	db	
2. Megmaradó fák kalodázása	36	db	
3. Élvelő és cserjeirtás	168,7	m2	
4. Szőlőkivágás	25	fm	
3. TEREPRENDEZÉSI MUNKÁK			
munka	mennyiség	egység	
Tereprendezés átl. 36,75 cm mélységben, 3200 m2 bolygatott területen	1176	m3	
4. BURKOLATÉPÍTÉSI MUNKÁK			
munka	mennyiség	egység	
1. SZ1 - Andezit szegély építése (T-02, T-11 tervlapok)	46,6	fm	
2. SZ2 - Bazalt elválasztó burkolat	1,22	m2	
3. B1 - Dilatált beton burkolat	290	m2	
4. B2 - Bazalt zúzalék burkolat (parkoló)	255	m2	
5. B3 - Dolomit zúzalék burkolat (rendezvényudvar)	299	m2	
6. B4 - Vörösfenyő teraszburkolat (színpadok)	38,7	m2	
7. Mészkő nagyelemes lapburkolat	169,7	m2	
5. TERVEZETT LÉPCSŐK ÉS TÁMFALAK			
munka	mennyiség	egység	
1. Mészkő tömblépcső tömbalapozással (összes) (T-02, T-12 tervlapok)	64,5	m2	
2. Mészkő tömblépcső sávalapzással (összes) (T-02 tervlap)	26,2	m2	
3. Bazalt hasítottkő burkolatú zsálikő támfal 90-123 cm magasság (T-02, T-13 tervlapok)	232,5	fm	
4. Bazalt terméskő támfal szárazon rakva, 50-100 cm magasság (T-02, T-05 tervlapok)	76	fm	
6. TERVEZETT PERGOLÁK			
6/1 Pergola - árnyékoló, támrendszer			
munka	mennyiség	egység	
Tükör kialakítása fagyhatárnál, 80 cm mélységben (tömörített teherbíró altalaj try=90%) a pontalapok alatt	5,76	m2	
1. 80 cm C20/25 min. beton pontalap	4,608	m3	
2. egyedileg hegesztett U100 horganyzott oszloptartó 3 cm peremmel	36	db	
3. 5x10x230 cm gyalult vörösfenyő pallópár oszlop	2x36	db	
4. 10x10x15 cm vörösfenyő merevítő toldás csavarozással rögzítve	36	db	
5. 10x10x10 cm vörösfenyő merevítő toldás csavarozással rögzítve	2x36	db	
6. 10x15 cm gyalult vörösfenyő szelemen	117	fm	
7. 5x15x230 cm gyalult vörösfenyő lamella	267,8	fm	
8. 6-8 mm rozsdamentes acél sodrony	14	fm	
9. süllyesztett fejű TORX A2 rozsdamentes önfűrő facsavar (3,5x25 mm)	932	db	

6/2	Pergola - hintakomplexum		
	munka	mennyiség	egység
1.	Tükör kialakítása fagyhatárnál, 80 cm mélységben (tömörített teherbíró altalaj try=90%) a pontalapok alatt	3,84	m2
2.	80 cm C20/25 min. beton pontalap	3,072	m3
3.	egyedileg hegesztett U100 horganyzott oszloptartó 3 cm peremmel	24	db
4.	5x10x230 cm gyalult vörösfenyő pallópár oszlop	2x24	db
5.	10x10x15 cm vörösfenyő merevítő toldás csavarozással rögzítve	24	db
6.	10x10x10 cm vörösfenyő merevítő toldás csavarozással rögzítve	2x24	db
7.	10x15 cm gyalult vörösfenyő szelemen	87,6	fm
8.	5x15x230 cm gyalult vörösfenyő lamella	23,8	fm
9.	6-8 mm rozsdamentes acél sodrony	13	db
10.	süllyesztett fejű TORX A2 rozsdamentes önfűrő facsavar (3,5x25 mm)	312	db
11.	egyedi tervezésű lengőpad 4db 9,5x80 cm felületkezelt vörösfenyő deszka, kötél felfüggesztéssel	3	db
12.	felfüggesztett raklap lengőpad	3	db
13.	HAGS Swing Seat Nestor Ø1000 fészekhinta	1	db
14.	HAGS Swing Seat Bimp vízszintes gumiabroncs hinta	1	db
16.	rozsdamentes acél hintacsukló	1	db
7. RÖGZÍTETT BERENDEZÉS			
	munka	mennyiség	egység
1.	Kerékpártároló	12	db
2.	Hulladékgyűjtő	36	db
3.	Alacsony fénypont magasságú világítás	134	db
4.	Falba süllyesztett világítás	90	db
5.	Pad (lóca)	6	db
6.	Lelátó támfal vörösfenyő deszka ülőfelülete	14,5	fm
7.	Kültéri illemhely	1x2	db
8.	Farönk ülőhely	13	db
9.	Tűzrakóhely	3	db
8. IDEIGLENESEN KIHELYEZHETŐ ELEMÉK			
	munka	mennyiség	egység
1.	Raklap bútor	11	db
2.	Szalmabála rendezvényülés	12	db
3.	Függőszék	5	db
4.	Függőágy	8	db
5.	Hordó	17	db
6.	Pléd	5	db
9. NÖVÉNYTELEPÍTÉS			
	munka	mennyiség	egység
1.	Talajlazítás gyepesítendő felületen (20 cm mélységben)	3335,7	m2
2.	Faültetés (T-09 tervlap és növénylista szerint)	29	db
3.	Csemegeszőlő ültetés (T-09 tervlap és növénylista szerint)	52	db
4.	Vegyeságyás telepítése - térhatároló (T-09 tervlap és növénylista szerint)	219	m2
5.	Vegyeságyás telepítése - rézsűfogó (T-09 tervlap és növénylista szerint)	116,2	m2
6.	Vegyeságyás telepítése - díszítő (T-09 tervlap és növénylista szerint)	90,8	m2
7.	Homogénágyás telepítése (T-09 tervlap és növénylista szerint)	81,9	m2
8.	Futónövények telepítése (T-09 tervlap és növénylista szerint)	55,5	m2
9.	Sziklakert telepítése (T-10 tervlap és növénylista szerint)	19,5	m2
10.	Konyhakert telepítése (T-10 tervlap és növénylista szerint)	6,16	m2
11.	Gyepesítés	3335,7	m2

5. MELLÉKLET: FAKATASZTER

FAKATASZTER						
Sorsz.	Latin név	Magyar név	Törzsátmérő (cm)	Lombkorona átm. (m)	Állapot (1-5)	Teendő
1.	Chamaecyparis lawsoniana	Oregoni hamisciprus	40	8	4	Megtartandó
2.	Chamaecyparis lawsoniana	Oregoni hamisciprus	40	8	4	Megtartandó
3.	Chamaecyparis lawsoniana	Oregoni hamisciprus	40	8	4	Megtartandó
4.	Thuja occidentalis	Nyugati tuja	30	5	3	Megtartandó
5.	Thuja occidentalis	Nyugati tuja	30	5	3	Megtartandó
6.	Thuja occidentalis	Nyugati tuja	30	5	3	Kivágandó
7.	Thuja occidentalis	Nyugati tuja	30	5	3	Kivágandó
8.	Thuja occidentalis	Nyugati tuja	30	5	3	Kivágandó
9.	Thuja occidentalis	Nyugati tuja	35	5	3	Kivágandó
10.	Thuja occidentalis	Nyugati tuja	35	5	3	Kivágandó
11.	Thuja occidentalis	Nyugati tuja	35	5	3	Kivágandó
12.	Chamaecyparis lawsoniana	Oregoni hamisciprus	25	2	3	Kivágandó
13.	Chamaecyparis lawsoniana	Oregoni hamisciprus	25	2	3	Kivágandó
14.	Chamaecyparis lawsoniana	Oregoni hamisciprus	25	2	3	Kivágandó
15.	Chamaecyparis lawsoniana	Oregoni hamisciprus	25	2	3	Kivágandó
16.	Chamaecyparis lawsoniana	Oregoni hamisciprus	25	2	3	Kivágandó
17.	Tilia cordata	Kislevelű hárs	25	2	5	Megtartandó
18.	Tilia cordata	Kislevelű hárs	25	2	5	Megtartandó
19.	Ficus carica	Közönséges füge	15	3	5	Megtartandó
20.	Prunus padus	Zelnicemeggy	20	3	5	Megtartandó
21.	Prunus avium	Vadcseresznye	35	4	4	Megtartandó
22.	Ficus carica	Közönséges füge	15	3	5	Kivágandó
23.	Pyrus pyraeaster	Vadkörte	40	8	5	Megtartandó
24.	Prunus avium	Vadcseresznye	25	6	5	Megtartandó
25.	Juglans regia	Közönséges dió	40	8	5	Megtartandó
26.	Juglans regia	Közönséges dió	40	8	5	Megtartandó
27.	Pyrus sp.	Körte	20	3	5	Megtartandó
28.	Prunus avium	Vadcseresznye	25	6	5	Megtartandó
29.	Prunus avium	Vadcseresznye	25	6	5	Megtartandó
30.	Pyrus sp.	Körte	20	4	5	Megtartandó
31.	Pyrus sp.	Körte	20	3	5	Megtartandó
32.	Prunus avium	Vadcseresznye	25	6	5	Megtartandó
33.	Pyrus sp.	Körte	20	3	5	Megtartandó
34.	Prunus avium	Vadcseresznye	25	7	5	Megtartandó
35.	Prunus avium	Vadcseresznye	25	6	5	Megtartandó
36.	Juglans regia	Közönséges dió	30	4	5	Megtartandó
37.	Prunus avium	Vadcseresznye	25	4	5	Megtartandó
38.	Prunus avium	Vadcseresznye	25	4	5	Megtartandó
39.	Prunus avium	Vadcseresznye	25	4	5	Megtartandó
40.	Prunus avium	Vadcseresznye	25	4	5	Megtartandó
41.	Chamaecyparis lawsoniana	Oregoni hamisciprus	35	6	4	Megtartandó
42.	Thuja occidentalis	Nyugati tuja	20	2	5	Megtartandó
43.	Thuja occidentalis	Nyugati tuja	20	2	5	Megtartandó
44.	Taxus baccata	Közönséges tiszafa	20	2	5	Megtartandó
45.	Prunus avium	Vadcseresznye	45	8	5	Megtartandó
46.	Prunus avium	Vadcseresznye	40	8	5	Megtartandó
47.	Prunus padus	Zelnicemeggy	20	3	4	Megtartandó
48.	Tilia cordata	Kislevelű hárs	25	6	5	Megtartandó
49.	Tilia cordata	Kislevelű hárs	25	5	5	Megtartandó
50.	Prunus padus	Zelnicemeggy	20	3	4	Megtartandó
51.	Pyrus sp.	Körte	20	3	5	Megtartandó
52.	Prunus armeniaca	Magyar kajszi	25	4	5	Megtartandó
53.	Prunus armeniaca	Magyar kajszi	25	4	5	Megtartandó
54.	Prunus armeniaca	Magyar kajszi	25	4	5	Megtartandó
55.	Prunus armeniaca	Magyar kajszi	25	4	5	Megtartandó
56.	Prunus armeniaca	Magyar kajszi	25	4	5	Megtartandó
57.	Prunus armeniaca	Magyar kajszi	25	4	5	Megtartandó
58.	Prunus armeniaca	Magyar kajszi	25	4	5	Megtartandó
59.	Prunus armeniaca	Magyar kajszi	25	4	5	Megtartandó
60.	Prunus armeniaca	Magyar kajszi	25	4	5	Megtartandó
61.	Prunus armeniaca	Magyar kajszi	25	4	5	Megtartandó
62.	Prunus armeniaca	Magyar kajszi	25	4	5	Megtartandó
63.	Prunus armeniaca	Magyar kajszi	25	4	5	Megtartandó
64.	Prunus armeniaca	Magyar kajszi	25	4	5	Megtartandó
65.	Prunus armeniaca	Magyar kajszi	25	4	5	Megtartandó
66.	Prunus armeniaca	Magyar kajszi	25	4	5	Megtartandó

6. MELLÉKLET: NÖVÉNYLISTA

FÁK									
Sorsz.	Kód	Latin név	Magyar név	Minőség	Iskola	Magasság (m)	Méret	Típus	Darab
1	AGR	Acer griseum	Szürke juhar	Bokorfa	SF 2xi.	8-10	60/80	Kont.	2
2	CSI	Cercis siliquastrum	Közönséges júdásfa	Bokorfa	SF 2xi.	8-10	60/80	Kont.	2
3	PAP	Prunus armeniaca 'Pannónia'	Kajszibarack	Gyümölcsfa	SF 2xi.	6-8	20/25	Fld.	4
4	PDT	Prunus dulcis 'Tétényi Bőtermő'	Közönséges mandula	Gyümölcsfa	SF 2xi.	8-12	20/25	Fld.	11
5	PAS	Prunus avium 'Stella'	Cseresznye	Gyümölcsfa	SF 2xi.	15-20	20/25	Fld.	5
6	SDO	Sorbus domestica	Házi berkenye	Gyümölcsfa	SF 2xi.	8-10	18/20	Fld.	5
CSERJÉK									
Sorsz.	Kód	Latin név	Magyar név	m2	db/m2	Magasság (cm)	Méret	Típus	Darab
7	Cck	Caryopteris clandonensis 'Kew Blue'	Sötétkék virágú kékszakáll	25,2	3	100	30/40	Kont.	76
8	Cml	Cornus mas 'Lutea'	Húsos som	74,1	1	300-500	60/80	Kont.	75
9	Pfm	Potentilla fruticosa 'McKay's White'	Cserjés pimpó	29,1	6	80-100	30/40	Kont.	175
10	Pte	Prunus tenella	Törpe mandula	74,1	6	50-100	60/80	Kont.	445
11	Rtf	Rosa 'The Fairy'	Terülőrózsa (világos rózsaszín)	29,1	6	70-90	30/40	Kont.	175
12	Rwf	Rosa 'White Fairy'	Terülőrózsa (fehér)	29,1	6	70-90	30/41	Kont.	175
13	Vbu	Viburnum x burkwoodii	Tavaszi bangita	74,1	3	150-200	60/80	Kont.	223
ÉVELŐK									
Sorsz.	Kód	Latin név	Magyar név	m2	db/m2	Magasság (cm)	Méret	Típus	Darab
14	aca	Allium caeruleum	Azúrkék díszhagyma	6,8	4	60	CS 9x9	Kont.	28
15	ahp	Anemone hupehensis 'Praecox'	Japán szellőrózsa	19,6	7	50-60	CS 9x9	Kont.	138
16	ass	Anemone sylvestris 'Snow White'	Erdei szellőrózsa	0,9	7	30-40	CS 9x9	Kont.	7
17	adb	Aster dumosus 'Blue Lapis'	Törpe őszirózsza	25,2	5	30-40	CS 9x9	Kont.	126
18	cmo	Centaurea montana	Hegyi imola	1,7	5	40-50	CS 9x9	Kont.	9
19	cto	Cerastium tomentosum	Molyahos madárhúr	1,7	5	15	CS 9x9	Kont.	9
20	glw	Gaura lindheimeri 'Whirling Butterflies'	Évelő díszgyertya	19,6	7	50	CS 9x9	Kont.	138
21	gcs	Geranium x cantabrigiense 'St.Ola'	Angol gólyaorr (fehér)	29,1	9	15	CS 9x9	Kont.	262
22	grf	Gypsophila repens 'Filou White'	Havasí fátolyvirág	2,1	9	25	CS 9x9	Kont.	19
23	lah	Lavandula angustifolia 'Hidcote'	Közönséges levendula	19,6	7	40	CS 9x9	Kont.	138
24	mar	Muscari armeniacum	Örmény gyöngyike	1,5	9	15-30	CS 9x9	Kont.	14
25	nfw	Nepeta x faassenii 'Walker's Low'	Kerti macskamenta	2	7	30	CS 9x9	Kont.	14
26	rof	Rosmarinus officinalis	Rozmaring	25,92	3	60	CS 9x9	Kont.	78
27	sob	Salvia officinalis 'Berggarten'	Orvosi zsálya	19,6	7	40	CS 9x9	Kont.	138
28	smo	Satureja montana	Borsikafű	0,72	9	30-40	CS 9x9	Kont.	7
29	sco	Silene coronaria	Bársonyos kakukkszegfű	0,6	9	15-20	CS 9x9	Kont.	6
30	tvc	Thymus vulgaris 'Compactus'	Kerti kakukkfű	2,72	9	15-20	CS 9x9	Kont.	25
FUTÓNÖVÉNYEK									
Sorsz.	Kód	Magyar név	Magyar név	fm	db/m	Magasság (cm)	Méret	Típus	Darab
31	Ljh	Lonicera japonica 'Halliana'	Japán futólonc	13	1	-	-	SZGY	13
32	Lte	Lonicera x tellmanniana	Magyar lonc	13	1	-	-	SZGY	13
33	Pqu	Parthenocissus quinquefolia	Kacsos vaszólvő	13	2	-	-	SZGY	26
CSEMEGESZŐLŐK									
Sorsz.	Kód	Magyar név	Szín	m2	db/m2	Magasság (cm)	Méret	Típus	Darab
34	-	Csaba gyöngye	zöldes-sárga	13	1	-	-	SZGY	13
35	-	Melinda	sötétkék	17	1	-	-	SZGY	17
36	-	Pölskei muskotály	sárgás-zöld	22	1	-	-	SZGY	22

Ágyások fajtaösszetételének számolása

		Folt elnevezése	Vegyes	1		
		Jellege	Magas térhatároló			
		Kiterjedése (össz.)	224,4	m2		
Sorsz.	Kód	Fajok	Százalékos megoszlás	db/m2	Terület (m2)	Darabszám
8	Cml	Cornus mas 'Lutea'	33	1	74,1	75
10	Pte	Prunus tenella	33	6	74,1	445
14	Vbu	Viburnum x burkwoodii	33	3	74,1	223
		Folt elnevezése	Vegyes	2		
		Jellege	Rézsűfógó			
		Kiterjedése (össz.)	116,2	m2		
Sorsz.	Kód	Fajok	Százalékos megoszlás	db/m2	Terület (m2)	Darabszám
9	Pfm	Potentilla fruticosa 'McKay's White'	25	6	29,1	175
11	Rtf	Rosa 'The Fairy'	25	6	29,1	175
12	Rwf	Rosa 'White Fairy'	25	6	29,1	175
21	gcs	Geranium x cantabrigiense 'St.Ola'	25	9	29,1	262
		Folt elnevezése	Vegyes	3		
		Jellege	Díszítő			
		Kiterjedése (össz.)	85,3	m2		
Sorsz.	Kód	Fajok	Százalékos megoszlás	db/m2	Terület (m2)	Darabszám
15	aca	Allium caeruleum	8	4	6,8	28
16	ahp	Anemone hupehensis 'Praecox'	23	7	19,6	138
20	glw	Gaura lindheimeri 'Whirling Butterflies'	23	7	19,6	138
23	lah	Lavandula angustifolia 'Hidcote'	23	7	19,6	138
27	sob	Salvia officinalis 'Berggarten'	23	7	19,6	138
		Folt elnevezése	Homogén			
		Jellege	Díszítő			
		Kiterjedése (össz.)	76,4	m2		
Sorsz.	Kód	Fajok	Százalékos megoszlás	db/m2	Terület (m2)	Darabszám
17	adb	Aster dumosus 'Blue Lapis'	33	5	25,2	127
7	Cck	Caryopteris clandonensis 'Kew Blue'	33	3	25,2	76
26	rof	Rosmarinus officinalis	33	3	25,2	76

7. MELLÉKLET: LÁTVÁNY KIVÁGATOK (SAJÁT ÁBRÁK, 2023)

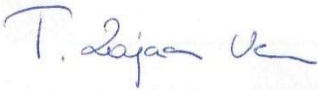
NYILATKOZAT

Wallner Andrea Orsolya (hallgató Neptun azonosítója: V8L7M9) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / **nem javaslom**².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: Budapest. 2023. év november hó 10. nap

belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.

NYILATKOZAT

diplomadolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Wallner Andrea Orsolya
A Hallgató Neptun kódja: V8L7M9
A dolgozat címe: Balaton-felvidéki helyi identitást erősítő közösségi szabadtér tervezése
A megjelenés éve: 2023
A konzulens intézetének neve: Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Kert- és Szabadtértervezési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott diplomadolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2023 év november hó 05 nap

Hallgató aláírása